

העולם כמרקחה

מבוכת העיתונות מול ההתרחשויות

ממלאי פקודות בבית "מעריב"

האתיקה של הראיון עם דרעי

"דעת הקהל": מדור חדש

"מבחן הלינץ": תגובות

בגנות המבוכה

בחוקיות בלתי נמנעת הוביל התהליך המדיני של השנה האחרונה לאיגרת יפארה והיא מובילה לבחירות. כריאלקטיקה רומה נסחפת העי" תונות בזרם המאורעות, הופכת לחלק מהם אם לא יוצרת אותם ממש, ואינה מצליחה להתבונן בהם ממרחק. גלגולו הנוכחי של העימות היש-ראלי – פלסטיני עורה מבוכה וערער מושגי יסוד. ככל מגזרי החברה, גם בתקשורת. העיתונות היא תכנית גוף המולדת וכשזו מחפשת את הרכה, נמנים העיתונאים עם אלה התרים אחר המצפן.

מול המוסכמה, המוצאת לה כטיי גם בגיליון זה, שאין מנוס מהתפי" קיר הסביל שמקבלת על עצמה העיתונות בתקופה זו משום שלא יש אין תשובות טובות ופתרונות כהירים, מוצע לה להתעשת ולחזור ולהי-תאזר ביצרים המקצועיים המנחים את פעילותה מימים ימימה. לקראת הבחירות וקוק הציבור בארץ לעיתונות מפוכחת וחקרנית, לא לעיתו-נות מקוננת הנותנת למאורעות לשלוט בה. הבוחר זכאי לקבל תמונת מצב מהימנה על המתרחש ולהיות מסוגל לפענח נכון את משמעותם של המלים והמושגים. הוא וקוק למידע אמיתי על אופי היחסים שבין המתנחלים לשכניהם הפלסטינים, על התנהגותם של חיילי צה"ל מול התקפות הפלסטינים, על חייהם של המתנחלים תחת האש, על השפי-עות אמצעי הענישה הישראליים על האוכלוסייה החיה בגדה המער-בית וברצועת עזה.

האזרח העומד לגבש את הכרעתו בשאלת הקיום הגורלית רשאי לדעת לאשורן את עמדות נציגי ממשלתו ואת השקפות היריב הפלס-טיני בסוגיות השנויות במחלוקת. עליו לדעת בפירוט מה הם תנאי השלום שהציגה מדינתו בפסגת קמפ דייוויד ואחריה, ומה חרדישות שהעלו יאסר ערפאת ונציגיו. למה מתכוון הצד הפלסטיני כשהוא תובע את מימוש זכות השיבה ומה מסתתר מאחורי הריבוי הישראלי על חלוקת הריבונות בירושלים, מה הוא קו הנסיגה שאליו מוכנה ממשלת ברק להגיע ומה יחסה המדויק של הרשות הפלסטינית לתכ"י עה הישראלית להכריז על סיום הסכסוך. כשמגיע רגע האמת, המתב-טא גם בהליכה לקלפי, שוב אין מקום להשלים עם צעפי המלים ועם המניפולציות החסברות שנועדו ב-18 החודשים האחרונים להקל על כוח התמרון הפוליטי הפנימי של ברק וערפאת.

זה תפקידה של העיתונות כשבעיות האלה: לחשוף את המציאות כשטח ואת גלעין העמדות של שני הצדדים. בה בעת עליה להפעיל את כוחה כדי לאלץ את המועמדים לראשות הממשלה להשיל מעליהם את שריון הסיסמאות ולגלות את עמדותיהם האמיתיות. אלו משימות חשובות מאין כמותן וכדי להשיגן על העיתונות להתנער מהרכרוך הכללי האוחז במדינה ולהיצמד לשליחותה.

עוזי בנוזים

4 תקופת הגמילה נחום ברנע

6 ממלאי הפקודות: מה קורה בבית "מעריב" ענת בלינט

10 הכל קורה – וגם ההפך כרמית גיא

12 גבעת האדישות: חמישה הרוגים, שש גרסאות יובל קרמניצר

16 מבעד לקליידוסקופ ירון אזרחי

18 זולנו פה אחד: כשהעיתונות לובשת חדים רן איציק

20 טיפקס ואצטון: כללי המשחק במערכת הבחירות גבי וימן

22 משיכת חבל: נקודת המבט של הכתבים הזרים בח-שבע סובלמן-שחעון

25 קורא מן השורה: השמאל הקולוניארי עמוס נוי

26 כתבים זרים: המתנחלים על התקשורת הישראלית שרי מקובר

29 שאגת אריה: האחיקה של ראיון אסירים אסא כשר

32 דעת הקהל: מדור חדש שמעון אדף, ענת בלינט,

אודי טרלו, ארנון לוי

34 עולם חדש, מופלא: מדורי האינטרנט בעיתונות אבנר מולכו

36 איפה טעינו אילנה דיין

37 זכות הציבור שלא לדעת: הראיון עם יגאל עמיר אריה פלגי

38 עין בינלאומית: נשק קטלני רפי מן

41 לשון הרע: אחריותו האישית של הכתב איתן להמן

42 העיתונאי מחפש משמעות: תגובה על "מבחן הלינג" גדעון לוי

43 שק החבטות של הפטריוטים: תגובה על "מבחן הלינג" אהנון קפליוק

44 מסיבת עיתונאים: תגובות על "מבחן הלינג"

46 אירועי תקשורת

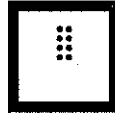

הסבן הישראלי לדמוקרטיה
THE ISRAELI DEMOCRACY INSTITUTE
An Israel-Diaspora Enterprise

מזכיר המערכת: ארנון לוי
העורך: מירה פרידמן
רפוב. רפוב. המקור
כתובתנו באינטרנט: www.idi.org.il
דואר אלקטרוני: arnon@idi.org.il
ISSN 0793-5781

עורך: עוזי בנוזים
מערכת: נחום ברנע, כרמית גיא, רפי מן
יועץ: פרופ' ירון אזרחי
פרופ' ירדיה שטרן
עריכה גראפיק: פטרויזה
עריכה לשונית: סיבכ רוזנטל

העין השביעית
בהוצאה הסבן הישראלי לדמוקרטיה
ח.ד. 4702 ירושלים 91040
טלפון: מערכת 5300866-02
מוניים ומונהלה: 5300841-02
פקס: 5488633-03

ום אחד ברצמבר נפגש אהוד ברק עם קבוצה של עיתונאים בחדר הישיבות של הממשלה בכנסת. כשנכנס, עשה סיבוב ארוך מסביב לשולחן, כשהוא מתעכב ליד כל כיסא. לחץ יריים. אמר לכל אחד, ולכל אחת, משפט מלטף, מתחכם. התחכך בגברים.

חזור אחר הנשים.

זה היה מאולץ. מאז שאומרים על ברק שהוא לא אישי, לא חם, לא נוגע, הוא לא מפסיק לגעת. במיוחד עכשיו, כשהבחירות מתקרבות.

מצד שני, עמדה בחדר קרבה מסוימת, קשה להגדרה. כמו בסעורת חג במשפחה פולגנית, כשהרודים מצד אחד לא יכולים לשאת את הדורות מצד שני, והוקנים מאוסים על הילדים ולהפך, ובכל זאת כולם יורעים שהם משפחה אחת. מסוכסכת, אולי, מלאת טינה, בווראי, אבל אחת.

באותו שבוע נפגש בנימין נתניהו עם העיתונות. זאת היתה מסיבת-העיתונאים הראשונה שלו לאחר שנה וחצי. האירוע התקיים באולם קטן בקומה התחתית של מלון המלך דוד. האולם פונה מכל מה שהיה בו, לבר מבמה קטנה, ובר קטיפה גרול, כבורדו ווהב, שנשא את שם המלון. קפה לא היה שם. גם לא מים, שלא לדבר על כריכי הגבינה הצהובה, מורשת הקרב של מסיבות העיתונאים בבית-סוקולוב ובבית-אגרון.

נתניהו הגיע מבחוז, ממגרש החניה, ניגש מיד לבמה, שתה כוס מים ונשא את דברו לאומה. כשסיים חזר מיד אל מגרש החניה. לא צ'פחות ולא קשקושים של כלום. באתי. נראיתי. הלכתי. אם העיתונאים שישבו באולם היו משפחה, היא לא היתה המשפחה שלו. הגיחה הקצרה של נתניהו לזירה הציבורית העמידה במבחן עליון את הסיכולת של שני הצדדים: נתניהו ואנשיו מצד אחד, והעיתונאים, נכי הפרק הקורם, מצד שני.

לאחר הבחירות, כאשר הוריע נתניהו שהוא פורש מהפוליטיקה לעסקים, נדמה היה ששני הצדדים משחררים אנתח רווחה. שניהם סבלו מאוכזריות. אם משהו שימח את נתניהו בפרישתו, לכך מההצעות העסקיות שקיבל, היה זה העונג לא לראות את הפרצופים המרושעים של העיתונאים מולו, ולא לקרוא את פרישנותיהם כל בוקר. אם משהו שימח את העיתונאים, היו אלה הפרצופים החדשים במוקדי השלטון. ההנחה היתה שתקופת הגמילה תימשך ארבע שנים לפחות. החזרה היתה מוקדמת מדי לשני הצדדים.

כל עיתונאי שסיקר את שנותיו של נתניהו בפוליטיקה סוחר מהתקופה ההיא משקעים משלו. אני יכול להעיר רק על עצמי: התיישבתי מולו, קרוב קרוב, הקשבתי לדבריו, שעם חלק מהם הסכמתי, התפעלתי מהביצוע, שהיה רוט ומחוקצע כמו בימים ההם, ועיניתי את מוחי בשאלה אחת: מדוע רווקא הוא, מכל הפוליטיקאים, מצליח להפיק ממני כל כך הרבה אנרגיות שליליות. ולא רק ממני. מדוע האיש הזה גורם לאנשים רבים אושר, עד כדי אקסטוזה, ומאחרים מוציא את הכיבי.

המשקע האחרון שלי היה מהופעתו של נתניהו באחד מביתני מרכז הקונגרסים כגנייהתערוכה בתל-אביב, ערב בחירות '99. ראש הממשלה נתניהו השתתף באסיפת פעילים שוימן סניף הליכוד בתל-אביב. ההפסד בבחירות היה בחזקת וראות, והפעילים היו שרויים בחרוה שלאחר ייאוש. באולם סיפרו בדיחות על מצבו הקשה של הליכוד ועל התנהלותו של נתניהו, למרות שהמלה "התנהלות" עדיין לא השתלטה על כל חלקה טובה בשפה הפוליטית.

עד שנתניהו נכנס, ראה את קומץ העיתונאים המוקפים בפעילים, והשמיע את נאומו. הוא פתח בדברי שבח להגינותו של אחד העיתונאים, אבל מיד הבהיר שהוא צריק אחד בסרום. "הם מפחדים", אמר, וחזר ואמר, לאט לאט, בקצב הטסיטום: "הים מפחדים, הים מפחדים, הים מפחדים". מהר מאוד הקהל הצטרף, ורקלם אתו את לחשיהקסם: "הים מפחדים". כשנתניהו לחוץ, עיניו נעות במהירות מצד לצד. עיתונאים נוטים לפרש את זה כבהלה. השפה העליונה שלו משתרבת הצדה, ומצחו מתכסה בזיעה. רק קולו, הבריטון העשיר שלו, נשאר יציב.

כשנתניהו סיים, השתרר באולם שקט מתוח, מבשר רעות, מסוג השקט ששורר במחסום ארו לאחר תקרית ירי. הנתיב היחיד פנימה והחוצה עבר דרך דלת צרה וגרם מדרגות. זה סידור טוב כשביל חתונות, כשצריך לספור את המנות ולהשגיח על הכנסת הצ'קים, אבל לא בשביל עיתונות עוינת שמחפשת מפלט. את התיעוב אפשר היה לחתוך בסכין.

לימים אמר נתניהו שהנאום שלו היה טעות. אין ספק שההודאה היתה כנה: נאום ה"מפחדים"

נחום ברנע

תקופת הגמילה

הויק לו. ואני, במקום לקבל את הודאתו כפי שהיא, נזכרתי בקטע שפרסמתי פעם מתוך דברים שאמר נתניהו לוח"כ דוד מגן. "עשיתי פגישה עם עצמי. אמרתי לעצמי, טעיתי... גיליתי שכשאני מודה בטעויות, אנשים משתכנעים. זה מאוד אפקטיבי".

כל פוליטיקאי חשוד פה ושם, אבל למה, הו למה, נתניהו תמיד חשוד יותר.

התשובה של נתניהו לשאלה הזאת פשוטה: רוב העיתונאים שייכים לקבוצה חברתית מסוימת, זאת שהוא קורא לה "אליטה", שלא מסוגלת לראות בו בן-שיח לגיטימי. מה שלא יאמר, מה שלא יעשה, תמיד יעקצו, תמיד יסכסכו, תמיד ידונו אותו לכף חובה. זה גורלו של כל מי ששייך לימין הפוליטי.

הקובלנה הזאת לא מצוה לגמרי מהאצבע. ועם זאת, נתניהו הוא נתניהו. הוא איננו בגין או שמיר או שרון. על-פי הסיווג המקצועי שלו, הוא כמעט אחר משלנו: קומיוניקייטור. לפעמים נדמה שמה שמקפץ בו הוא דווקא קווי הדמיון בינו לבין אלה בינינו שהפכו את הרושם, את הפרומו, לעיקר עיסוקם. כמו ראי אכור, הוא משקף את כל ההיבטים של המקצוע שאנחנו מבקשים לשכות.

למשל, את החירות לשנות בהבליפה את המציאות. כתבתי עליו פעם שהוא הצליח לכהן ברבזמן כראש ממשלה של שתי מדינות. אחת גררה את רגליה בקושי, בין מלחמה נצחית בלבנון למיתון כלכלי, בין קיפאון מריני מאיים לקואליציה משותקת. השנייה היתה ריסנילנד, ארץ שפע ואושר, שלום וביטחון. כמו הכולטים בינינו, הוא הרבה להגזים: כשפעו בו, זאת היתה הפגיעה הכי קשה בתולדות העם, בתולדות הרמוקרטיה, בתולדות הציונות.

מנחם בגין הרבה להגזים: הוא גדל במזרח אירופה, בתרבות של כיכרות. אבל אצל נתניהו באו ההגזמות מתרבות אחרת, אמריקאית: תרבות של כותרות.

המעשה המקומם ביותר במגילת ההגזמות שלו היה טיפוח החרדה מפני פיגועי הטרור והעלאתה לראש סדר-החרות הלאומי. נתניהו גילה מה שגילו ערוצי הטלוויזיה והעיתונים: לטרור יש רייטינג. גם כגיחה הקצרה שלו לפוליטיקה, באמצע דצמבר, לא ויתר על ההזדמנות לטפח חרדה או שתיים.

או קיי. יש בהסבר הזה משהו, אבל זה לא מספיק כדי להכיל כלי-כך הרבה חימה. ביקשתי לא מזמן מאחד מוותיקי יועציו לתת לי הסבר משלו. הוא בחר בתחום ההתנהגות. זה הפער בין מה

שידעתם שהוא חושב עליכם לבין מה שאמר לכם בפניכם, אמר. לא, אמרתי. אתה הולך בקטנות. אולי אלה שני גילויים שקשה להפנים אותם: האחר, שאינטליגנציה גבוהה איננה מחסנת מפני טיפשות, והשני, שמנהיגות, יותר משהיא עניין של שכל, היא עניין של אופי.

אבל גם זה לא יכול להסביר את ממדי הטינה. מקצת מהוגי-הרעות – לא דווקא עיתונאים מקצועיים – פיתחו כלפי נתניהו יחס רמוני. הוא לא יצור אנושי. הוא שר. אחרים הפכו אותו בדמיונם לגורם מרכזי בקנוניה של מאפיה מפלצתית נגד מדינת ישראל. הוא לא נתניהו אלא מישהו אחר, אולי פושע, אולי מרגל של הסי.איי.איי; פרשת עמדי, שלא היתה הרבה יותר מריב מכוער, קטן, בין שני נצלנים, עוררה רעש כאילו מורבר בפשע של המאה.

הכל היה גדול עליו, גם שאגות ההמון, גם ההאשמות בפלילים. אבל זאת לא סיבה לשבת מולו ולהקפיץ פיוזים.

זאת הכוונת, אומר אחר מיריביו הפוליטיים. שים לב לנאומים שלו, ככללם הרברים שאמר בסבב הנוכחי. הוא לא מדבר כמעט על נכון ולא נכון, מוסרי ולא מוסרי, צודק ולא צודק. רק על חוזק וחולשה. ברק צריך ללכת, כי הוא חלש. אם רק גפעיל כוח, הכל יסתדר.

אולי מה שמוציא מן הכלים הוא הפער בין חוזק המלים לחולשת האומר. בתום עשרה ימים של כותרות הגיע נתניהו למסקנה שמוטב

לו לרחות את שובו להזדמנות הבאה. הפעם נהג בחוכמה. הוא הבין שכנסת הקיימת סיכויי להצליח אפסיים. בניגוד לברק, או לשרון, לו יש ברירה.

בניסיון אחרון, גואש, להשפיע על המהלכים בכנסת וכליכוד, הוא כינס את העיתונאים בלשכתו. הם פגשו שם נתניהו אחר. לא קר ומכוקר, אלא עצבני ונרגן. הוא היה מאופר בכבודות. עיניו התרוצצו, כמו באירוע הקשה בגנייה-ערובה לפני שנה וחצי.

עיתונאים יודעים להריח דם. הם נדנרו ונדנרו, ער שרוקנו אותו מכל המלים הגדולות שהכין. הוא יוכור את האירוע הזה כשיחזור אל הרצאותיו באמריקה. הוא זקוק, כנראה, לעוד תקופה של גמילה. גם הם.

הגיחה הקצרה של נתניהו

לזירה הציבורית העמיתית

באבחון מניין את הציבורית של

שני הצדדים: נתניהו ואנטוניו

מצד אחד, והעיתונאים, נבי

הפירק הקודם, מצד שני

עיתונאי "מעריב" מוצאים את עצמם נאלצים להסתגל לתנאי החו"ל על אופי סיקור משפטו של עופר נמרודי. הם אינם מאושרים

ענת באלינא

שעת אחר-הצהריים, בית "מעריב", ישיבת המערכת של דסק החדשות. בפרצוף חמוץ מודיע עורך העיתון, יעקב ארז, כי היום בעמ' 17 יש "מוכרחון נמרודי". להעביר את כל החומר לאמנון דנקנר, הוא אומר, ולהכניס כמו שזה. כל האחרים מחמיצים פנים בעקבותיו, אבל שותקים. אחר-כך יחליפו ביניהם בדיחות שחורות על המצב העגום שאליו נקלעו העיתונאים של "מעריב" בחודשים האחרונים בעקבות הסיקור המגויס של משפטו של עופר נמרודי. "עברנו את מקסוול, אז אולי נעבור גם את זה", אומר אחד העורכים, ויש כאלה שבאירוגיה עצמית מרחיקים לכת ואומרים: "כן, גם במאפיה היו אנשים שאמרו, 'אני רק ממלא פקודות'".

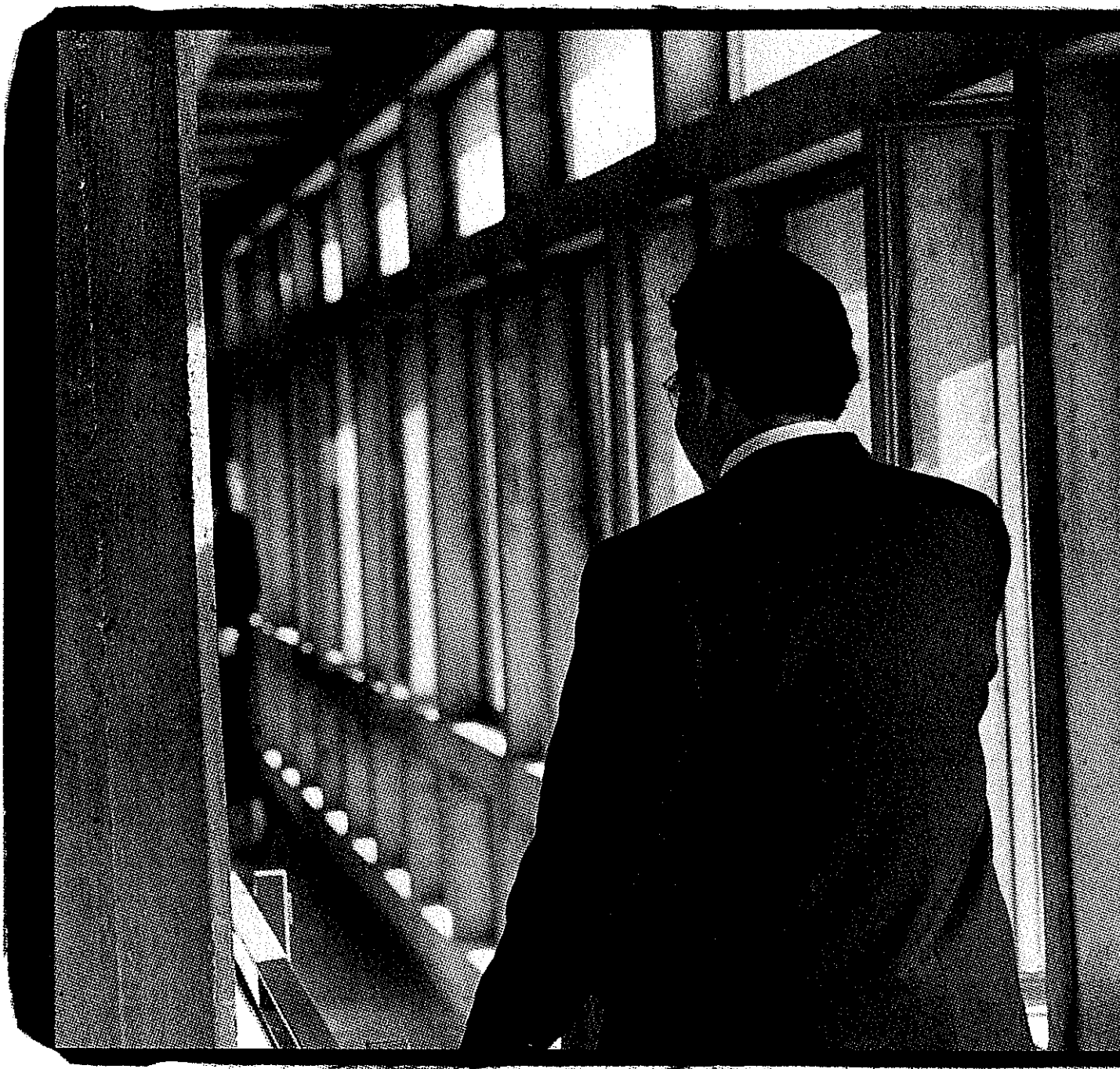
ימים קשים עוברים על אנשי "מעריב", לפחות על אלה המסרבים להתגייס למערכה למען הבוס. בשיחות פרטיות הם מדברים במרירות, כרדוף, כמעט בייאוש, על הדרך שבה נכפה סיקור משפט נמרודי על העיתון. אחרים מהם להוטים לדבר, שלא לציטוט כמובן, כדי לשפוך מעט ממר לבם ומתחושת חוסר האונים שלהם. "הסתכלתי על העיתון ביום שישי", אומר כתב ותיק, "וחשתי ממש בושה. לא פחות משלושה מאמרים למען נמרודי. פתאום זה גם נהיה אופנתי לדבר על זה שמותר לכתוב למען המו"ל שלך. רונאל פיישר אמר ואת במפורש ב'דוקומדיה'. מה, זה בכלל עניין לדיון אם מותר לך לכתוב בזכות המו"ל שלך? זה כמו ששופט ישפוט את הבן שלו. למה זה אסור? הרי השופט הוא איש הגון. למה שלא נקיים דיון על זה?".

אחרים בוחרים בהדקת הראש ובהתעלמות. כתב בכיר: "לי יש כבר תחושה של ייאוש – שיעשו מה שהם

רוצים. זה העיתון, לי יש כעיה עם זה, אבל למדתי לחיות עם זה. אין כבר מצב רוח לצאת למלחמות". המשפט "אני עושה את העבודה שלי ומשתדל לדעת כמה שפחות", משפט בלתי אופייני לעיתונאים בדרך-כלל, נשמע מפי לא מעט אנשים ב"מעריב", כולל כתבים ועורכים בכירים, וכולל גם כאלה שבדרך זו או אחרת עסקו באופן שבו טיפל העיתון במשפט. אם פסיכולוג היה נדרש לביקור טיפולי ב"מעריב" כיום הוא בוודאי היה קובע כי העיתונאים בו מפגינים "חוסר אונים נלמר": אדם שמוכה שוב ושוב, ומוצא את עצמו חסר יכולת לפעול נגד התוקף פן, יפתח בסופו של דבר תגובה פאסיבית ותחושה של דכדוך. רבים מעיתונאי "מעריב" אכן איבדו את האמונה כי יש ביכולתם למחות בדרך כלשהי נגד המריניות שמכתיבה משפחת נמרודי בסיקור המשפט של הבן, וכל מפלטם כעת הוא בהומור שחור ובטפטופי מידע לעמיתים הכותבים על ענייני תקשורת בעיתונים אחרים.

עם זאת, נראה שלא כל העיתונאים ב"מעריב" סובלים מהתסמונת הרכאונית. אחרים מהם נמצאים אפילו במצב-רוח מרומם ולוחמני. למשל אמנון דנקנר. דנקנר, הנהגה באחרונה מהתעניינות תקשורתית שכמותה לא ידע מאז פרסום ספרו על דן בן-אמוץ, זוכה לתשומת לב בהקשר המספק אותו ביותר: זה של מי שהוא שנוי במחלוקת. הוא תוקף בחריפות מעל דפי העיתון את כל חורשי רעתו של נמרודי (תנ"צ משה מזרחי, עדנה ארבל, אליקים רובינשטיין), וכרגיל אצל דנקנר, גם מתכתב עם עמיתים למקצוע (אמיר אורן מ"הארץ", לאחר שכתב למען מינויו של תנ"צ משה מזרחי לראש אגף החקירות). לאחרונה גם קיבל, שוב, העלאה במשכורתו הגבוהה ממילא, מאביו של הגאשם שעליו הוא מגן במיטב המלים והטיעונים שמפיק עטו (דנקנר מאשר שמשכורתו הועלתה באחד רונה, לדבריו בעקבות ההחלטה להעלות את משכורת

מתחילאי

צילום: יעקב רונן סורד

הפקודות

ינואר 2001 העין השביעית 7

חברו לכתובה רון מיברג, "ועדיין משכור" תי נמוכה מזו של מיברג, הוא מצויין.

דנקנר הוא הרמות המובילה במה שמכונה בעיתון "האנשים של נמרודי", אבל אינו היחיד. כותבים נוספים פרסמו מאמרים לטובת הבוס. אראל סג"ל פרסם מאמר (24.11.2000) שבו טען כי העיתונים אים בעיתונים האחרים אינם כותבים כעד נמרודי משום שהוא "פרענק יהודי" ולא פלסטיני, ולכן יש לכותבים ב"מעריב" זכות לבקר ולתקוף בסוגיה זו. רונאל פישר יצא, בתוכנית "דוקומדיה", להציג דיק את מדיניות הסיקור המוטה בעיתונות, ואחריו גם פרסם מאמר (8.12.2000) שבו הוא מסביר מדוע ההחלטה של בית המשפט העליון – לרחות את העתירה שהגיש עופר נמרודי בעניין אי העמדתו לדין של ארנון מוזס בפרשת האזנות הסתר – מגינה גם על עופר נמרודי במשפטו השני.

כל זה יכול היה להיחשב לגיטימי במסגרת הזכות להבעת דעה על המשפט החשוב; הבעיה היא שזה סוג הדעתנות היחיד המופיע כעת מעל דפי "מעריב". מעבר לכך, זוכים לעתים המתבטאים בפומבי למען נמרודי להכרת תודה אישית מהמשפחה. למשל, יורם קניוק, שפרסם מאמר שביקר את מעצרו הממושך של נמרודי, זכה לתודה אישית בטלפון מיעקב ומעופר נמרודי.

לעיתונאים ב"מעריב" היה בוודאי קל יותר להשלים עם המצב אילו היה מדובר רק בקולות אישיים של עיתונאים שהחליטו להצהיר על תמיכתם בעופר נמרודי, אבל טביעות האצבעות של המדיניות שמכתיבה משפחת נמרודי ניכרות בכל חלקי העיתון – מעמודי החדשות, דרך עמודי הרעות במסוף היומי ועד לרפי "מור" סף השבת "היוקרת". במלחמה כמו במלחמה; כל האמצעים מגויסים כדי להשיג את המטרה.

כך למשל, הכתבים המסקרים את המשפט נאלצים להתמודד עם פניות המגיעות אליהם מיעקב נמרודי בבית המשפט עצמו. כאשר דורית גבאי, כתבת המשפט בתל-אביב, לא היתה מגיעה

לאחד מדיוני המשפט (וכאלה יש רבים וארוכים, לא כולם בעלי עניין עיתונאי), היה מגיע מיד טלפון כהול למערכת כדי לברר מדוע היא מתעכבת. גבאי הקפידה לסקר את המשפט באופן מדויק, כמעט יבש, המסתמך בעיקר על ציטוטים של הנאמר, עד שביקרה שחייבומתה להשתחרר מן המטלה המעיקה ונענתה בחיוב לקראת סוף אוקטובר. אור הלר החליף אותה לזמן קצר ובאחד הדיינים, כאשר נעלם לזמן מה מחוץ לאולם בית המשפט, צעק נמרודי האב: "אני אפטר את כל אוכלי החיגם האלה, ואני אשים אנשים

העוקץ של דנקנר

לבני משפחת נמרודי, השמחים בוודאי בן בריתם החדש והמיליטנטי אמנון דנקנר, כדאי לרדת לארכיון העיתון כדי לדלות, לא במאמץ רב, כמה עובדות מעניינות עליו. הנה סיפורים שהוא נידב על עצמו: הוא שימש במשך חודשים כדובר הסוכנות ועזב לאחר שהדליף לשמעון שיפר פרוטוקול ישיבה שהביך עד מאוד את ראשי הסוכנות ושעשע את כל עם ישראל. הוא היה דובר משדד החינוך ובאותו זמן הדליף לעיתונאים סיפורים נגד המשדד. לאחר מותו של יגאל אלון כתב ב"הארץ" רשימה בשם "זכרונותיו של עוזר מיינסטריאלי", שבקבוצתה טענו נגדו כי מעל באמונו של אלון. לאחר מותו של חברו דן בן-אמוץ פרסם עליו ספר ביוגרפי שבו טען כי שכב עם אמו בילדותו ופיתה קטנות בבגרותו. שורה של תביעות משפטיות התנהלה נגדו בעקבות פרסום הספר. כולן הסתיימו בסופו של דבר בפשרה. ב'84' הוא פוטר מ"הארץ", לאחר שפרסם את המאמר "אין לי אחות" שקומם עליו רבים מבני עדות המזרח, ואחריו האשים את אנשי "הארץ", בראיון "לעל המשמר", בדברי גזענות. הוא נתבע פעמיים, יחד עם חברו לכתובה רון מיברג, עליידי מתי גולן על הוצאת דיבתו, הפסיד, ונדרש לשלם פיצויים. התנהגותו בעולם העיתונות מזכירה את העקרב שעקץ את הצפרדע שהסכימה להעבירו את הנהר, וכששאלה אותו ברגיעה האחרונים, "אבל למה?", השיב: "זה בטבע שלי". דנקנר קיבל על עצמו את ההשוואה הזו בראיון עיתונאי שנתן. לא מעט עיתונאים שראוים כיצד מוקסם דנקנר מנפתולי משפט נמרודי, מנבאים את הכותרת של ספרו הבא. לגבי הנשוא אין להם ספקות. דנקנר אומר כי כעת עיקר עניינו הוא דווקא בכתיבת רומנים, אבל כיוון שמדובר במשפט מרתק כליך, "זה בטח ימצא הדימבחינת הצורה, לאו דווקא התוכן, באחד הרומנים". "מובן", הוא אומר, "שאם יתברר לי בעוד חמש שנים שעופר נמרודי ויעקב נמרודי עשו דברים איומים ונוראים, אז אני אביע את דעתי על כך. לא עבדתי בשירותו של דן בן-אמוץ ואני גם לא עובד בשירות משפחת נמרודי".

ותזכורת אחרונה מהעבר; הנה דברים שאמר דנקנר בראיון "לחדשות" רק לפני שבע שנים, כאשר נשאל על האפשרות לעבור מ"חדשות" לאחד העיתונים הגדולים: "השאלה אם אני מוכן לעזוב את 'חדשות' בשביל יותר קוראים היא שאלה פאוסטית קצת, והיא כמה נשמה אתה מזכר בשביל קוראים. הגבולות ברשת שוקן משתרעים קילומטרים אחרי שהגבולות של 'מעריב' ו'ידיעות' נגמרים, במגדלי שמירה שממטירים אש תופת של דולרים על כל מי שמנסה לפרוץ את הגדר. טראח נסיעה לחו"ל, טראח תוספת שכר. אי אפשר לעמוד בזה וכולם מתים כבר".

חדשים". בהודמנויות אחרות היה ניגש אליו יעקב נמרודי ומפנה את תשומת לבו לפרטים שנראו בעיניו חשובים וגם מבקש ממנו לרשום אותם. "זה חשוב, זה חשוב, כותרת גדולה למחר", שמעו אותו אומר. מדי פעם גם היה מפנה את הכתבים של "מעריב" לסניגור דן אבייציחק. "דבר אתו, הוא יסביר לך הכי טוב את החומר", היה אומר.

אבי סגל, דוברו של יעקב נמרודי: "נמרודי מפנה כתבים, לא רק אלה של 'מעריב', לסניגור דן אבייציחק שיסביר להם פרטים אלה או אחרים. אבייציחק

הוא המומחה לצורך העניין, ולכן אך טבעי הדבר".

אחרי הלך מונה לתפקיד גרעון שמר לינג. במקביל קיבל דנקנר את המגרט לשכתב את הידיעות הנוגעות למשפט. המחלוקת בין שמרלינג לדנקנר על חירות השכתוב יצאה החוצה תוך זמן קצר והגיעה לשיאה במתקפה של דנקנר על שמרלינג ב"תיקתקשורת". שמרלינג טען כי השכתוב מגמתי וכי מצא בידיעות שהעביר לאחר השכתוב עובדות חדשות שלא היה מוכן לחתום עליהן. דנקנר טען כי מצא אידיוקים רבים בידיעות של שמרלינג וכי לדעתו יש לשים את העובדות בקונטקסט רחב יותר ולא רק לרוות באופן יבש. הנסיבות שהגן מונה שמרלינג נג מעניינות: הוא שב זמן קצר לפני כן משהות של שנה בשווייץ ועבר מן המערב כת בירושלים לתל-אביב. הופעתו של אדם מבחון, שלא הכיר את כללי המשחק שעמהם השלימו בשתיקה הכתבים והעורכים, האירה כמה פינות אפילות ב"מעריב". הוא נדהם לראות את השכתוב המגמתי של דנקנר והקים על כך קול מחאה. ב"מעריב", לעומת זאת, נדהמו מן ההעזה של הכתב הצעיר להתקומם נגד הנהוג המקובל בעיתון, וניסו בתחילה להשתיקו. קולות התמיכה הגיעו רק כעבור ימים אחרים. "אנחנו מאחוריד", אמרה לו אחת המשכתבות בדסק, "מסתתרים מאחוריד אנמם, אבל בכל זאת מאחורי ריך". שמרלינג ניהל משאומתן יומיומי מול עמוס רגב, ראש מערכת החדשות, ובעיקר מול יעקב ארו. בשיא העימות התפתח דין ודברים טלפוני קולני בינו לבין ארו לאוזני כל הנוכחים בדסק החדש שות שמעו אותו צועק: "אבל אני לא כתבתי את זה, אני רוצה שירידו לי את הקרדיט, זה לא מקצועי מה שקורה פה!". כשהוריד את השפופרת, מחאו לו כל הנוכחים כפיים. מחאו כפיים, ושתקו.

המאבק הזה הסתיים, בינתיים, בניצחון מסוים לעיתונאים. שמרלינג הפסיק לסקר את התחום, דנקנר הפסיק לשכתב, ואת התפקיד ממלא כעת ראובן שפירא, פרשן המשטרה של העיתון, שזוכה להע

רכתם של לא מעט עמיתים למקצוע, אבל מודע לכך שהוא נכנס לעמדה כמעט בלתי אפשרית. שפי ראו: "התבקשתי לסקר את המשפט. ידעתי שאני נכנס לעין הסערה ולמרות הנטייה הראשונית שלי לא להיכנס, אני לוקח את האתגר. לא בשמחה, אבל לוקח".

אגב, דנקנר טוען ששמח להיפטר, מרצונו החופשי, מתפקיד המשכתב יומיים שלושה לאחר שנכנס שפירא לתפקידו והפגין בקיאות בחומר. שפירא, לעומת זאת, אומר כי בהחזיר לפני הכניסה לתפקיד

עברנו את מקסוול, אז אולי נעבור גם את זה, אומרים בבית "מעריב" ובוחרים להרכין את הראש

כי אותו איש לא ישכתב, ואף הבהיר זאת לדונקר בפגישה ביניהם במגרש החניה.

הסיקור המוטטה לטובת עופר נמרודי ניכר כמעט בכל ידיעה חדשותית שמתפרסמת ב"מעריב". הנפח המוקדש בעיתון לסיקור המשפט הוא גדול, בהשוואה לעיתונים אחרים. במהלך חודש נובמבר (29.10-24.11) פורסמו כמעריב 12,630 מלים על המשפט לעומת 5,540 ב"גלובס", 10,485 ב"הארץ" ורק 2,440 ב"ידיעות אחרונות" (שאכן ממעט באופן עקבי לסקר את המשפט). הכותרת ב"מעריב" מדגישה מידע שיש בו כדי להצביע על חוסר האמינות של עדי התביעה או על הישג של ההגנה. עו"ר אבייזחק מצר טט לעתים קרובות, הרבה יותר מאשר בעיתונים האחרים, המיקום של הידיעות כולט יותר והגרפיקה מדגישה את הכתוב. בהודמנויות רבות מופיעה תמונת פורטרט מחמיאה של השופטת ברכה אופירי-תום. ההתקפות של דנקנר הפובליציסט על היועץ המשפטי לממשלה אליקים רובינשטיין, פרקליטת המדינה עדנה ארבל, ובעיקר נגד ראש יחב"ל תנ"צ משה מזרחי, מקבלות "תגבור" בעמודי החדשות. כך, למשל, הפרסום של יואב יצחק "גלובס" (10.11.00), שתנ"צ מזרחי ניהל האונות סתר לא חוקיות לשיחות שבין ח"כ אביגדור ליכרמן ובנימין נתניהו, וכה לכתבת-המשך מובלטת ב"מעריב". לעומת זאת, את תוצאות הבדיקה של פרקליטת

המדינה וראש אח"ק בעניין זה, שניקו את מזרחי מהאשמות ושפורסמו ב"גלובס", לא טרח "מעריב" לפרסם כלל. לעומת זאת שקד "מעריב" לפרסם בהבלטה רבה את דבר התלונה השנייה שהגיש יעקב נמרודי נגד תנ"צ מזרחי, ובה הוא טוען כי מזרחי שיקר בעדותו נגד בנו. הכותרת של הידיעה המורחבת היתה "תלונה נוספת נגד תנ"צ מזרחי בחשד למתן עדות שקר", ונוצר הרושם כאילו השכם והערב מוגשות תלונות נגד מזרחי. שמו של מגיש התלונה, בעליו של העיתון, לא מוזר כר בכותרת וגם לא נפתיח של הכתבה.

גם עמודי הדעות שב"מעריב היום", שאותם עורך רוביק רוזנטל, מגויסים למלחמה. חילוקי דעות רבים בעניין זה מתגלעים מאחורי הקלעים בין רוזנטל לארז. הוויכוחים מולידים, לעתים, תופעות משונות למדי בעיתון המודפס. כך, למשל, ב-25.9.00 פורסם בעמוד הדעות תקציר של מאמר שפורסם בבטאון לשכת עורכי-הירון מאת אברהם פכטר, לשעבר סגן פרקליט מחוז תל-אביב, המרבר על הצורך לחשוך בגרסתם של עדי מדינה משום שהם "אינטרסנטים, מניפולטיביים, שקרנים, אגואיסטים, פחדנים" ועוד.

ממתי מפרסם "מעריב" תקצירי מאמרים של בטאון לשכת עורכי-הדין? פכטר אומר כי הפנייה אליו נעשתה על-ידי רוביק רוזנטל שביקש את רשותו לפרסם תקציר מהמאמר. רוזנטל לא פנה בהתנדבות. כחודשיים אחר-כך התפרסם מאמר נוסף של פכטר, שנשלח הפעם ביוזמתו, התוקף את תנ"צ משה מזרחי בעקבות ערותו במשפט נמרודי. פכטר מורה כי מאמרים ששלח לעיתון בנושאים אחרים לא התפרסמו.

מי שפתח את עמוד הדעות ב-27.1.00 נתקל במראה משונה אחר: עמודת המכתבים למערכת הקבועה נעלמה ובמקומה פורסם מאמר של דנקנר בשם "צביעות היועץ", בגופן קטן מהרגיל ובצפיפות רבה. עניין נדיר הוא לעיתון לחרוג מן העיצוב הגרפי הקבוע של האותיות שלו. גם במקרה זה נכנס המאמר ברגע האחרון, לאחר ויכוחים קשים מאחורי הקלעים בין רוזנטל לארז. במאמר תקף דנקנר במלים קשות את רובינשטיין על שביקר "בעלי ממון וכוח המשתמשים בתקשורת בנייהול עניינים שיש להם בפלילים". דנקנר אומר כי הוויכוח בינו לבין רוזנטל היה על מועד הפרסום: "רוביק רוזנטל התקשה להכניס את זה באותו יום. אמרתי לו, 'עם כל הכבוד, כשאני כותב, כראי שזה ייכנס'. מעבר לזה, איני יודע מה היה".

איך מתגלגלות ההחלטות על הפרסומים הללו?

יעקב נמרודי: חותר למו"ל להשפיע

"כל מי שמבקר את 'מעריב' על שום סיקורו את המשפט זורה חול בעיני קוראיו", מגיב יעקב נמרודי על שאלות שהועברו לו. "מדוע לאדם כמו אמנון דנקנר, יורם קניוק, אראל סג"ל, רונאל פישר, עו"ד אברהם פכטר ועוד רבים אחרים אסור לכתוב את מה שהם רואים ומבינים? למה ל'מעריב' אסור לפרסם זאת? אם יתברר שאכן נגרם לעופר עוול גדול, האם לא תאמרו אז, ש'מעריב' היה הכי חוגן בסיקור? כשם שאת החשדות כנגד עופר פרסם 'מעריב' באופן נרחב ואמיץ בכותרות שמנות ובהרחבה, כך עכשיו, כשמתבררת האמת בבית-המשפט, על 'מעריב' להמשיך באותה מדיניות של סיקור הפרשה בהרחבה עד תומה. לצערנו, המתחרה 'ידיעות אחרות' נות' כמעט שאינו מסקר את המשפט, ומגיעו עמו. בדיוק משום שהדיווח בכלי התקשורת האחרים לא חוגן, מוטלת עלינו חובה כפולה ומכופלת לדווח וגם לבקר את מה שבעינינו ראוי לביקורת. 'מו"ל של עיתון אינו זר לעיתון ומותר לו להשפיע, כל עוד הדברים אינם מנוגדים לאתיקה, והם אינם. לא מדובר במטרות אישיות אלא בעניין ציבורי ממדרגה ראשונה שעניינו דרכי התנהלות חמורות של היועץ המשפטי לממשלה, פרקליטת המדינה וקציני משטרה בכירים ובראשם תנ"צ משה מזרחי. זוהי פרשה שיש לה השלכות שחיובות לעניין ולהדאיג כל אזרח. בסופו של דבר יתברר לכל כי גישתנו היתה הנכונה והצודקת מבחינה מקצועית, מבחינה ציבורית ומבחינה מוסרית".

עורכים בעיתון מעירים שהם משתרלים לדעת כמה שפחות על סיקור משפט נמרודי בעיתונם. מי שמת" מורדים עם ההחלטות באופן יומיומי הם עמוס רגב, ראש מערכת החדשות, ויותר ממנו – יעקב ארו, העו"ר. בניגוד לדנקנר, יעקב ארו מתייחס כביטורים של ממש. ארו מדבר בחודשים האחרונים בשני קולות: כלפי חוץ הוא אינו מוכן לתקוף את הדרך שבה נכפה על "מעריב" לסקר את המשפט, ואף מגן עליה. במכ"ת תשובה שהעביר לדובר משרד המשפטים ערו באום, בתגובה לתלונותיו על סיקור המשפט, הרף את הטענות וסיכם כי בסך-הכל ראוי העיתון לאות הצטיינות. אלא שבתוך המערכת ברור לכולם כי הוא מסתייג מהמצב ואינו מסתיר זאת בשיחות אישיות. הוא מוצא את עצמו מייצג את רצון המשפ"ח כלפי העיתונאים ובה בעת מסתייג מכך. ארו, כך אומרים ב"מעריב", הוא האיש היחיד שהיה יכול לעמוד מול הסכר שנפרץ בסיקור המשפט בחודשים האחרונים. כינתיים לא נראה שהוא נוהג כך. אומר כתב בכיר: "אם יש מישוה שהיה יכול להרשות לעצמו לצאת נגד מה שקורה מבלי לחשוש לעתידו המקצועי או הכלכלי זה ארו. הוא הגיע לראש הפירמידה ועורך את העיתון כבר חמש שנים. הוא נמצא שנת"י ים לפני הפנסיה ויכול היה לעמוד כמו צוק איתן מול דרישות המשפחה. הוא היה הופך לגיבור של עיתונאי 'מעריב' ושל התקשורת בישראל. נמרודי לא היה מעז לגעת בו, בטח לא במהלך המשפט. אבל הוא לא עושה את זה, והאכזבה ממנו היא גדולה".

מי שמכוון מעל ארו את הסיקור המגור ים לטובת נמרודי מאמין ודאי כי העניין ישחק לטובת הנאשם. ייתכן, אבל טובתו של "מעריב" נותרת מאחור בסיקורים אלה. הצעצוע שקנה יעקב נמרודי לבנו עופר טופח בתחילה באהבה ובהתלהבות, תוך השקעת ממון רב, וכעת נגרם לו נזק גדול. הכותבים הכולטים שמצאו בימות אחרות נטשו את הספינה (אמנון אברמוביץ', סימה קדמו, עופר שלח) ואלה שנשארו פועלים מתוך תחושה קשה של דכרון וכעס על ההפרה הבוטטה של כללי העבודה העיתונאית ופגיעה בעצמ"אות המערכת. מעבר לכך נגרם נזק לתר"מית "מעריב" ולאמינותו, שהרי בסופו של דבר גם הקוראים התמימים מבחינים כידיעות המוטות.

יעקב ארו, רוביק רוזנטל, דורית גבאי, אור הלר וגרעון שמרלינג סירבו להגיב לכתבה זו.

ענת באליוט היא סטודנטית לתואר שני בפסיכולוגיה חברתית ועיתונאות

עיצומו של המשבר הפוליטי הנוכחי, מיד לאחר הודעת ההתפטרות של אהוד ברק, הוועקתי לשרד בגל פתוח, כרגיל באירועים מסוג זה. כדי להימנע ככל האפשר מהמנטרות הירועות מראש של הפוליטיקאים, השתדלנו להירדש ככל האפשר בעיקר לפרשנים ולמומחים מתחום המשפט החוקתי ומדעי המדינה. אולי מהם ניושע ונבין היכן אנחנו מצויים, כיצד הגענו לשם, ואיך יוצאים מזה. דקות ספורות לפני השידור פניתי אל הפרופסור רוד קרצ'מר, משפטן רהוט הידוע להסביר גם את הדילמות הקשות ביותר, וביקשתי שיתראיין. "אינ לי שום מושג", הוא הודה בכנות. "תני לי זמן לעיין בחוק הבחירה הישירה, ואני מקווה שאוכל להשיב על השאלות שלך". כשחזרנו אליו, בשידור עצמו, הוא כבר היה אחרי עיון של יותר מחצי שעה בחוק. "נו, אז מהימהימה... מצאתי את עצמי מגמגמת בנוסח שייקה לוי. מאוד לא מקצועי, אולי, אבל כלייך אמיתי באותה שעה, וגם מאז. הפרשנות החוקתית, נשוא השיחה ההיא, אינה נוגעת לענייננו. אנו נדרשים כאן למבוכה הגדולה שבה נמצאים עיתונאים, שדרים ופרשנים מול ה"מצב". אין עוד אמת ושקר, אין נכון ולא נכון, אין טובים ורעים, אין צודקים וטועים – הפוסט-מודרניזם השתלט על המערכת והוציא אותה מכלל פעולה.

אלא שלא עיתונאים יעזו להודות שאין להם מושג ידוק, שהם לא מבינים ולא יודעים מה דעתם. הייתכן שלא נוכל לסכם הכל ב־300 מלה ובכתי דקות וארבעים שניות? הייתכן שאין תשובות, ואפילו את השאלות קשה לנסח? מה זה אומר עלינו, שאנחנו כמו אחרון הארם, לא מבינים ולא יודעים מה קורה, ואין לנו מקורות מידע, ובעצם גם המקורות האלה לא יודעים ולא מבינים כלום?

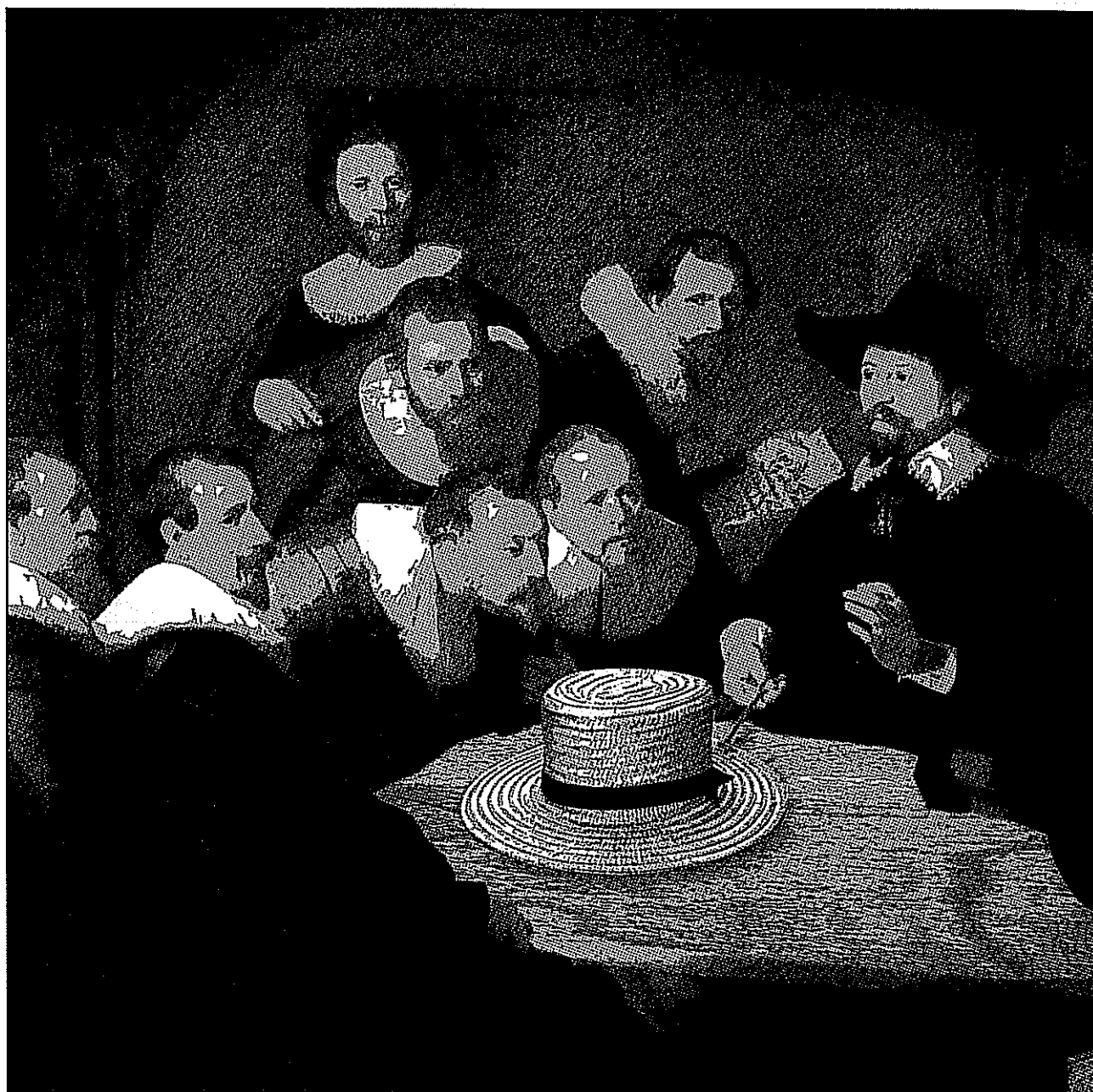
למען האמת, המבוכה הזאת, השוררת במקומותינו כבר מאז תחילת המשבר הבטחוני, מאוד לא נעימה, וכגודל המבוכה והבלבול כך גם עוצמת ההתלהמות העולה ממאמרי הפרשנות. "בנקודה הזאת הטוענות לא משכנעים, צריך להרים את הקול", זו לשון הערת שוליים מיתולוגית שכתב לעצמו הד"ר משה סנה המנוח בקטע מאחר מנאומיו בכנסת. בפראפראזה על הרברים, אומרים לעצמם בעלי טורים לא מעטים, "כאן אני לא בטוח, צריך להחריף את הנוסח". אז מה אם מחר אומר את ההפך – היום ערפאת שולט בשטח, מחר הוא לא; היום הפלסטינים מעוניינים שבדק יישאר בשלטון, מחר הם מעדיפים את נתניהו/שרון; היום זה הולך לפיצוץ, מחר בעצם יש כבר הסכם שלום שמתבשל ברגעים אלה ממש. אם רק ייאמדו הרברים בטון הנחרץ והבטוח, זה בסדר. ובכלל, גם הזיכרון הקצר של הקוראים/הצופים/המאזינים יעמוד לנו. עיתונאים נוהגים לייחס את הזיכרון הזה לפוליטיקאים ולצאן מרעיתם, וגם להוסיף חידור מתוחכם ושנון. אבל את אותם הרברים ראוי לומר גם על דבריהם של אותם פרשנים, שקורצים ומתיימרים לדעת יותר. אולי ראוי להוסיף לטורים הללו הערת אזהרה, בנוסח הידוע של משרד הבריאות והסיגריות: דבר הפרשנות הזה אינו מחייב, גם לא את כותבו, ואין להתייחס אליו כאל אמת אחת ויחידה. גם ההפך נכון בה במידה.

בייחוד נחוצה הערת האזהרה הזאת בימי בחירות. מערכת הבחירות מתנהלת הפעם, בניגוד לסיבובים הקודמים, בלי אף סוס שחור או לבן, בלי אף הפתעה, בלי שום בשורה משום כיוון. הכל מוכר לעייפה ומייגע. אומרים שגם התוצאות כבר ידועות, וככל שמרבים באמירות האלה, מתעורר חשד קל בלב, שבתקופה זו של כאוס מוחלט, שבה שום דבר אינו מתנהל כפי המתוכנן, הכל יכול לקרות, גם ההפך, לא משום איזה היגיון מובנה, או בהתחשב באילו נתונים או חישובים הגיוניים, אלא דווקא בניגוד לכל אלה.

הציפייה לאבא גדול, לאל שיצוץ מן המכונה ויירע הכל, וינחה אותנו בדרך הנכונה, כבר נגזזה מזמן. אם טוב שכך ואם לאו, זו שאלה אחרת. אפילו אין סיכוי לתחקיר נועז, מהימן יותר או פחות, שיגלה איזה חשבון ננק נסתר, או מספר ביטוח סוציאלי אמריקאי. כל סיפורי הגבורה כבר עשו את שלהם, והם יכולים ללכת. מה שעושה את העבודה של העיתונאים מבטיחה הרבה יותר זיקוקין דינור, כלומר הרבה יותר משעממת, ומשאיר המון מקום וזמן לספקולציות (או כלשונו של יצחק

כרמית גיא

הכל קורה - וגם ההפך

איור: אפרת בלוסקי

גם אנחנו העיתונאים, כמו אחרון האדם, לא מבינים וכלא יודעים מה קורה, ואין לנו מקורות מידע, ובצבם, גם המקורות האלה לא יודעים וכלא מבינים כלום

שמיר, "שפולציות"), פרועות יותר ופרועות פחות. האם ייתכן שהפעם אכן תתנהל המערכה על סוגיות אמיתיות, על הצעות לפתרון, על כיווני פעולה ועל מבחני תוצאה? קשה להניח. גם היום, בכל פעם שמתראיין פוליטיקאי על "המצב", הוא אומר שיש לו פתרונות, ויש לו דרך ויש תשובה למצב. וכששואלים מה הם, הוא אומר בארשת חמורה: "הרי אתם לא מצפים שאני אפרט את הדברים בתקשורת". מה שסותם את הגולל על דיון בתוכנית/דרך/תשובה. ובכל מקרה, כיוון כזה מבטיח פיהוקים וירידה מסוכנת ברייטינג של תוכניות האירוח הפוליטיות. אבל תמיד אפשר לסמוך על זימונם של השחקנים הראשיים והמשניים בדרמה. די להציג להם שאלה אחת, על כל נושא שתחת השמש, והם כבר יעשו את כל השאר, בצעקות מתרישות אוזניים, כמו שצריך. ■

גבעת האדישות

דומיננטיות בלי סטיגמיות גורלית;
גורל אדישות נגד גסיבות גורלית

צה"ל איננו מספקות. צה"ל לא מספק הסבר טוב וחד-משמעי להעדר הנשק באזור. צה"ל לא יודע להסביר כיצד זיהה, בוודאות כדבריו, את ההרוגים כחוליה החמושה שירתה קודם לכן לעבר רכבים ישראלים. גם ההסבר שניתן למערכת "העין השביעית", ולפיו ההרוגים נורו במקום שממנו בוצעו פיגועי הירי, אינו משכנע כזו"הוי "ודאי".

מצב כזה מחייב, ברגיל, בדיקה.

כבר למחרת האירוע (27.11.00) דיווחה סוכנות "רויטרס": "כוחות ישראלים ירו למוות בחמישה פלסטינים בגדה המערבית, אולם הצבא וקציני ביטחון פלסטינים היו חלוקים כאשר לשאלה האם האנשים היוו סכנה לחיילים". ביריעה מוצגת עמדת צה"ל (ירי מרויק על חוליה חמושה) ועמדת עדי ראייה וקצינים פלסטינים, שלפיה ההרוגים היו אורחים לא חמושים – "כלי הנשק" היחיד שנמדד אצלם היה צינור ובתוכו שיפור. כך על-פי "רויטרס".

ה"טיימס" הלונדוני מספר סיפור דומה (28.11.00): טענות פלסטיניות על רצח ברם קר לעומת גרסת צה"ל שלפיה ההרוגים היו אחראים לתקריות ירי ונורו במרויק. שימו לב – לא מופיעה כאן התייחסות צה"ל לשאלה אם ההרוגים היו חמושים.

כך מסתמן שניסוח המוות של חמשת הפלסטינים שנויות במחלוקת. שנויות במחלוקת? לא על-פי "יריעות אחרונות" ו"מעריב".

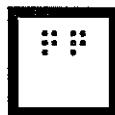
הגרסה הישראלית

מסקירת שלושת העיתונים הגדולים למחרת האירוע עולים כמה הבדלים:

ה"ארץ" הוא העיתון היחיד שבו היריעה מופיעה כיחידה עצמאית בעמוד השער. בעמוד 4, בחלק ההרשות של העיתון, היריעה המרכזית היא בעניין זה וזכותה: "צה"ל הציב מארב והרג ארבעה פלסטינים סמוך לקלקיליה". בגוף היריעה מסופר שהארבעה היו, על-פי צה"ל, חברי חוליה שביצעה כמה פיגועי ירי נגד צה"ל. יש חשיבות רבה לייחוס האמירה לצה"ל. בהמשך נראה שהעיתונים האחרים לא נוהגים כך ובכך יוצרים זהות בינם לבין מוסר הגרסה. "יריעות אחרונות" מציינ את היריעה בתת-כותרת לכותרת הראשית באותו יום. מעניין לבחון את ההקשר שבו מופיעה

יובל קרמניצ'ר

אירוע: חיבל בננו

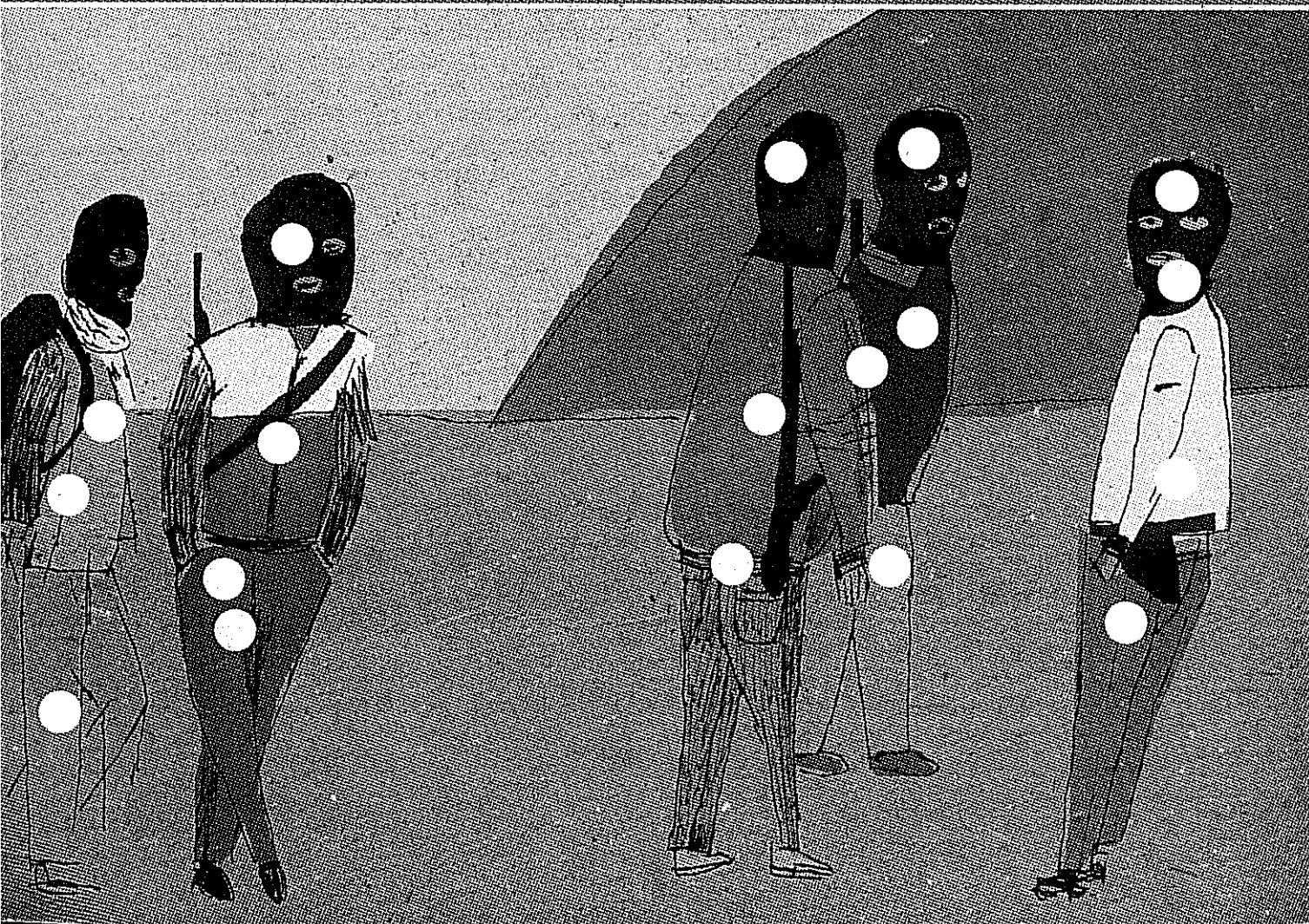
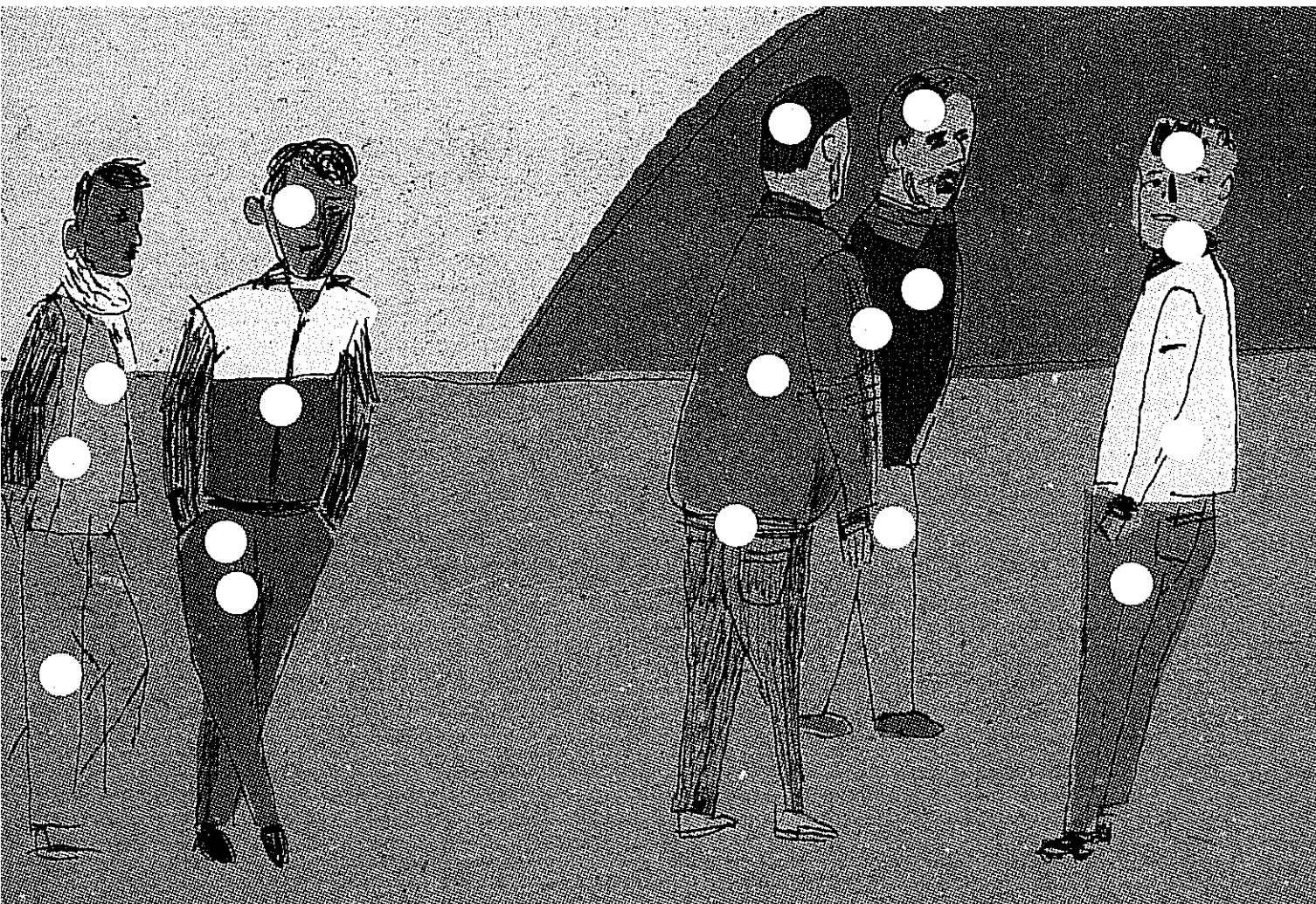
יכול להיות שהחילים טעו? – שאלה זו ניצבת בכותרת מאמר של עמירה הס ("הארץ", 29.11.00). הס מספרת על אירוע בטחוני שהתרחש ב-26.11.00 ובמהלכו מצאו את מותם חמישה פלסטינים. המקרה התרחש סמוך לקלקיליה, במקום הנקרא במפות צה"ל "גבעת האדישות".

לפי עמירה הס, צה"ל זיהה את החמישה כחוליה חמושה שהיתה מעורבת בכמה אירועי ירי שעות ספורות לפני כן. "בשעה שש וחצי ירתה אותה חוליה לעבר מכונית ישראלית שנסעה להתנחלות אלפיימנשה. בשעה תשע וחצי היו חילופי אש ליד הכניסה הדרונית של קלקיליה בין פלסטינים לכוח צה"ל. לפי צה"ל, אפשר להבין שמדובר באותה חוליה". אולם, כאשר כוח צה"ל הגיע לגורפת "לא נמצאו כלי נשק למעט כלי נשק מאולתר, ביתי" (הרג"ש של ק.ק). הגופות, לפי הס, נמצאו כאשר הן יריות במספר רב של כדורים בכל חלקי הגוף. הנחת צה"ל, על-פי המאמר, היא שהנהיג גלוקה על-ידי שניים מאנשי החוליה שברחו, פצועים.

ממאמרה של הס עולות שאלות נוקבות כאשר ליכולתם של החיילים לקבוע שהקבוצה היתה חמושה בתנאים הנתונים (חושך ומרחק), לגבי סבירות ההחלטות שקיבלו הכוחות בשטח וסבירות הגרסה הישראלית. בנוסף עולים סימני שאלה כאשר לוח הומנים של המאורעות. על-פי צה"ל התחיל הירי ב-22:30. אולם עמירה הס, במאמרה, טוענת שהצלב האדום ידע כבר בתשע וחצי – עשר על כך שנמצאו מהפלסטינים להגיש עזרה לפצועים. יצוין, כי למערכת "העין השביעית" מסר צה"ל כי הירי החל ב-21:30.

השאלה אם הפלסטינים היו חמושים צריכה להיות מכריעה ביחסו של הקורא לסיפור. אם מתקבלת גרסת צה"ל, הרי שהירי היה מוצדק; אם תידחה גרסתו, לאור העובדה כי הגופות נמצאו ללא נשק, הרי שהירי לא היה מוצדק.

על בסיס העובדות הירועות לנו לא ניתן להפריך אף אחת מן הגרסאות. עמירה הס, בפתחת מאמרה, אומרת שאי-אפשר לקבל את טענות הפלסטינים ללא עוררין, אולם מנגד, תשובותיו של

חובעך לקליידוסקופ

על תפקיד העיתונאים במצב שבו האירועים אינם מצטרפים לסיפור

העדר קו חזית, או יותר נכון הריבוי של חזיתות חופפות וחזותות זו את זו: הם יורים או מופצצים מכוניות תופת בנצרים, בגילה ובחדרה; אנחנו יורים טילים מטנקים וממסוקים על עזה, רמאללה ובית ג'אלה. גם מצב הרוח הציבורי והיחס למהומות שונה בצורה קיצונית ממקום למקום. מצד אחד של גילה אנשים נפגעים מירי ומן הצד השני של אותה שכונה החיים מתנהלים כרגיל. חלק מן הציבור, בעיקר בשטחים הכבושים, מגויס נפשית כמו במלחמת קיום, אך בזמן ששורפים אוטובוסים שלנו ויורים על בתים בפסגות, אולמות האופרה והקונצרטים בתל-אביב וברושלים מלאים, ומופעי תרבות נהדרים עולים על הבמות באווירה שאינה מזכירה ולו ברמז את זו שהיתה אופיינית במלחמות העבר. אז, למשל, הופיעו כאן באמצע המלחמה מנצחים כליאונרד ברנשטיין ופסנתרנים כארתור רובינשטיין כדי לחזק את מוראל הציבור ולמלא את מקומם של אמנים שביטלו את כוונם. הם התקבלו בתשואות רמות עליירי קהל שעמד על רגליו דקות ארוכות כדי להודות להם על השתתפותם במאמץ המלחמתי. לאן כל זה נעלם? היום אמנים ישראלים הם המבטלים את הופעותיהם בהתנחלויות.

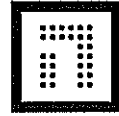

ומן הצד הפוליטי, האם העובדה שלא קמה ממשלת חירום מלמדת שחלק גדול מן המנהיגות הפוליטית בארץ חסר כל אחריות, או דווקא שואלי זה לא מצב חירום אמיתי? ההתפתחויות בזירה הפוליטית הפנימית אינן פחות מעורפלות ומלאות סתירות מאשר העימות עם הפלסטינים. הריצה של הכתבים אחר האירועים עומדת ביחס הפוך לבהירות התמונה שהם מציגים. גם בהקשר של הפוליטיקה הפנימית, "המצאיאות" כפי שהיא עולה מאמצעי התקשורת נראית כמעשה תעתועים, מעין קולאז' של תמונות משתנות המיוצרות על-ידי קליידוסקופ. הציבור נמצא במבוכה אמיתית ומי שמוחה, שלא בטובתו, כפרופסור למדע המדינה מופצץ על כל צעד ושעל באין סוף בקשות להסביר, להכניס קצת סדר או להצביע על כיוון. אך גם זה בדרך-כלל לא תועלת. מה שמאפיין כיום את המערכת הפוליטית הישראלית הוא מצב של אי-ידידות מובנית, של העדר כללי משחק ברורים או מזכרים, של נסיונות בלתי פוסקים לשנות את כללי המשחק באמצעות חקיקה פראית ופרשנויות סותרות. במצב זה, כל כתב או פרשן העומד מול האירועים וההתנהגויות נראה כתרנגול המנתר מצד אל צד אחרי זרועונים מפזרים. אנחנו, הצופים והקוראים, צרכני התקשורת, חווים את המציאות הפוליטית כסדרה של דרמות ללא פשר. הדילוג מאידוע לאירוע, מראיון לראיין, מהודעה דרמטית אחת לחברתה, תופס את שאריות הזמן והמקום שיכלו לשמש להתייחסות מושכלת, להרהור על המשמעות של מה שאנחנו רואים ושומעים.

בניגוד למצבים שבהם הליקוי בתיווך של התקשורת בין צרכן ניה למציאות נעוץ בחולשת הכלים הפרשניים, הבעיה בימים אלה טמונה באובייקט שהעיתונאים מנסים להכין ולייצג. לכן

חודשים האחרונים של שנת אלפיים היו קשים מאוד לכתבים ולפרשנים צבאיים ופוליטיים בישראל. הסיבה לכך אינה רק האינטנסיביות של המהומות שפרצו בין הפלסטינים לבינינו בסוף ספטמבר, ואף לא המהירות המדהימה של התהליכים הפוליטיים שהובילו לקריסת ממשלת ברק והידרדרות המדינה לבחירות פחות משנתיים לאחר הבחירות האחרונות. בשתי החזיתות, הפנימית והחיצונית, התגלו קשיים אובייקטיביים למקם את האירועים כנרטיבים ברורים או לתת להם משמעויות המחברות אותם לתמונה קוהרנטית של המציאות.

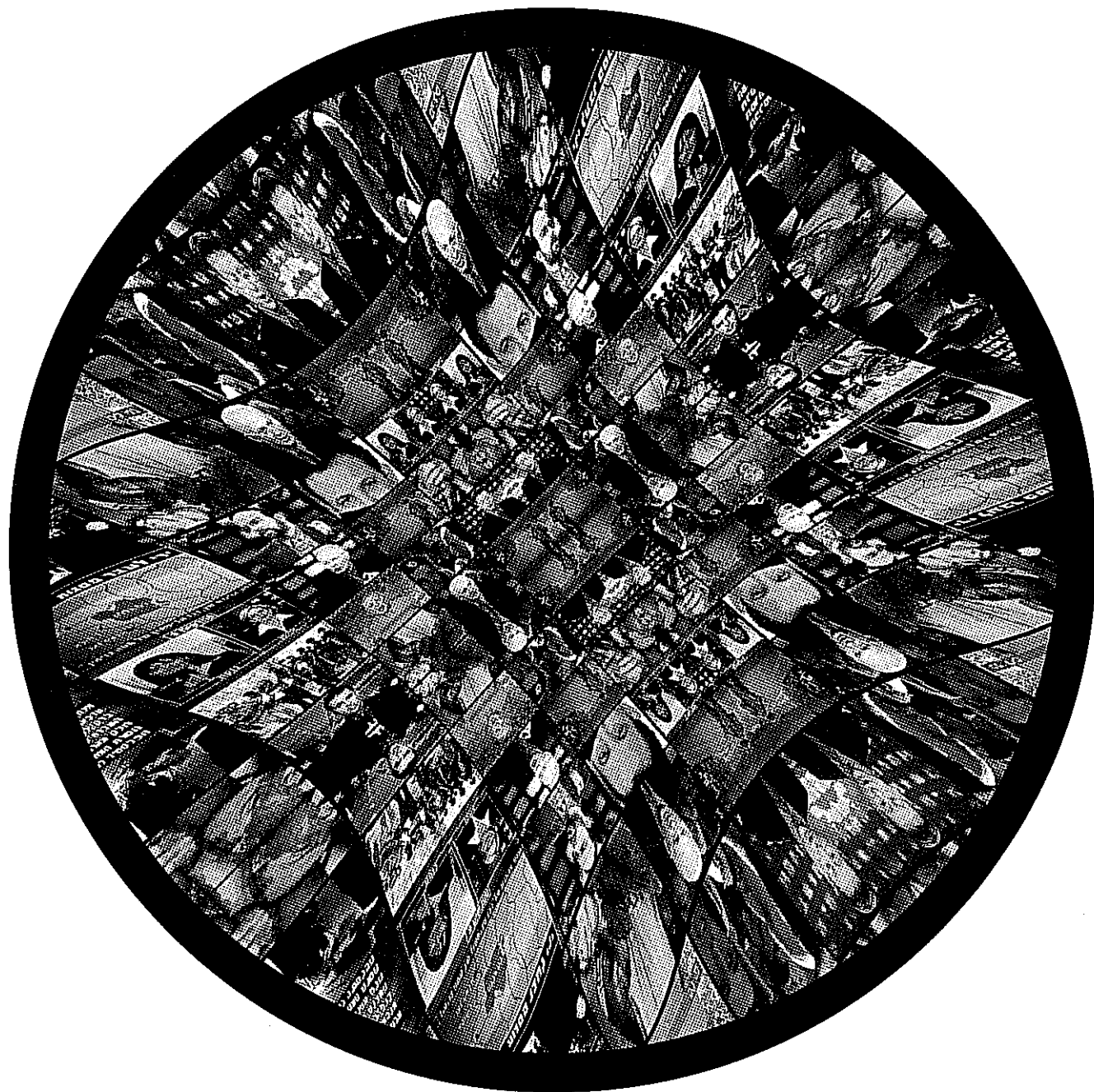

ראשית לחזית החיצונית: האם זו באמת חזית חיצונית? האם אפשר להפריד בין המאבק בינינו לבין הפלסטינים ובין המלחמה הפוליטית הפנימית? הרי חלק מאתנו סבור שיש"ע זה כאן וחלק אחר סבור שיש"ע זה שם. האם התמונות שאנו רואים והקולות שאנו שומעים באמצעי התקשורת מייצגים מהומות? מרידה? מלחמה? ואם זו מלחמה, היכן הזירה? נצרים, קבר יוסף, ירושלים או בסי.אן.אן? מי בדיוק יורה עלינו בגילה: ערפאת? הרשות? הפלסטינית? התנאים? החמאס? או אולי כל אלה בתורנות? מי אחראי לאלימות הפלסטינית? האם ערפאת שולט או לא שולט במצב? הוא פרטנר או לא פרטנר למשא ומתן? נפגשים אתו כחשאי או מחרימים אותו? ומנהיגי הפלסטינים המדברים אלינו בעברית צחה מעל מסכי הטלוויזיה, האם הם באמת האויב? ואם זו מלחמה, למה אנו יורים כל-כך הרבה על בתים ריקים? ואם זו מלחמה, למה דוברים שונים משתדלים כל הזמן לשכנע אותנו שזו מלחמה? אולי גם הם לא בטוחים?

ובאשר למתנחלים, מה הם מייצגים עכשיו? מדוע הציבור הישראלי מגיב בצורה קשה יותר על מותם של חיילינו שנשלחו להגן על המתנחלים מותם של מותם של מתנחלים? היש איזה ספק לגבי אחריות המדינה לתת למתנחלים הגנה צבאית יעילה, או שהמעמד המיוחד שלהם ואתוס הגבורה שבו הם מחזיקים, כמנותק מדע? תו של חלק גדול מהציבור באזורים הפנימיים של הארץ, דוחף אותם לקחת סיכונים בלתי סבירים על אחריותם? לשון אחר: האם מישור יכול להאיר את עינינו ולהגיד מה הגבול בין אחריותם לאחריותנו? ובהקשר זה, מי אשם כמות המורות המתנחלות וכט"ר רגדיה של ילדים ישראלים קטועי רגליים: הפלסטינים? משרד החינוך? ההורים? זה"ל? יש"ע? ובשורה תחתונה, מדוע מצבנו כה גרוע בתקשורת הבינלאומית – משום שנחמן שי ממלא את פיו מים או, אולי, משום שמה שהעולם רואה הוא מלחמה אנטי-קוליד-ניאלית כשאנחנו הצד שמעולו מבקשים להשתחרר – תמונה ששום הנמקה או מבצע הסברה שלנו אינם מסוגלים לשנות?

ריבויי השיח האפשריים בנסיבות האלה קשורים בעובדה שהמאבק הזה בין ישראלים לפלסטינים שונה בצורה מהותית מן המלחמות שידענו עם מדינות ערב. ההבדל הבולט ביותר הוא

ככל כותב לא צרפתן
המנהיג הנזיר האירופי
וההתנהגויות שג' הימים
האנכה נראה כמתרנגול
המנדרן הנצד את צד
אחרי זרועונים מפזרים

שהציג העיתונאי בנחרצות רק זמן קצר לפני כן, אינה מיטיבה עם אמינותו לאורך זמן. עיתונאים, המסתגלים לשינויים עמוקים בתרבות ובגישות הציבור, מכינים שסגנון פסקני בייצוג המציג אות נתפס על-ידי הציבור כנטילת עודף סמכות. גישה שונה, שעל-פיה העיתונאי פועל יותר כמתווך בין העולם לקוראיו או צופיו, כמעין מנחה או פרגוג של התמודדות הציבור עם מצבים של אי-ודאות מבנית, מתאימה ומכובדת יותר. יתר על כן, בדרך זו מתחזקת אף תרומת העיתונאים לתהליך הרמוקרטי של הער" כה ושיפוט של החלטות והמעשים של השלטון. ■

ירון אזרחי הוא פרופסור בחוג למדע המדינה באוניברסיטה העברית ועמית בכיר במכון הישראלי לדמוקרטיה

אין פתרון קל לבעיות העולות במצב כזה. ייתכן, עם זאת, שיש מקום להציע לעיתונאים המסוגלים לכך לארגן את אי-הוודאות והמבוכה באמצעות שאלות מנחות, שאלות המנסות למיין את הריבוי גם אם אין להן תשובות ברורות. שאלות כאלו יזמינו את הצופים והקוראים להשתתף בהתלבטות המוצרקות של העיתונאי אים מול הברירות הפרשניות הניצבות בפניהם. יהיו עיתונאים שיחששו שכל ויתור על הסגנון הנחרץ והחד-משמעי של ייצוג המציאות רק יחליש את סמכותם כלפי הצופים והקוראים. אולם ההפך הוא הנכון. היום גם באוניברסיטאות, גם ברפואה ובתחומים רבים אחרים, גישה שבה המקצוען משתף את התלויים בשירותיו במלאכת ייצוג המציאות והבנתה מוסיפה לו לגיטימציה. החלר" פה, שלפיה כל התפתחות בלתי צפויה מערערת את התמונה

עמוד השני של גליון סוף השבוע של "מעריב" מה-24.11.00 פורסמה רשימת שמות תחת הכותרת "32 הרוגים", שמותיהם ותאריך מותם הודגשו בדיו חזקה. אילו שמות כללה אותה רשימה? האם את שמותיהם של ההרוגים מאז פרוץ המהומות בסוף ספטמבר? וראי שלא. עד לאותו תאריך נהרגו יותר מ-250 איש - ישראלים ופלסטינים; האם מנתה הרשימה את שמותיהם של ההרוגים אזרחי ישראל? גם כאן התשובה ברורה, אם כי די מתרידה. שמותיהם של הערבים אזרחי ישראל, שנהרגו במהומות, כלל לא נספרו. "מעריב" אף ציינו זאת בהערה לאקונית, שהופיעה בתחתית הרשימה: "13 ערבים ישראלים נהרגו במהלך העימותים עם כוחות הביטחון בתקופה זו".

בגליון "ידיעות אחרונות" שהופיע באותו יום אפילו לא טרחו להוסיף הערה שכזו לרשימה, שפורסמה בעמוד 3. הגנתן שהבחין בין פרסום שמו של ההרוג לבין אי-אזכורו לא היתה עובדת היותו יהודי או לא יהודי, אלא הנסיבות שבהן נהרג. אם נפגע במהלך עימותים עם הפלסטינים, הרי שמותו הצדיק אזכור. אם נהרג עליידי כוחות הביטחון של ישראל, הרי שמותו, למעשה, מוצי' דק, ולכן שמו אינו ראוי לציון. הרוגמה ממחישה בצורה קיצונית את עמידתם האיתנה של כלי התקשורת הישראלים לצד הממסד הבטחוני ופעולותיו, מאז פרוץ האינתיפאדה. "איז זה דבר מפתיע", אומר פרופ' כספי מהאוניברסיטה הפתוחה, "זוהי שגרה, שבולטת בעתות מצוקה. העיתונות הישראלית היתה ונשארה מגויסת, רק שבשעות 'גילות' אנחנו לא חשים בכך". התופעה מתחדדת בשעת חירום והיא אינה אופיינית רק לישראל. הרוג מה הבולטת והמוכרת ביותר היא ה"התכנסות סביב הדגל" של התקשורת האמריקאית בזמן מלחמת המפרץ. וכך נפתח מאמר הפרשנות של זאב

שיפ ב"הארץ", יום לאחר מותם של חמישה ערבים ישראלים: "סגירת צירים ראשיים בישראל לתנועה, זה היום השני, גם לאור היום היא חסרת תקדים בתולדותיה של מדינת ישראל. אם ראש הממשלה ושר הביטחון לא יצליח לשים קץ לתופעה זו, שבה לא יכולים אזרחי המדינה לנוע בתחומה, יירשם הדבר ככישלון אישי שלו ושל הממשלה". עסאם אבו-ריא, חוקר ממכון טרומן, מזדעזע: "שיף, אמנן אברמוביץ' ונחום ברנע, עיתונאים שהם מעצבי רעת קהל, התמקדו כמעט אינסטינקטיבית בסוגיית חסימת הכבישים. אף אחד לא שאל 'למה האנשים עשו את הדברים האלו' או 'האם תגובת המשטרה היתה ראויה'. שמינה ערבים ישראלים נהרגו עד אותו יום וידיעות אחרונות' בחר לפרסם תמונה של צעירים ערבים החוסמים את הכביש לראש העין".

ה"קולקטיביות" וה"פטריוטיזם" המתגלים בתקשורת הישראלית בעת האחרונה עוברות לעתים כל גבול: במחצית חודש נובמבר תיאר "ידיעות

אחרונות" את מותו של מוסטפא עלואן, בן 54 ממחנההפליטים עסכר שליד שכם. המידע הזה לא הצדיק בעיני עורכי העיתון ידיעה בעמוד השני שלו; הידיעה התפרסמה בגלל נסיבות מותו של עלואן; מתנחלים זרקו אבן לעברו והוא נהרג. אבל "ידיעות אחרונות" מתייחס לידיעה בקונטציה חיובית להפליא: "בהעדר תגובה ישראלית קשה נגד מבצעי הפיגועים יוזמים המתנחלים פעולות בכוחות עצמם". "ידיעות אחרונות" קורא לצה"ל להגיב בצורה קשה יותר (בעמוד הראשון של העיתון נמסר כי: "מסתמן: ההבלגה הישראלית תימשך"), ואם לא יפעל, הרי שתהיה "יוזמה בשטח" של המתנחלים, כפי שמבשרת כותרת הידיעה.

"מעריב" לא פיגר ופרסם ביום המחרת, באחד העמודים הפנימיים, כי "המתנחלים ירו על הכפר - עד שהפלסטינים הרימו רגל לכן". בראש העמוד הופיע הלוגו "מלחמת התשה" ומתחתיו הכיתוב "המתנחלים נוטלים יוזמה".

"מעריב" כותב בנימה שמגלה הבנה להתנהגות המתנחלים: "המתנחלים מגבירים את פעולותיהם, בעקבות ההסלמה בשטחים. אתמול הפגינו מאות מהם בירושלים וכסוף השבוע היו שני מקרים שמתיישבים בשומרון ירו לעבר פלסטינים". העיתון מפרט: "תושבים מאריאל, ברקן, נופים והתנ" חלויות אחרות באזור ביקשו מחיילים להגיב, ואולם משלא היתה תגובה צבאית, החליטו המתנחלים להגיב בעצמם. כעשרים מהם התמקמו עם כלי נשק סמוך לכפר חארס והחלו לירות לעבר מטעים שבפאתי הכפר, שם הסתובבו זורקי האבנים הערבים, ואף לעבר בתים בפאתי הכפר". הביקור רת היחידה המבצעת בקטע היא על העדר תגובה צבאית ולא על ידי בני-גוד לחוק ובניגוד להוראות.

אותן תופעות מתגלות במלוא כיעור רן בעיקר כשהן מצטרפות לתופעה שונה, אך בעלת סממנים זהים - הרייטינגיות: "ידיעות אחרונות" לא הסתפק בפרסום תמונתו המזועזעת של המשתתף בליניץ' ברמאללה, אלא הדגיש באדום בולט את כפות ידיו המונפות של הרוצח. מעל לתמונה ניתנה הכותרת: "המראה המחריד: ידיים מגואלות בדם". ב"ידיעות אחרונות" חששו שמא "המראה המחריד" לא יהיה מספיק מחריד, ולכן הוסיפו תוספת "קטנה" למציאות המצולמת.

התקשורת הישראלית ניוונה מהממסד הבטחוני-פוליטי וכמעט שאינה מדערת על קביעותיו. הנרטיב שבו מוצג העם הפלסטיני, המנהיגות הפלסטינית ומהנהגות ישראל בסכסוך מורכב משלושה אלמנטים ברורים: ערפאת אינו פרטנר; האלימות מזוהה כמרכיב קבוע אצל הצד הפלסטיני בלי שום קשר לנסיבות שבהן פרצה; ישראל עושה כל שביכולתה כדי להבליג.

בניית הנרטיב נעשית בצורה שיטתית ופשוטה מאוד. ראשית מסבירים ראש הממשלה או המקורבים לו כי "ישראל הפכה כל אבן" בנוגע להסדר המדיני, וכי

כנוניות פכה את

ד"ר יורם ניטוב, אוניברסיטת בן-גוריון: אני רוצה שתהיה נ"י אנציקלופדיה ב"היות ב"היות

הצד הפלסטיני החל לנקוט אלימות ולכן "אינו יכול לשמש כפרטנר לעת עתה". לאחר מכן הופכת קביעה זו ל"מוחלטת" ו"נכונה" בידי העיתונאים והפרשנים. ד"ר יורם מיטל, ראש המחלקה ללימודי המזרח התיכון באוניברסיטת בר גוריון: "לא ייתכן שמצד אחד יגידו שערפאת אינו פרטנר, ומצד שני ישלחו אליו את השר לייפיקן-שחק, את השר פרס ואת יוסי גינזסר, והתקשורת לא תבקר את זה ולא תשאל שאלות. כשראש הממשלה הודיע על התפטרותו, יכולנו לראות כמה מתוחכמים הכתבים יכולים להיות כאשר זה עוסק בנושא שאיננו בטחוני. פתאום כולם מבינים את כל האפשרויות והקומבינציות ואז התמונה הופכת להי" ות מורכבת הרבה יותר. זה נותן לציבור הרבה מאוד אלטרנטיבות".

ניתן לתת דוגמאות רבות לאלמנט השני בנרטיב, הקובע כי "החברה הפלסטינית והעומד בראשה היא אלימה ביסורה", אבל נדמה שהקריקטורות היומיות, המתארות בדרך-כלל את הלך-הרוח התקשורתי, עושות זאת בצורה הטובה ביר. תר. שילה, קריקטוריסט "מעריב", מצייר את ברוך האוחז עלה זית כשהוא נופל לרשת שמחזיק ערפאת. ערפאת, למותר לציין, מחזיק בידו השנייה רובה. ב"ידיעות אחרונות" פרסם ידידי מנוסי קריקטורה המסתמכת על פסוק מספר שמות. תחתיה הופיע הכיתוב: "וערפאת ניצב על ראש גבעת הבחירות, והיה כאשר ירים ידו וגבר ברק וכאשר יניח ידו וגבר הימים, וידי ערפאת כבדים". מכאן

מסיק המתבונן שהתנהלות ראש הממשלה בישראל איננה תלויה כלל ועיקר בו עצמו, אלא רק בגחמותיו של ערפאת. גם זאב, קריקטוריסט "הארץ", מעביר את התחושה כי האשמים היחידים במצב הם הפלסטינים. בקריקטורה מה-8.10.00 נראה ערפאת כשהוא אוזח את יונת השלום ומסובב אותה סביב ראשו. יומיים לפני כן הוא תואר כמי שאוחז בצינור דלק וממהר לכבות את האש שפרצה מולו. גם בקריקטורה מה-24.11.00 מתואר "מר" ערפאת כתחבולן ערמומי, המיטיב להסתיר "זר" פצצות מאחורי גבו בשעה שהוא מנשק את ידה של "גברת" ישראל.

תמונת המצב המצטיירת בתקשורת משרתת את השלטון. מבחינתו הוא עשה הכל כדי להגיע להסדר. המכשול היחיד מצוי בצד השני, ולכן האחריות על הכישלון אינה רובצת עליו.

רבות דובר על המינוח הרווח בדיווח העיתונאי כדי לתאר את האירועים, עד שהקורא מתקשה לשים לב להטיה הטמונה בהם ("העין השביעית", גיליון מס' 29, כתבה מאת ענת כאלנינט). הדוגמה הבולטת ביותר היא השימוש במונח "הבל-גה". פרופ' חיים בראשית, המכללה האקדמית ספיר: "בסקרדים של מינה צמח ב'ידיעות אחרונות' מופיעה השאלה, 'האם אתה בעד המשך מריגיות ההבלגה?' למח לא שואלים: 'האם אתה בעד המשך מריגיות הכיבוש וההשפלה?' האם 250 הרוגים זו הבלגה?". אגב, השימוש המתמשך במונח זה הביא ל"לירדתה" של הסיסי מה "תנו לצה"ל לנצח". סיסמה שרבים מקציני הצבא הבכירים התרעמו עליה.

הרושם המצטבר הוא שהתקשורת כוחרת, במודע, בהסברה ולא בדיווח ראוי ובפרשנות מעמיקה. ממה נובעת התגייסותה? "התקשורת לא מגויסת במובן שמישהו נותן לה פקודה", אומר ד"ר מיטל, "אבל רוב האנשים בתקשורת מתגייסים כמו באיזה צו 8 מוכרז בשעת חירום". משה כהן, כתב השטחים של ערוץ 1, אינו סבור שהתקשורת הישראלית מגויסת במובנה השלילי של המלה: "האם יש עיתונאי שלא צמח מתוך עמו? שלא מכיר את ההווה הישראלית? האם הסיקור בשטחים צריך להיעשות בידי כתבים נורבגים?". כהן מבקש להרגיש כי התקשורת הערבית לא קיימת כלל כתקשורת: "בערבית המלה 'תקשורת' משמעותה גם 'הסברה', וכך תופס את תפקידו העיתונאי הפלסטיני. אבל, כמובן, זה לא אומר שאנו צריכים לנהוג כמוהם, משום שזה יהיה נצחוני של ההיגיון המזרחי-תיכוני על פני הדמוקרטיה וחופש הביטוי של ישראל. לכן יצאתי בלי היסוס לראיין

אנשי 'פתח' ואינני מקמץ בסיקור הסבל האנושי שסובל העם הפלסטיני בימים אלו". כהן סבור כי צרכני התקשורת בישראל חשופים לחלוטין להתבטאויות האישיות הפלסטיניות ולרזשי הרחוב, "אבל ישנם כלי תקשורת בארץ שאף בחרו לחצות את הקווים ובכסות של 'דיווח מהשטח' משררים רבירי תעמולה פלסטינית ים מבלי לבדוק כלל את זווית הראייה הישראלית. אני לא הייתי משרד כתבה על הפופולריות של ערפאת, מבלי להזכיר שעורך עיתון פלסטיני, שסירב להכניס את תמונתו לעמוד הראשון, מצא את עצמו מהר מאוד מאחורי סורג ובריח".

כמעט כל הכתבים הישראלים לענייני שטחים וביטחון מבססים את עבודתם על בניית יחסים אישיים של כבוד ואמון עם גורמי הביטחון הישראלים. כמעט כולם הם גם תוצר של ההווה הבטחוני-צב"לית. לרובם קשה, או בייקטיבית וסובייקטיבית, ליצור יחסים דומים עם הצד הפלסטיני. לכן, כאשר ישנן גרסאות שונות על אותו אירוע, כמעט תמיד מתקבלת הגרסה הישראלית כאמינה יותר. ההסתמכות הבלעדית על המקורות הישראלים יכולה לגרום בסופו של דבר לאי-נעימויות ולסתירות בדיווחים. על כך יכולה להעיד הדוגמה הבאה: ב-26.10.00 פרסם "מעריב" בעמודו הראשון כי "דחלאן מפעיל חוליות טרור". הידיעה, שעליה חתום יואב לימור, מופיעה בעמוד 3 ומתבססת על "מירע שהגיע ממקורות מהימנים לשב"כ ולאגף המודיעין של צה"ל". שלושה ימים בלבד לאחר מכן הופיעה כותרת שונה לחלוטין בעמוד 17 של אותו עיתון: "ראש השב"כ: 'דחלאן ורג'וב לא אחראים לפיגועים'". האם ראש השב"כ אינו נמנה עם השב"כ? כיצד ייתכן שתוך שלושה ימים

השתנו הערכות השב"כ מקצה לקצה? על הידיעה השנייה חתום אריה בנדר, כתב העיתון בכנסת, שהביא את דבריו של אבי דיכטר, ראש השב"כ, בפני ועדת חוץ וביטחון. ב"מעריב" לא אהבו את הדיווחים הסותרים שהביאו הכתבים, אך נאלצו לפרסם את שתי הידיעות. אבל אף אחד בעיתון לא בא אל הכתבים בטענה כאילו הידיעות שפרסמו אינן נכונות (בהערת אגב, דיכטר נפגש עם דחלאן בקאהיר, כאחד מן הימים שבין פרסום הידיעות).

ב"מעריב" הבהירו שיש סוג של ידיעות שאין ביכולתם לבדוק, לדוגמה: כיצד ניתן לבדוק יריעה ש"איראן מפתחת טיל ותוך שנתיים יהיו לו יכולות גרעיניות"? אריה בנדר: "אני מסכים שיש סתירה מהותית בדרכים, אבל לנו ככתבי כנסת אין הכלים לבדוק מה נכון ומה לא נכון". "מעריב" בחר שלא לפרסם את ההסבר רים על המידע הסותר.

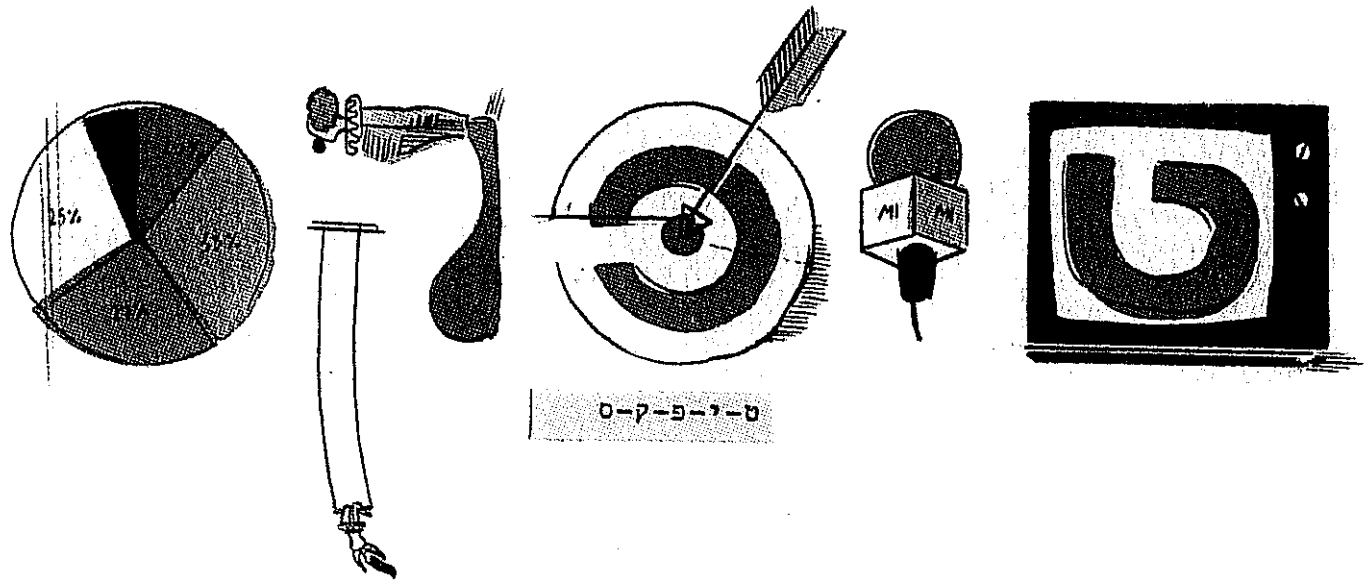
פרופ' כספי סבור שההתגייסות מקורה, בין השאר, בנדרמה מקובלת באזור. הוא מכנה נדרמה זו "השתלבות במרחב". כיוון שהתקשורת הערבית, גם בזמן שאינו משברי, לא נוהגת בצורה מאוזנת, קל יותר לתקשורת הישראלית לסקוד בדרך שהיא מסקרת כאשר מדובר במצב חירום. ד"ר מיטל לא מוכן לקבל את הגי" שה הזו: "אני רוצה שתהיה לי אפשרות לחיות במשטר פתוח וליברלי, שכן התק" שורת ממלאת תפקיד משמעותי מאוד. כלומר, תקשורת בודקת וחוקרת".

נסיונות לגיוון הדיווחים נעשים לאחריה, לפחות בשירור הציבורי. ועדה בראשותו של פרופ' חיים בראשית, שאותה מינה שר המדע, התרבות והספורט מתן וילנאי, ואשר קיבלה מנדט לעסוק בהקשרים התרבותיים של השידור הציבורי, הגישה את המלצותיה באמצע חודש נובמבר, כשיא המהומות. אחת ההמל"צות היתה לפתוח את השידור הציבורי למגזרי מיעוטים, כמו דוברי הרוסית, החרדים והערבים. לפי רעת חברי הוועדה, לו היו כתבים ערבים בכלי התקשורת, המצב היה שונה בתכלית.

ן איציק הוא סטודנט למשפטים

כשרועמים התותחים העיתונות לובשת חדים

י. גרין, שכן התקשורת נמצאת תפקיד ממונחתי נאוד. כלומר, תקשורת בודקת וחוקרת

ט-י-פ-ק-ס

מזריק היטורזיות לגייתונאות ושפזיה ביאי בחירות

ובמיוחד עם זכייניה אך מוזיק לפוליטיקה. יציר הכלאיים, הטלפוליטיקה, מכתוב כללי משחק רדורים ושחיים: מי גראה טוב יותר, מי עובר מסך, פוליטיקה בכל ז'אנר טלוויזיוני – טוק-שואו, חדשות, שעשועונים. טלפוליטיקה היא פוליטיקה של sound bites, של העברת מסרים באופן סלוגני, קצר, שטחי, והעיקר להצטלם היטב. הכל בהתאם ללוח הזמנים הטלוויזיוני. הודעות דרמטיות או כינוסים נקבעים לפי מהדורות החדשות כדי "להיכנס למהדורה", בשידור חי. י' של יועצי תקשורת: את ההצגה מנהלים יועצים. הפרסומאים מעצבים את המדיניות ולא המדיניות את הפרסומת. גיבורי הפוליטיקה הישראלית אינם מנהיגיה אלא יועציה: ממוטי מורל ועד פינקלשטיין, מאייל ארד ועד גיימס קרוויל. לעתים לא ברור היכן עובר הקו בין היועץ לבין הפוליטיקאי. נחום ברנע כתב על כך: "הפינקלשטיין שבתוך נתיניהו צריך להטריד הרבה יותר מהפינקלשטיין שעובר בשבילו". פינקלשטיין כבר לא פה אבל הפוליטיקה נשארה פינקלשטיינית ואת המועמדים מקיפים תואמי פינקלשטיין.

פ' של פרסוניפיקציה: מאז 1996, הנהגת הבחירות האישיות שהיו למפגע הפוליטי המסוכן ביותר בישראל, נהיה הכל אישי. אישים במקום "אישו". מי מהם גיבור? מי מהם איש משפחה נאמן? מי רץ בשדות או מקפיץ כדור טוב יותר? עימותים הופכים ל"הצגה הטובה בעיר", חגיגה לפרשנים ומומחים שהופכים לפרשני ספורט ("הכניס לו", "השכיב אותו על הקדשים", "מכה מתחת לחגורה", "ניצחון בנקודות או נוק אאוט") – אבל, רגע, זה לא משחק אישי כאן. מתים מזה: חיילים, קשישים, מובטלים, פושעים ועבריינים. ובמערכת הבחירות הקרובה הכל יהיה "אישי-ישר": המועמדים יתמודדו אישית וכל אחד ינסה להכפיש את השני (ויש להם בהחלט חומר רב לעשות זאת), באופן אישי, ישיר.

ק' של קרקסים: כל אירוע, כל מקום נבחרים כ"לוקיישן" פוטנציאלי לקרקס הפוליטי: יוצאים לשוקים כדי להרוויח חשיפה וזמן שידור, יוצאים לקמפוסים, יוצאים לרחובות, ללוחות ובתי-קברות. יוצאים לעם אבל לא כדי ללמד או ללמד, לשמוע או להשמיע אלא כדי להפיק "פסבדו-אירוע" שיצטלם טוב. לשם כך הם מלווים בלהקות של מעודדים, גורילות שהודפות כל רמז של ביקורת, נערות בטיי שירטס והמונן טישו בשביל למחות זיעה ורוק אחרי כל החיבוקים והנשיקות. הם הופים כים הכל לקרנבל – מפגיעי טרור וביקור אצל קרובי החרושים ועד למגרשי הכרור וגל ההשווקים. הקרקס הנודר נע מהר, לא מתעכב ולא מאט, מקרנבל אחד לשני.

ג ב י ו י ח נ

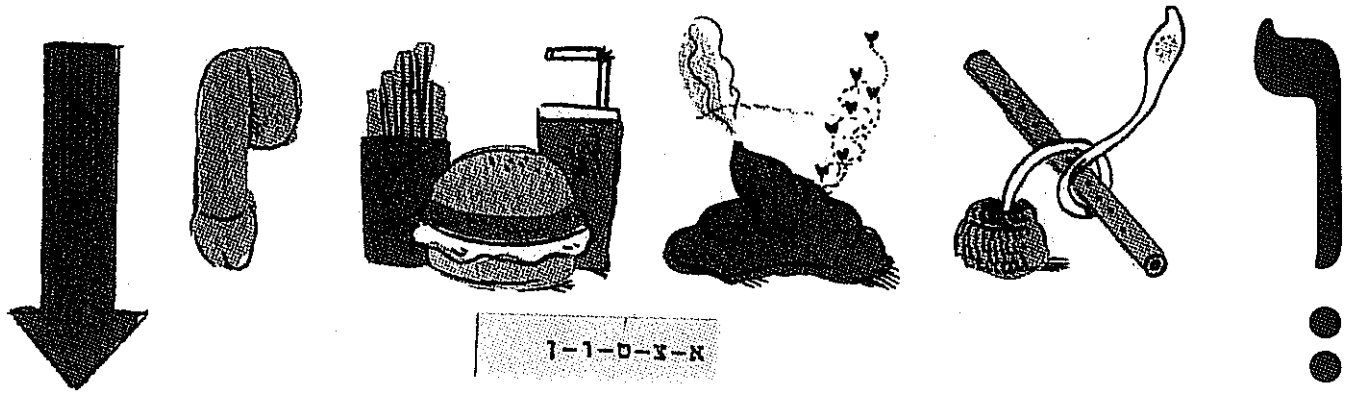
איות: רות גוילי

ימי מערכת בחירות לוחטת התקשורת יותר מתמיד: לעורקיה מזורם דלק רב אוקטן של סקררים, עימותים, תככים, "קומבי" גות", תעמולה, הכטחות ושקרים, תחזיות ומניפולציות של יועצי, אסטרטגים, יח"צנים ותועמלנים. בעת ההיא גם עיתונאים שפויים, מפוכחים וקרי מזג יתקשו לשמור על שלותם מול המערבולות הסועות והטוחפות. ורוקא בימים כאלה על העיתונות לשמש אי של שפיות בים התככים והרגשות, כנווט קר מזג של ספינה המיטלטלת על גלים של תעמולת בחירות נמוכה ורדודה. לכן כראי, בתקופת בחירות, לעיתונאי השפוי להצטייד בשכמיות אטומות למניפולציות, במעטה כלתי חריר לתרגילים תקשורתיים ובהרבה מודעות עצמית לחשיבותה של עיתונות מקצועית. כדי לסייע בכך מפורטות להלן כמה אזהרות. אזהרות, חשוב להדגיש, ולא חלילה "קווים מנחים" או "מסמך נקרי" חרש, שכן הן פרי עטו של הריוט, של משקיף אקרמי נאיבי שלא טכל בבצות הפוליטיות או בעשייה עיתונאית.

כדי להקל על זכרונם של העיתונאים כראי להשתמש בקיצורים שימושיים. עמיתי דן כספי טבע את המונח "טיפקס" ואני הוספתי לו את ה"אצטון", ושני אלה יחד מהווים תוכרות נוחות לזכירה של מאפייניה של מערכת בחירות ונזיקה האפשריים.

טיפקס: מאפייני מערכת בחירות

הטיפקס אינו רק נוזל לבן שמשמש למחיקת השגיאות: הוא גם מטיית אותן, מטתיר אותן במריחות לבנות ואטומות, אבל הן נותרות שם, מתחת לכתם הלבן. הטיפקס הוא גם ראשי התיבות של המאפיינים המראיגים של מערכת בחירות ישראלית "מורדנית": ט' של טלפוליטיקה, י' של יועצי תקשורת, פ' של פרסוניפיקציה, ק' של קרקסים, ס' של סקררים, סקררים ועוד סקררים. ט' של טלפוליטיקה: החיבור שבין טלוויזיה ופוליטיקה מיטיב עם הטלוויזיה

א-ז-ס-י-י

כליכך, הרגש על המישור הפרסונלי – מוליכים אותנו לטריזואליזציה של התהליך הפוליטי. אין התייחסות לממדים האידיאולוגיים, לעימות בין השקפות עולם, לטווח הארוך. נחום כרנע כתב פעם כי הישראלי חי בשתי מדינות: האחת, מדינת המציאות האמיתית, זו עם קורבנות הטרור והמאבק, עם שסעים חברתיים, אבטלה וחרדות. השנייה היא "דיסנילנד", מדינת הבידור, התשדירים, המציאות המדומה של גימיקים וג'ינגלים. גם היום מנתבת התקשורת את הישראלים למדינת "דיסנילנד". ביום שבו נהרגים ישראלים ופלסטינים, יובילו את מהדרות החדשות ידיעות על מערכת הבחירות, ולאחר התמונות הקשות של פצועים והרוגים נעבור לשעשועוני "הכספת" או "הפיתוי" ונצפה בסדרה "הישרדות". לא, לא שלנו, אלא של שחקני שעשועון על אי בודר.

ו' של וולגריזציה: אין אלוהים, הכל מותר: מותר לכסח, מותר לגרף, מותר לאיים, מותר לשקר, מותר לשקר שהשקר של אתמול אינו שקר היום, מותר להציג את האחר, כל אחר, כאיום. והאחר הוא הפלסטיני, החרדי, הערבי הישראלי, לי, הימין, השמאל, המשכילים וגם התקשורת. זו אינה הוולגריזציה של נאומי הכיכרות או של השד העדתי. זוהי הוולגריזציה של תרבות הכאסח ושנאת האחר. הוולגריזציה אינה כשפה או כבלימות אלא כמסר האחיד: "אני נגד". לא בעד, אלא רק אני נגד. אידיאולוגיית הנגד.

ג' של ניכור: הנוק האמיתי, המסוכן ביותר והסמוי ביותר הוא זה לטווח ארוך, על מצביעי העתיד ועל מנהיגי העתיד. בעימותים הוולגריים, בעיתונות הצינית, בתשדירים התפלים והמטופשים – מסתכלים גם ילדים ובני נוער. מהם ייצג או מנהיגי העתיד. הם משקיפים על השיח הפוליטי שסביבם, על החשיפה הצינית והאכזרית של פוליטיקאים לניגוח הדרדי, השמצות והתבזות. מי מהם ירצה להצטרף למעגל הזה שבו המחירים הם כה גבוהים? הניכור מהעיסוק הפוליטי ומפוליטיקה בכלל הוא אחר הנוקיים הסמויים של התרבות הפוליטית החדשה. את מחירו של הניכור נשלם בעתיד הלא מייד, אך זה עלול להיות מחיר כבד.

לעיתונות מקצועית בימי מערכת בחירות יש אתגרים לא קלים. ייתכן שהכרת מאפייני מערכת בחירות מודרנית ("הטיפוס") ונוקיה האפשריים ("האצטון") יסייעו לשמירת שפיותם של נווטי השיח הציבורי גם בעידן של סערת הבחירות. ולסיים: טיפוס ואצטון, כדאי לזכור, אינם רק חומרים רעילים. הם גם ממכרים.

ס' של סקרים: "סקר סקר תררוף" – הכל סקרים, מועמד נוצר בזכות סקרים ומתאייד תוך ימים בגלל סקרים, לכל אחר יש סקר שלו והמאבק על הנהגת מדינה הופך למרוץ סוסים לכל דבר, כאשר שוען העצר של הסקרים מספק מצב עדכני של כל מתמודד בכל רגע נתון במרוץ. הסקרים היום אינם משקפים את אקלים הרעה, הם יוצרים אותו. על סמך סקרים יוצרים מועמדים, קואליציות, התקפות פוליטיות והתאגדויות פוליטיות. העיתונאים והציבור שוכחים את כשלונותיהם של הסקרים כמעט בכל מערכות הבחירות בישראל. כה רכה האובססיה לסקרים למרות חוסר האמון עד כי בסקר שהתפרסם בעיתונות נמצא כי 64% מהציבור אינו מאמין לסקרים, אבל גם ממצא זה נמצא בסקר...

השפעות של אצטון

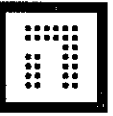
אצטון אינו רק נוזל מאכל וחומצי מאוד, הוא גם מתגדף מהר וגם מסוכן ביותר. במינון דל האצטון מוריד רק את הלכה מהציפורניים. במינון יתר הוא מאכל הכל, בשר ועצמות, ואף השלד הפנימי לא יעמוד בפניו. לטיפוס של מערכת הבחירות המודרנית יש השפעות של אצטון: א' של אליטות חדשות, ז' של ציניזם ופוליטית, ט' של טריזואליזציה, ו' של וולגריזציה, נ' של ניכור.

א' של אליטות חדשות: לא אלה שעליהן דיברו נתניהו או דוד לוי. האליטה החדשה היא "אצולת הרייטינג". היא קובעת מי יבוא למהדורות החדשות והיומרים, מי יתארח בתוכניות השיח, מי מוביל, מי משכנע, מי מתאים לתפקיד. אליטה זו הצליחה לכופף את האליטות הישנות כולן ולהקדיש לפי חלילה (תורתי משמע). משלי יחימוביץ' ועד ניסים משעל, ממיקי חיימוביץ' ועד רליה יאירי, מאמנון אברמוביץ' ועד יואל מרכוס – אלה הם חברי האליטה הפוליטית-תקשורתית. לפי חלילהם ירוצו הפוליטיקאים מאולפן לאולפן, ירקרו וישירו, יתלהמו ויצעקו. העסקאות ברורות: תן לנו שוארטיים וניתן לך חשיפה. שוען הרייטינג דופק ולקולו מתנהלת הפוליטיקה שהיתה לטלפוליטיקה.

ז' של ציניזם: כאשר פוליטיקה נתפסת כמשהו מניפולטיבי, שקרי, מעשה הונאה של מאחזי עיניים (למה בעצם הם קראו לו "קוסם"), מסחר ערמומי בקר לות ותקציבים, מאבק אישי נטול ערכים – מתפתח יחס ציני. תאמרו – כך זה באמריקה. אך הציניזם שפיתחו האמריקאים מביאה לכך ש-50% מהם אינם מצביעים ביום הבחירות (וזה הרמוקריה הגדולה בתבל). ציניזם וסקפטיות כלפי המערכת הפוליטית הן מותרות שהחברה הישראלית בימים קשים אלה לא יכולה להרשות לעצמה.

ט' של טריזואליזציה: ההתמקרות בנושאים שוליים, האווירה הספורטיבית

פרופ' גבי יומן הוא ראש החוג לתקשורת באוניברסיטת חיפה. בין מחקריו גם מחקרים על תעמולת הבחירות וסיקור הבחירות בתקשורת במערכות הבחירות של 1996 ו-1999, בסיוע המכון הישראלי לדמוקרטיה

רוחות בישראל סערו סביב הסיקור שהעניקו לאינתיפאדה בימיה הראשונים הרשתות הגדולות, בעיקר הסי.אן.אן והבי.בי.סי, אשר לצורך העניין ייצגו בעיני הישראלים את התקשורת הזרה (משום שהן הנגישות ביותר ונמצאות כמעט בכל בית). "השרדנים הזרים קראו לגילה התנחלות", התמרמרו אנשים. "נתנו לפלסטינית לשרד מעזה. מה אפשר לעשות - התקשורת נגדנו". וכשקוראים בעיתון כי משרד ראש הממשלה מכין תיק תלונות נגד הסי.אן.אן (את ההכחשה רבים כבר לא קראו), הדבר רק מחזק את המסקנה: הם נגדנו. ישראלים רבים אולי לא מודעים לכך, אבל גם הפלסטינים מרגישים כי התקשורת הזרה, בעיקר האמריקאית, מדווחת על האירועים באופן מוטה לטובת ישראל. גם הפלסטינים מרגישים כי הזרים אימצו את שיחה הסכסוך המקובל בצד השני והפנימו אותו.

"הוועד הערבי-אמריקאי נגד אפליה", מעין מקבילה ל"ליגה נגד השמצה", מקבל בין 300 ל-500 מכתבי דואר אלקטרוני בשבוע, ובהם תלונות על אופן

דו"ח של הליגה נגד השמצה (שהתפרסם ב"24 באוקטובר) השווה בין 67 מאמר רי מערכת של עיתונים אמריקאיים בשבועיים הראשונים לאינתיפאדה. 38 מאמרים ב"19 עיתונים הביעו תמיכה גורפת בישראל, והאשימו את הפלסטינים בפתיחה באלומות. 22 מאמרים ב"17 עיתונים הציעו פרשנות מאוזנת, תוך מתיחת ביקורת על שני הצדדים והדגשת החשיבות שבחזרה למשא ומתן המדיני. הסקר מצא כי רק שבעה עיתונים הביעו תמיכה בעמדה הפלסטינית והאשימו את ישראל - בעיקר את אריאל שרון - בהגברת המתח באזור. אברהם פוקסמן, יו"ר הליגה, אמר בהודעתם לעיתונות: "מרבית העיתונים הבינו שגם עם ביקורו של אריאל שרון בהר הבית, לא בו האשם לפרוץ האלימות שבה ביוזמת הפלסטינים ובאישורו של ערפאת..."

העיתונאים הזרים אינם ששים להתראיין על אופן סיקורם. העניין רגיש מבחינה פוליטית ומבחינת התקינות הפוליטית. ההאשמות הקולקטיביות בסיקור מוטה של תחילת האינתיפאדה השפיעו אף הן, ובעניין רגשות, השקפות פוליטיות או מוצא/השתייכות לאומית של עיתונאים - נושאים אלו הם מחוץ לתחום. והירות רבה נשמעה מעברו השני של הקו בשיחות הטלפון שקיימתי, והעיתונאים הבחירו כי הם מוכנים רק לרבר על אופי עבודתם, על ה"איך", ולא על ה"מה". וה"איך" הוא מורכב למדי כשלעצמו. לוח הומנים של עבודה אל מול דריילין

ת ש י כ ת ח ב ל

שני הצדדים לוחצים על הכתבים הזרים לאמץ את נקודת המבט. לא קבל ניתפקד בתנאים באלה

אמריקאי הוא מכבד. אופי האירועים, אשר רבים מהם מתרחשים לעת ערב, מקשה על תכנון העבודה. ישנם מקומות לא סימפטיים לסיקור לילי, ישנם כבישים העלולים להיסגר ולא להיפתח עד הבוקר, ועיקר הקושי הוא העבודה מול מערכת שמתחילה להתעורר כשהכתבים מבקשים לסיים את היום. כדי להמחיש: שעת הסגירה הסופית לערכון כתבות הרשתיות עבור עיתונים בחוף המערבי של ארה"ב, למשל, הוא 8:00 של היום למחרת, שעון ישראל. במילים אחרות, כותבים עד השעות הקטנות של הלילה, שולחים את הכתבה, מנסים לישון כמה שעות. שניים-שלושה טלפונים מעורכים ואנשי רסק תוך כדי נסיונות לישון הם תופעה שכיחה. מרבית העיתונאים מתעוררים מוקדם מאוד לתיאום אלקטרוני עם הרסק בחו"ל, מאזינים לחדשות קול-ישראל באנגלית, מערכנים את הסיפור אם יש צורך, ומי שאין לו ילדים, וזכה לחטוף עוד תנומה קלה עד שמתחיל יום העבודה הבא. וכשהם מתעוררים, בארה"ב הולכים לישון.

לאחר חודשיים ויותר, העייפות מתחילה לתת אותותיה. את פער הומנים לא ניתן, כמוכח, לפתור, אבל הכתבים הזרים סובלים מבעיית לוגיסטיות נוספות, אשר על חלקן ניתן לפחות להקל. אחת הבעיות המרכזיות היא השפה. מרבית העיתונאים הזרים אינם רוברי עברית ורבים, ועל כן הם נעזרים דרך קבע בתחקירנים ובמתרגמים ישראלים ופלסטינים, הן במשרד והן בשטח. הסכרה כאילו התלות הזו יוצרת בהכרח הטיה מובנית נשמעת הגיונית למדי, אך גם פשטנית משהו, ונותנת מעט אשראי לעיתונאים מקצוענים, רבים מהם ותיקים ולמודי מלכודת הסברה.

אומר יו רליוס, כתב ה"שיקגו טריביון": "עצם השימוש בעורה מקומית אינו יוצר בהכרח הטיה מובנית. אנחנו מסתייעים במקומיים בליקוט החומר, אך תפקידנו כאמור הוא לגסות להעריך את החומר, לא לקבל אותו כמות שהוא, כדי לוודא שאינו מוטה או מטעה. זה לא בהכרח קל. זה נעשה קל יותר עם הזמן, אבל רובנו מוצבים כאן לשלוש-ארבע שנים, תקופה שלא ממש מספיקה כדי לדרת לעומקם של דברים. אנחנו כל הזמן מקבלים שכבות נוספות, אך קשה מאוד להגיע לליבה". שתי האוכלוסיות הניצות לא תמיד מסתפקות במשקיפים. כל צד מנסה

הסיקור של התקשורת האמריקאית. חוסיין איביש, מרכז מחלקת התקשורת של הוועד, קובל על שני ליקויים מרכזיים ובסיסיים בסיקור התקשורת המגיע לארה"ב: סטנדרט לשוני-מוסרי כפול, והשמטה עקבית של המונח "כיבוש", עד כדי סילוף המציאות. "אין דרך לרצות את כולם", הוא אומר, "אבל יש כמה תמריצים, סטנדרטים אחדים אשר יש לקיימם כדי שיהיה איזון כללי. דבר ראשון, חייב להיות סטנדרט אחד ויחיד לגבי מינוח. מן הפרספקטיבה הערבית-אמריקאית, ולטעמי גם מבחינה בלשנית-אובייקטיבית, פשוט קיימים שני סטים של מלים ומונחים, האחד שמור לישראלים, השני לפלסטינים. ישראל לעולם 'מגיבה', אך לא הפלסטינים. 'טרוריסטים' הוא, לעומת זאת, מונח השמור לפלסטינים, ואיש לא יקרא כך לישראלים. תיאורים נרחבים ומזועזעים של קורבנות אלימות מתפרסמים - ובצדק - כאשר מדובר בקורבנות ישראלים. אך קורבנות פלסטינים נותרים אלמונים. השימוש בטרמינולוגיה מסוימת פשוט לא אפשרי כאשר הקורבן הוא פלסטיני. זה קורה גם בשל העיתונאים עצמם, וגם בגלל עורכייהם. כולם הפנימו את השיח הבלתי מאוזן הזה, ופשוט כבר לא עולה על דעתם להשתמש באותם מונחים לשני הצדדים. נושא הסטנדרט הכפול אינו ייחודי רק לסכסוך הספציפי הזה, אלא דומה כי הוא נובע מפער עתיק, עמוק ובסיסי הרבה יותר בין מי שרואה עצמו כבן התרבות המערבית, הציוויליזציה, לבין מי שמוצאם מן המזרח - אפריקה, אסיה, המזרח התיכון. לתרבות המערבית דעות קדומות ותפיסות שגויות באשר לבני תרבויות אחרות."

"ומבחינת הסיקור עצמו", מוסיף איביש, "ההטא הנורא מכל הוא סיקור אירועים המתרחשים בשטחים הכבושים מבלי לציין כי אלה שטחים כבושים, על כל המשתמע מכך. השמטה זו יוצרת אצל רוב האמריקאים את הרושם כאילו מדובר בשכונה מאוד לא סימפטית בלב ישראל, שאותה תקפו הפלסטינים באופן שרירותי, פשוט כיוון שאינם סובלים יהודים". הוא מציין כי הוא אינו דורש סיקור מנקודת המבט הפלסטינית, אלא שימוש באמת-מידה אחת לסיקור שני הצדדים. בינתיים לא נראה כי הצדדים עצמם מסוגלים להתמודד עם שוויון שכזה, שיכיר - ולו רק לשונית - בסבלו של האחר.

איור: חירה פרידמן

לציטוט. היו בישראל שהתרעמו על שידוריה של רולא אמין, עיתונאית ממוצא פלסטיני העוברת בשביל רשת סי.אן.אן. אבל משום מה איש אינו מוטרד מכך שברוב סוכנויות הידיעות, למשל, עובדים כתבים ישראלים, יהודים-אמריקאים, עולים חדשים ותושבים חוזרים בצד הישראלי, ואותו הדין לגבי הצד הפלסטיני. זו תופעה הגיונית, בשל היכרות עם השפה והתרבות. ובכל זאת, סוכנויות הידיעות נתפסות – בדרך-כלל בצדק – כניטרליות, עלי-מקומיות, ואיש אינו מטיל ספקות באמינות הסיקור שלהן. ישנם חוגים ערביים ופלסטיניים הטוענים זה שנים כי רוב התקשורת האמריקאית נשלטת בידי גורמים ציוניים. שלא לציטוט, התקשה כתבת אחת להיזכר בשמותיהם של יותר משני כתבים אמריקאים שאיינם יהודים או גשואים ליהודים או אף לישראלים. על כך איש אינו פוצה פה בארץ. "או מה אם הם ממוצא יהודי", יטענו ישראלים, ובצדק. יש כתבים זרים ותיקים

לגרום את העיתונאים אל תוך הסכסוך, לראות את הרברים באופן אישי. אתה יהודי? נשאלים תמיד הכתבים הזרים (עליידי שני הצדדים, אגב). קל יותר להתמודד עם אדם או מדיה ששייכותם וזהותם שקופה. העיתונאים הזרים מסרבים ברובם לשחק את משחק השייכות, אך קשה לא להיגרר פנימה. לוויות פלסטיניות מתלהמות, לוויות מתנחלים סטואיות וגאות, לוויות ישראליות מתלהמות. ילדים שנמצאים במצבים מסוכנים משני הצדדים. הרברים האלו מצטברים באי-זשאו מקום, אך אינם יכולים לבוא לידי ביטוי כמעט בסיקור. הם מותירים משקע מעיק. עצב כבוש, זעם כבוש, או לחלופין כיבוש עצוב וכיבוש זועם. כל אלה מאיימים לסחוף פנימה את העיתונות למערבולת רגשות, וכל המקרים להעביר עיתונות לצד שלו – זוכה במאבק על דעת הקהל. מוצאם של עיתונאים הוא עניין רגיש ביותר, ואין איש שמוכן לרכב על כך

אשר אפילו שירתו במילואים ביחירת דובר צה"ל, בעברם הרחוק. נראה כי עניין המוצא מטריד את הישראלים רק כאשר מדובר בעיתונאית פלסטינית.

טרי בויכרון המכתב ששלח ריקרדו קריסטיאנו, איש הטלוויזיה האיטלקית, לאחר פרסום תמונות הליניץ' שנעשה בשני חיילי המילואים ברמאללה, לאחר העיתונאים הפלסטינים, ובו הבטיח (לפחות על-יפי התרגום) לנהוג על-יפי כללי העבודה הנהוגים ברשות הפלסטינית. לישראלים רבים סיפק המכתב אישור לחשד שהרשות הפלסטינית מצנזרת את העיתונות הפועלת בתחומה וכופה סיקור סלקטיבי של אירועים. חופש העיתונות ברשות הפלסטינית אכן בעייתי, אך כאשר נשאלים עיתונאים זרים על מגבלות בסיקור, עיקר תלונותיהם מופנות אל ישראל.

אומרת ברברה רמיק, כתבת ה"פילדלפיה אינקוויירר": "מבחינת העיתונות הכתובה, אין בעיה של ממש בסיקור הצד הפלסטיני. הבעיה העיקרית היא שהתקשורת הערבית היא כלי-כך תעמולתית עד שקשה לעתים למצוא מרואיינים אשר באמת יכולים להגיב על המצב בכנות. יש אנשים שאינם מרוצים מן הדרך שבה ערפאת מנהל את העניינים, אך הם לא יאמרו זאת בפרייה. ובעיקר לא יאמרו זאת בשטח למתורגמן. יש הגבלת תנועה רבה מצד הישראלים. הם יאמרו

רו לנו שזכותנו לגנוע היכן שרק נרצה, רק ללא המכוניות וללא המתרגמים. זה מסרב לומר ומקשה את עבודתנו בצורה מכוונת."

גם יו רליוס מרגיש כך לגבי מגבלות על סיקור: "לעתים מזמינים אותנו להתלוות לפגישות עם חיילים מטעם דובר צה"ל. בעור אני משוחח עם חיילים, צץ לו נציג ואומר לי שאסור לשאול שאלות כאלו ואחרות, שאסור להשתמש בשם משפחתו של החייל – צנזורה תוך כרי העבודה, וזה רי מכעים, ומעורר את התחושה כי מנסים לשלוט בתכנים שלך ולקבוע איזה מידע נגיש ואיזה לא. בצד הפלסטיני אין מגבלות מובנות או ממסדיות, אבל אנחנו גורים על עצמנו מעין מגבלות, בשל הסכנה הפוטנציאלית שבתנועה בצד הפלסטיני. יש לזה השפעה מסוימת על העבודה."

ואגב מגבלות עיתונאיות: העיתונאים הורים מתבקשים לחתום בלשכת העיתונות הממשלתית על התחייבות להגיש את כתבותיהם לצנזורה, אם כי מידת ההיענות אינה ברורה. בבקשה לתעודה מן הרשות הפלסטינית מופיעה ההתחייבות הבאה: "אני מתחייב לכבד את חוקי הרשות הפלסטינית ונהליה". אם יש צנזורה, היא אינה ממוסרת או גלויה, אבל יש הפעלת לחץ בשטח: מי שלא הוררו להגיע לקבר יוסף מיד לאחר שנתפס על-ידי הפלסטינים לא הורשה להתקרב אליו לאחר שהרשות נוכחה בנזק התרמיתי שנגרם לה עקב צילום ההרס שעשו באתר פלסטינים מתלהמים. את הלקח של התמונות המזויקות הפנימו הפלסטינים כאשר מנעו במשך ימים מעיתונאים את הגישה לבית הכנסת העתיק ביריחו, עד אשר שוקם מההרס שהטילו בו מפגינים משתוללים. לא במקרה, כנראה, קיבלו, באמצע רצמבר, עיתונאים פלסטינים בעזה פרס מטעם הרשות על "סיקור טוב" של העימותים. כאן המקום לציין כי כרבע מן המקרים המופיעים ברו"חות של ארגונים בינלאומיים להגנת עיתונאים, דוגמת "מכון העיתונות הבינלאומי" (IPI) ו"הוועדה להגנה על עיתונאים" (CPI), עניינם התנכלויות לעיתונאים – בעיקר צלמים פלסטינים העובדים עבור רשתות וזות – מצד גורמים פלסטיניים, פרטיים ורשמיים כאחד.

לאחר שצולחים, במידה זו או אחרת של הצלחה, את המגבלות הטכניות, הלירי גיסטיות והתרבותיות של ליקוט המידע עצמו, מה שקרוי ה"ריפורטינג", מלאכת

הכתיבה המצפה לכתב הור היא היא העבודה הקשה באמת. הניסוח נראה לעתים כמשימה בלתי אפשרית.

כל מלה, כל מונח, טומן בחובו מוקש פוטנציאלי. לכל דבר שני שמות, שתי פרשנויות, שתי משמעויות. כמו יתר מרכיבי הסכסוך, גם המרכיב הלשוני הוא מוחלט: הכל או לא כלום. אם אתה לא בערי, הרי שאתה בהכרח נגרי.

"אין כמעט דבר אשר אינו שגוי במחלוקת", מסבירה ברברה רמיק. "כל צד רואה את מונחיו כאבסולוטיים ובלתי מעוררים, והשימוש באחר שולל באופן מובנה את קיומו וזכותו של האחר. אני לא יכולה לכתוב 'הר הבית' מבלי להכעיס את הפלסטינים. אבל אני גם לא יכולה להשתמש ב'חראם א-שריף' מבלי להכעיס יהודים, ולבלבל אמריקאים עם מונח נוסף בשפה זרה. ובוודאי שאיני יכולה בכל פעם להשתמש במאה מלים יקרות לביאור המחלוקת, רק כדי לציין שם של מקום. התוצאה היא שאני נמנעת מלהשתמש בשני המונחים". פיליפ ריבס, כתב ה"אינדיפנדנט" הבריטי, מביא כדוגמה את המלה "טרוריסט": "אני נמנע משיי מוש במלה זו, ובאותה מידה נמנע משימוש במלה 'רצח'. פה נכנסים לאזור אפור ומורכב. אם קוראים להתקפה על אורחים ישראלים התקפת טרור – מה שנכון – כי אז עלי לקרוא כך גם לתקיפת איש מיליציה בטילים, תקיפה שהורגת בנוסף אליו שתי אזרחיות – מה שלא כלי-כך נכון? זו בעיה קשה ואני מנסה לחמוק ממנה על-ידי ציון העובדות בלבד, מבלי להשתמש במונחים המכילים מרכיב שיפוטי סובייקטיבי."

מדוע אכפת לישראלים מה כותבים עליהם בתקשורת הזרה? למה לרוש בשאלה אם רשת זו או אחרת קראה לגיליה התנחלות?

"כולנו לאומנים", מסביר פרופ' עקיבא כהן, ראש החוג לתקשורת באוניברסיטת תל-אביב, "לא במונח הפוליטי, אלא במונח זה שהמדינה והבית חשובים לנו. אנחנו נתונים בזמן משבר, ואנשים מפעילים את כל מנגנוני ההגנה שלהם כדי לשמור על עצמם מבחינה פיזית, מנטלית, קוגניטיבית. לכן, כששומעים שיש פגיעה או ניסיון לכאורה לפגוע ביציבות הזו, אנשים מתקוממים. זו תכונה טבעית, מעין מנגנון הגנה קולקטיבי."

דווקא הניסיון של התקשורת הזרה להציג את שני פניו של הסכסוך הוא שגור רם לשני הצדדים להרגיש כאילו היא עובדת בשירות היריב. חוסיין איביש סבור שטוב שהישראלים ייחשפו לשרי נות הזו: "השפה משקפת את הפרספקטיבה. ייתכן שהיו אנשים בישראל שהיו המומים לחלוטין נוכח תיאור גילה כהתנחלות. לדעתך, זה עושה שירות טוב וחשוב לישראלים, תוך תזכורת שהם פשוט לא משרדים על אותו הגל עם שאר העולם בנושא הזה. הישראלים מצפים שהתקשורת הזרה תשקף באופן בלברי את השיח הישראלי בנושאים מסוימים, דוגמת ירושלים. הבעיה הזו התפוצצה."

יו רליוס: "לישראלים חשובה מאוד תדמיתם בעיני העולם. הם חשים כי לא הוכנו ונשפטו לתומרה כמשך שנים ארוכות. ישראלים חושבים על עצמם

כעל עם מוסרי ואנשים מוסריים, ולא נוח להם להיות מואשמים ביחס בלתי מוסרי כלפי הפלסטינים. הם להוטים מאוד להצדיק את עצמם בפני העולם, דרך התקשורת. הפלסטינים מרגישים שסיפורם לא סופר. הם רוגזים על כך שמציגים אותם כעור חבורה של ערבים שמוחה על משהו לא ברור, שוב, כמו איזו גחמה". ולא לה שמרגישים כי התקשורת, לפחות האמריקאית, נוהגת בישראל בתוסר הגינות, כדאי גם לשים לב לדבריה של ברברה רמיק: "בישראל פשוט לא מבינים עד כמה התקשורת האמריקאית באה לקראתם. ישראל זוכה לסיקור כאילו היתה המדינה הדי 51, ותמיד נותנים לה ליהנות מן הספק".

בתישבע סובלמיןשמעון היא תחקירנית של ה"לוסיאנגילס טיימס" בישראל

השמאל הקולינארי

לא נכון. להפך. קשר מסוים של שתיקה מונע את רוב העובדות האלה מלהגיע לצרכן תקשורת ישראלי ממוצע, ושפה מסוגנת להפליא מסתירה לעתים את הקילוח הדק של ריווחים המצליח לעשות את דרכו אלינו מבעד למנגנוני הצנזורה העצמית. קשה מאוד להאשים אותם בחוסר עניין.

האם אין הדיווחים הללו לוקים בחדר צדדיות, כיוון שהם מראים רק חלק מ"האמת"?

לא נכון. ואולי הזקוק להבהרה יותר מכל: תפקידם של הכתבים האלה הוא לסקר ולהדייבא עובדות ותחושות של האוכלוסייה הפלסטינית בשטחים. איני מכיר דרך עיתונאית שבה הדיווח על אם ערכייה שגמנעה מבנה אספקה של תרופה חיונית, ההשוואה בין הקציבת המים לנפש ברהישה ובמעלה-עמוס, הסגר (המוחלט) של חורשיים על חברון, או הכתר (עוד מלה נפלאה שפירושה הרעבה) על כפרים מסוימים יכול וצריך להיות מושפע מהליניץ' בשכם או ממכונית התופת בירושלים. איך בריקזו עליידי הצמדה אוטומטית של "האמת שלנו" לכל ריווח? עליידי קריטי-ריון אובייקטיבי של ספירת גולגולות? על-ידי הורעה פשוטה לעורך ולקוראים בנוסח "עקב מעשי זוועה ברבריים של הפלסטינים, אין בכונתי להמשיך ולעשות את עבודתי העיתונאית?" קצת נלעג, לא?

מכל זה עולה שמורכב בקבוצת כתבים שעושה את עבודתה נאמנה, ומרווחת אמת על אירועים רלוונטיים שאינם זוכים לסיקור אחר בתקשורת המקומית. אז מה הבעיה? התשובה – כמה לא מקורי, כמה צפוי, כמה טריוויאלי, כמה בנאלי, כמה ילדותי מצד כולנו, כמה פסיכולוגי-בגרוש – היא נורא פשוטה. אנחנו מאשימים את הכתבים האלה ב"עוינות" בגלל העובדות המרווחות עצמן. אנחנו פשוט לא רוצים לדעת אותן. אנחנו לא מעוניינים במציאות המכוערת הזו, ובמה שהיא אומרת עלינו. הדיסוננס הקוגניטיבי הזה גדול עלינו ככמה מספרים. אנחנו, בסך-הכל, רוצים אחלה חומוס ושמן וית סבכה וקבי-אב עם צנובר על הכיפאק. כמו אז, בימים הטובים הרחוקים הם של אחווה ודריקיום, אי-אז מזמן מזמן, לפני קצת יותר מחודשיים. ■

ממליצים לשוב אל החומוסיות של ואדי ערה. ככה זה: דריקיום פירושו "אני אוכל אצלך ומאוד נהנה", יחס של כבוד הוא "אני אמליץ על האוכל שלך לכל ידידי", ומצב של סכסוך הוא, איך לא, "נבצר ממני לרכוש שמן וית בבית הבר בכפר ראמה" (והערת אגב: גם טקס אכילת המופלטה המסורתי, המקובל על פוליטיקאים בחגיגות המימונה, בא ממש מאותו מקום, שבו ליקוק האצבעות הוא תחליף לגיסיון כן להבין בני-אדם אחרים, על חלומותיהם, תקוותיהם, חרדותיהם ושכרוני-תיהם).

יותר אנשים יודעים מיהו אבו-עלא משכם ומה תפקידו בפוליטיקה (חומוס, כמוכן) מאשר מי היה עז אדין איקסאם. הבורגנים של ראש העין ורעננה בקיאים בפרטי המטבח של כפר קאסם הרבה יותר מכפרטי הטבח שנערך שם. נורא פשוטה הפוליטיקה הישראלית. ממש תענוג.

יותר ויותר אנשים מתרעמים לאחרונה על דיווחיה של קבוצה מסוימת של "כתבי השטחים" (ובראשם גרעון לוי ועמירה הס מ"הארץ"). אפילו עיתונאים. אפילו בעיתון הזה. ואפילו בקרב חוג מכרי. בסיועם של אלה, וכדי לפתור את הבעיה הזו אחת ולתמיד, הרכבנו את השאלון הבא:

האם הדיווחים של כתבים אלה, לעתים קרובות, אינם אמת?

לא נכון. בכל קנה מידה (ויותר מהמקובל, עקב רגישות הנושא, כך נראה לי) מקפידים הכתבים האלה להצליב עדויות, לבקש את תגובת הגורמים הישראליים, להרגיש שמדר בר "גרסת הפלסטינים" כאשר העובדות שנויות במחלוקת. קשה מאוד להאשים אותם באי-דיוק מכון או רשלני.

האם הדיווחים האלה אינם מעניינים ו/או רלבנטיים?

לא נכון. העובדות שהם מביאים, כמו גם הלכי הרוח, האווירה והרגשות הציבוריים, חיוניות להבנה וניתוח של המצב, של יחסי ישראלים-פלסטינים, ובכלל. קשה מאוד להאשים אותם בחוסר רלבנטיות.

האם הדיווחים האלה ידועים, שהוקים, לעוסים עד ורא?

בעוד שנים, כשיבוא חוקר תרבות רציני לנתח את תגובותיה של התקשורת הישראלית לאינת'פארה הנוכחית בשטחים, כמו גם להתפרצויות המחאה של ערבים ישראליים, אל, מתוך פרספקטיבה היסטורית ובעודת כלי מחקר מושחזים היטב, הוא יגיע למסקנה החרד-משמעת הבאה: בעיתונות של אותה תקופה שלטו נציגיו של זרם רעיוני, פוליטי ותרבותי, מעמיק ומסועף, שייחס משמעות כמעט דתית לקיבה האנושית, בעיקר זו היהודית. בצדק יעניק חוקר העתיד לזרם החשוב הזה את השם היאה: השמאל הקולינארי.

אפשר לעתים ללעוג לו, לזרם הזה, אבל נדמה לי שהוא ראוי גם לדיון מעמיק. מה גורם לה, לשכבה מסוימת מאוד ומלאה כוונות טובות בחברה הישראלית, להפוך כל מפגש ונסיון תקשורת עם ה"אחר" לארוחה רבת מנות ולרישום מדויק של מתכונים? מתי ואיך אפילו משא ומתן לשלום עם סוריה מקבל פרספקטיבה בלעדית של "לגנב חומוס בדרמשק"? מדוע האכזבה מ"הערבים האלה" מהולה תמיד בשמן וית ובקורט פטרוזיליה? וכיצד בריוק הפכו הצער ועוגמת הנפש מאור תם "הערבים" ששברו, לפתע, את כל הכלים (נא לשים לב למשחק המלים), לגעגועים נוקבים לתקופה לא רחוקה של אושר ודריקיום (שלא היתה, כמוכן, מעולם), ולקינה מתמשכת על המישימי (הבאלרי), והחומוס (הבאל-די?) אצל אבו-עלא (הבאלדי?), בחיק ניחוחות הזותר והזעפרן והפלפל (באלדי? באלדי?) בעיקרון, זו לא בריוק המצאה ישראלית: השימוש בגילויים אקזוטיים כתחליף לעניין אמיתי באוכלוסייה אחרת, ובהקשריה התרבותיים, ההיסטוריים, החברתיים או הפוליטיים, הוא, לא נעים להגיד, מביטוייה המובהקים ביותר של תרבות קולוניאלית.

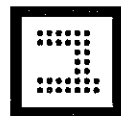
מה שיחודי לשמאל הקולינארי המקומי הוא האופי האגוצנטרי לגמרי והנהנתני לחלוטין של גילויי האקזוטיקה האחרת שבהם הוא בחר להתעמק, כמו גם השילוב שלהם – מעורבבים היטב ומוגשים בטוב טעם – עם השקפות פוליטיות. כשהעיתונאים בעלי מדורי הכישול בעיתונות הישראלית, רווי הרצון הטוב, מחליטים לשקם את תהליך השלום, הם עורכים ארוחה יהודית-ערבית או

כתבים זרים

בדינת המתגנבים, התקשורת הישראלית ומוטה נגדים גם בתקופה זו

שרי חקור

צילוחים: חיקי קרצמן

13 בנובמבר נהרגה שרה ליישא מיירי מהכלים סמוך להתנחלות נווה-צוף. בכוקר המחרת השכים יהושע מור-יוסף, דובר יש"ע, לצאת אל התקשורת. תחילה נזף בעורכי תוכניות האקטואליה על שאיחרו, לטעמו, לעסוק בפרשה. אחר-כך רדש לראיין את קרובי משפחתה של ההרוגה. "נאלצתי ללחוץ על כלי התקשורת, ממש אנסתי אותם להתייחס לפיגוע", קובל מור-יוסף, "אבל העיתונאים העדיפו להביא את תגובת הערבים הרבה לפני שהתפנו לתת במה לכאב ולזעם של אנשי הימין".

בדיקה קלה בארכיון מציגה תמונה שונה. כותרות העיתונות הכתובה ביום שלמחרת תקרית הירי הוקדשו כולן לסיקור גסיבות מותה של שרה ליישא. מהדורות החדשות ברדיו ובטלוויזיה עסקו בנושא בהרחבה. ניתנה בימה אוהדת לנציגי יש"ע וגם הקיצונים שבהם זכו לערנה תקשורתית אמפתית.

בימים כתיקונם, קובלנת הימין על תפקוד התקשורת מוכרת וירועה. אנשי יש"ע סבורים שהעיתונות מגויסת, שמאלנית וחר-צדדית. הם חשים שהסיקור החדשותי מעוות את מציאות חייהם ומסלף את השקפת עולמם. השכם והערב מתקיפים המתנחלים עיתונאים רבים בשם אותה תחושת קיפוח, לעתים קרובות בעיצומה של מלאכת הדיווח, כשהעיתונאי מחרף את נפשו ומסכן את חייו בשטח חים עוינים. הטענה על "המאפיה השמאלנית" בתקשורת קיימת למעלה משלושים שנה, גם אם מרבית העיתונאים סבורים אחרת; הם משוכנעים שנעשה מאמץ ניכר לשמור על איוון בסיקור. המפה התקשורתית, ברד-כלל, מחולקת באופן המאפשר לכל צד במפה הפוליטית להביע את דעתו במידה שווה. אבל הימין היה ונותר חשדן.

אינתיפאדת אלאקצה סיפקה הזרמנות טובה לבחון את יחסה של התקשורת לימין. כשהופרה השלווה והחל העימות, מצאו המתנחלים את עצמם בעין הסער. מה מטרחה חיה למתקפה הפלסטינית. התקשורת, במחווה של ברית אחים, סיקרה אותם באהדה רבה מהרגיל. מצלמות הטלוויזיה וכתבי החדשות בחנו בתקופה האחרונה את יש"ע ואנשיה מנקודת מבט ישראלית, זו המזדהה עם מצוקתם. זור-ית הסיקור הזו נטתה להבליט את הפגיעות והסבל בצד הישראלי ולהתעלם במידת מה מהתוצאות ההרסניות בצד הפלסטיני. כותבים המזוהים עם השמאל המובהק זזו מעט ימינה, בגלוי או בסתר, ביודעין או בתת-יודע. לצד נימת הכי-קורת על המתנחלים בצבצה גם נימה חדשה של השתתפות בצער.

לפיכך, ניתן היה לצפות שאנשי היישובים בשטחים יגלו יחס מפורס יותר אל התקשורת ויכירו בנכונותה לסקור את האירועים מתוך רגישות ותחושת שייכות לאומית. ניתן היה לצפות שהמושג "תשקורת השמאל" ייצא להפסקת אינתיפאדה. למרבה הפלא, דבר לא השתנה. התחושה הקשה של הימין כלפי התקשורת בישראל נותרה בעינה. אפשר שהאירועים בשטחים אף העצימו וחידדו אותה. "תמיד ידעתי שהתקשורת שמאלנית", אומרת רחל וייצן, תושבת פסגות,

"אבל כחודשיים האחרונים הבנתי שהיא לגמרי נגדנו. העיתונאים פשוט רוחקים אותנו לפינה; נותנים את רוב הבמה לאנשי השמאל ולערבים ולנו משאידיים רק את הפירורים. לפעמים גם שוללים מאתנו את זכות התגובה. יש פחות מקום לימין בתקשורת, ונדמה לי שהמגמה היא לשמור על חוסר איזון לטובת השמאל. בתחילת נובמבר הופעתי בטלוויזיה, בתוכנית 'ערב חריש' מול אחת מארבע אמהות, וברקתי על השעון; לה נתנו שתי דקות ועשרים שניות שידור. לי נתנו דקה בלבד. לאחרונה, התקשורת גם נוטה להפוך את הפיגועים ל'תקריות ירי'. ממתי הרג יהודים הוא תקרית בשגגה? בעבר כתבו על פסגות שהיא יישוב יהודי. היום העיתונאים לא מחמיצים שום הזדמנות לכנות אותנו התנחלות, מושג שיש בו קונוטציה של אלימות. זו, בעיני, הסתה עקיפה."

תחושת הקיפוח של הימין חובקת את כל שטחי יש"ע. "אני מרגיש שלתקשורת יש אינטרס לקרם את פינאי היישובים ביש"ע, והיא עושה זאת בדרכים לא ישירות ולא ישירות", טוען שלמה קוסטינר, תושב נצרים. "אני נהר מהכללות, אבל יש תחושה שתוכניות אקטואליה מובילות, כמו למשל 'מה בוער' או 'כחצי היום', מעורבות פוליטית כסכסוך, והן רוצות לקרם את רעיון

פינאי נצרים כאמצעות התקשורת. ברריו ובטלוויזיה אני שומע שוב ושוב שיש ירידה ברמת האלימות, בזמן שיוורים עלי ועל ילדי בכבישים. בעיתונות הכתובה נותנים במה רחבה לשמאל ומקפחים את הימין. רק לאחרונה העניק 'ידיעות אחרונות' עמוד שלם למכתב של יצחק פרנקנטל, אב שכול שמוזהה עם השמאל. במכתב טען פרנקנטל שאנשים נהרגים בגללנו, שאנחנו שליחי השטן, מלאכי המוות. ולא מדובר במאמר פובליציסטי או בכתבה. מדובר ברעה פוליטית שבאה לידי ביטוי במכתב. למרות זאת, נתנו לו עמוד שלהם. זו החלטה מערכתית פוגעת ומעליבה."

"למרות ההרג והרצח כשטחים, שהגיעו לשיאם בתקופה האחרונה, השמאל התעשת והעיתונאים חזרו לסדרם", מתמרמר מורי יוסף. "שוב התגלתה הגישה התקשורתית המסורתית, שנעה בין אדישות לעוינות. נכון, דנים במצוקה שלנו, אבל תמיד מנקודת מבט מתנשאת ועוינת של אנשי העיר הגדולה, שוחרי השלום, מול אנשי ההתנחלויות המלכים את המלחמה. כך, למשל, התקשורת משתתפת בצער היישוב קדומים על מות הרב יהושע הרלינג בטיוול הרמים בהר עיבל, אבל באותה נשימה היא גם שואלת: רגע, מה הוא בכלל עשה

יהושע חור יוסף, דובר מועצת יש"ע. העיתונאים דנים במצוקה שלנו, אבל תמיד מנקודת מבט מתנשאת ועוינת של אנשי העיר הגדולה, שוחרי השלום, מול אנשי ההתנחלויות המלכים את המלחמה

לוקה בחסר. אבל המתנחלים כשלהם. לכן, כדי לרצות אותם, אנחנו נותנים להם יותר דקות שידור משמגיע להם מלכתחילה. אני יכולה לומר בכנות שמכל המגזרים שעמם אני עובדת, ומדובר בקשת פוליטית-חברתית רחבה ביותר, לאנשי הימין קשה ביותר לקבל ביקורת, וכל מה שנעשה כדי להפיס את דעתם לא יעזור. לעולם הם ידגישו מקופחים."

בבואו לנמק את יחס התקשורת כלפיו על רקע האירועים האחרונים, מציין הימין את העובדה המוסכמת שהתקשורת ברובה מורכבת מאנשי שמאל. מוטי קרפל, תושב גושי-עציון, מראשי "מנהיגות יהודית", טוען שזו בדיוק הסיבה היוצרת את יחסי האהבה-שנאה הסבוכים כל-כך בין הימין לעיתונות. "תקשורת

שמאל, מטבע הדברים, שקועה באדיאור לוגיה של עצמה", טוען קרפל. "היא לא מעלה רעיונות חדשים כי היא לא מתגוררת במקומות שעליהם היא כותבת. היא נעולה על קונספציה אחת, של עירוני מתנשא מול המתנחל ביישוב. כאשר הסיי קור מתבצע עליידי אנשי שמאל, הוא יצר לם כמסקפיים פוליטיות. השמאל לא מצלם עובדות. הוא משתמש במצלמה שבנויה על תורעה שמאלנית שלטעמי איברה את משמעותה."

נכון שבתקשורת מועסקים עיתונאים רבים המזוהים עם השמאל. בארץ, כמו בשאר מדינות העולם המתקדמות, אנשים העוסקים בתקשורת משתייכים למחנה הליברלי. לכן גם אפשרויות האיוון בתקשורת מלאכותיות במידה רבה, ואין להתעלם מכך. עם זאת, אין להתעלם מכך שרשות-השידור מנוהלת על-ידי אורי

פורת, הי"ר, וגיל סמסנוב, יו"ר הוועד המנהל – שניהם אנשי ליכוד מובהקים, ויו"ר הרשות השנייה הוא מוטי שקלאר, המזוהה אף הוא עם הימין. בטורי הפובליציסטיקה בעיתונים הגדולים כותבים אורי אורבך ואורי אליצור לצד מאיר שלו וב. מיכאל; אמונה אלון ובמבי שלג לצד יונתן גפן ואפרים סידון; חיים הנג' בי מול מאיר עזריאל. אפילו "הארץ" מעניק בימה מכוברת לאנשי ימין כדוגמת ישראל הראל וגרב שרגאי.

"העובדה שבתקשורת מועסקים אנשי שמאל יותר מאנשי ימין לא מפריעה לקיים איוון מתמיד בין ההשקפות השונות בשיח הישראלי", קובע רוניק רוזנטל, סופר ועורך מדור "רעות" ב"מעריב". "האיוון הזה נשמר בקפדנות רבה. לפעמים אני אפילו נאלץ ללחוץ לכיוון שמאל, כי הימין השותק ברוב ימות השנה מתעורר לחיים בתקופה של עימות ודורש לעצמו במה – שאותה הוא מקבל ברצון. בתקופה האחרונה קשה מאוד למצוא בעמודי הרעות בעיתונות היומית עיתונאים התומכים באהוד ברק. מעט מאוד כותבים, גם מן השמאל, מוכנים היום ללכת עד הסוף ולהצהיר שגם הפעם מדינת ישראל היא האחראית לשלטון הכיבוש. דווקא בתקופה הנוכחית, השמאל הוא הרבה פחות שמאל בתחום הרעות. לכן לטענות הקיפוח של הימין אין כל שחר."

"אכן, דווקא בשמאל יש לאחרונה קולות מסוימים שמצרים על כך שהעיתונות בדיווחיה אינה אובייקטיבית דיה", מציין יואל אסתרון, "וזה נכון. בתקופה הזו, עיתונאים ישראלים רבים פועלים מתוך אינסטינקט ומרווחים בעיניים לאר מיות על האירועים בשטחים. אי אפשר לתבוע מאנשים משוכללים וסרגל ישר של צדק בסיקור עימותים, כשהצד המסקר הוא גם הצד השותף לעימות. זה בלתי אפשרי. אין ספק שבעלי דעה בעיתונות, בטורים אישיים או במאמרים פוליטיים, כותבים בזכות תהליכי השלום, וזה נחשב ל'שמאל'. אני מניח שלכך מתכוון הימין. אבל מאמרים וטורים אישיים הם רק חלק מהתמונה, ולעיתים קרובות מהדרות החדשות ברדיו ובטלוויזיה משפיעות לא פחות ואולי הרבה יותר מבעד לטורים על הציבור, והסיקור שלהם, שנבצע מפרספקטיבה ישראלית-לאומית, הוא הגורם המאוון."

שם? העיתונאים מרחמים על הילדים המסכנים בהתנחלויות שחיים בצל הפחד. לכן הם קוראים להוציא אותם מכפר-דרום או ממורג. למה לא שמעתי מאף עיתונאי המלצה לפנות את ילדי קריית-שמונה כשהיא הופגזה בקטיושות? התשובה היא שלא היא האגה לילדי גושי-עציון היא המניעה את התקשורת להמליץ על פינוי הילדים אלא הסיבה הפוליטית; קודם תוציאו את הילדים, אחר-כך תעקרו את היישוב."

מלבד הטענות על נימת הסיקור, ביש"ע מאשימים את התקשורת גם בבחירה לא מאוונת של מקומות כנושאים מרכזיים בכתבות. "אנשי חברון סובלים מירי מסיבי של מחבלים על בתיהם מדי לילה", אומר העיתונאי ואיש הרדיו חגי סגל.

"לעומתם, אנשי גילה מתמודדים עם מרווחי זמן בין ירי לירי. אבל התקשורת בחרה להעלים את אנשי חברון. הציבור ככלל לא יודע שהם הנפגעים העיקריים באינתיפאדה הזו. מפני שהם נחשבים לקיי צוני הימין, ואולי מפני שיש להם היסטוריה ארוכה של עימותים עם התקשורת, נוח לזו האחרונה להתעלם מהם לגמרי."

"לזו אירועי הרמים היו מתרחשים בגוש דן, בלב רמת-אביב ג', אני מבטיח לך שמדיניות השידורים היתה שונה לחלוטין", אומר מוטי שקלאר, יו"ר הרשות השנייה לטלוויזיה ולרדיו. "אנשים נהרגים בגושי-עציון, בנצרים ובפסגות, אבל בטלוויזיה וברדיו משדרים עסקים כרגיל. אנחנו יוצאים נפסדים בכך שלא יצרנו תמהיל של תוכניות הנכונות לימים הללו. הייתי רוצה לראות את 'פוליטיקה' ומשעל חם' ברצועה יומית, שבה רבים

בשאלות עמוקות הרבה יותר מהשאלות שמעלה 'הכספת' או 'הפיתוי'."

ייתכן בהחלט שיש ממש בטענות המתנחלים על התקשורת, אבל העובדה שלא חל כל שינוי בעמדתם גם בתקופה האחרונה מעוררת תמיהה. אפילו חגי סגל, איש ימין מובהק וממבקריו החריפים ביותר של התקשורת, מודה שהסיקור החדשותי, לפחות בתחילת האירועים, היה אוהד יותר לימין. "כתבים שבעבר לא הצטיינו באהבה רבה להתנחלויות", אומר סגל, "סיקרו אותנו באמפתיה, כיוון שהקשיים של המתנחלים ושפיכות הרמים נגעו ללבם. במיוחד יש לציין לשבח את הטיפול של העיתונות הכתובה בילדי משפחת כהן מכפר-דרום, שזכו לסיקור שוטף ואוהד לא רק במהלך הפיגוע אלא גם לאחריו."

האם ייתכן, אם כן, שטענות המתנחלים על התקשורת העיונת, יותר משהן באות לזעוק על אי-צדק עיתונאי, באות לשרת מטרה פוליטית ותדמיתית? ייתכן שתגובתם החריפה של אנשי הימין באירועי השטחים עשויה להעיד על מצוקה, אבל באותה מידה היא עשויה גם לרמוז על שימוש פוליטי וציני בתקשורת כדי להשיג יתרון יחסי במפת הסיקור. סיסמאות בנוסח "התקשורת עוינת" לעורלם תסייענה להשיג עור כמה דקות שידור יקרות כדי להפיס את דעת המתלונן על קיפוח בשידור. האשמות שמדובר ברדיפה פוליטית מבטיחות תמיד התחמקת קול קלה יותר מהזקקה פומבית.

"אנשי הימין מרוצים לעתים רחוקות בלבד מהסיקור העיתונאי", אומר יואל אסתרון, עורך המשנה של "הארץ". "יש להם היסטוריה של האשמות כלפי התקשורת, שהיא שמאלנית, שהיא חרצדנית, שהיא מסלפת את העובדות. בעצם, האשמות הללו משרתות את האינטרסים הפוליטיים שלהם, כיוון שהן מכניסות את התקשורת למגננה. עליה להוכיח שהיא בכל זאת אובייקטיבית. לכן, פעמים רבות, במיוחד בתקופה האחרונה, כלי התקשורת נותנים לימין פתחון פה יותר משהאיוון הפוליטי דורש, ולו רק כדי לסכור את פיו מטענת הקיפוח."

"במהלך השנים המתנחלים פשוט למדו איך לעבוד עם התקשורת, והשימוש בתוכנה הזו הגיע לשיאו מאז תחילת האירועים בשטחים", אומרת נילי אמיר, עורכת התוכנית "בחצי היום" בקול-ישראל. "אנשי הימין מתנהגים כלפינו בצורה אגרסיבית מאוד. כיוון שלטענתם התקשורת לא מכסה אותם בהגינות, מגיע להם כל העולם. בפועל אף אחד לא יוכל להוכיח שהסיקור העיתונאי את הימין

יואל אסתרון. "הארץ": בתקופה האחרונה, כלי התקשורת נותנים לימין פתחון פה יותר משהאיוון הפוליטי דורש, ולו רק כדי לסכור את פיו מטענת הקיפוח

שרי מקובר היא עיתונאית ב"מעריב"

ש א ג ת א ר י ה

האם ראיון עם פושע פלילי, שהוא גם מנהיג פוליטי, הוא מעשה עיתונאי אתי

צילום: יעקב רונן סורר

כאילו אין המדובר במושע פלילי, או אולי על דרך הסיקור הפלילי לי, כאילו אין המדובר באישיות פוליטית? ראיון עיתונאי עומד בסימנה של דרך הסיקור הפוליטי הרבה יותר מאשר בסימנה של דרך הסיקור הפלילי. פרסום של ראיון כזה עשוי להתפרש כהכרה עזה אתית, להערפה של דרך הסיקור הפוליטי במחיר סטייה ניכרת מדרך הסיקור הפלילי, למרות שמדובר באדם שהוא גם אישיות פוליטית וגם פושע פלילי. האם זוהי הכרעה נכונה, מוצדקת?

התשובה אינה פשוטה, בוודאי לא מובנת מאליה. כדי להגיע אליה דרושות שתי הקדמות כלליות. הללו אמורות לשמש אותנו לפתרון כל בעיה אתית בתחומי התקשורת, במיוחד כשהצפנים האתיים השונים, בישראל ומחוצה לה, אינם מספקים לנו תשובה מן המוכן.

התקשורת הישראלית לסוגיה מרבה לעסוק באישים פוליטיים. הררך שבה היא עושה זאת טעונה ניתוח, הבנה, ביקורת ושיפור, אולם אין לנו ספק, כי בבואה לעסוק באישיות פוליטית מסוימת הולכת התקשורת בדרך כבושה ומוכרת.

התקשורת עוסקת לעתים קרובות בעבריינים פליליים. גם הדרך שבה היא עושה זאת ראויה לתחקיר, לשם הפקת לקחים, כדי להשתכלל. וגם כאן, אין לנו ספק כי בבואה לעסוק במושע, כנאשם שנחרץ דינו, הולכת התקשורת בדרך סלולה וידועה.

העיסוק באישיות פוליטית מעלה את העיתונאי על דרך הסיקור הפוליטי. העיסוק במושע פלילי מעלה את העיתונאי על דרך הסיקור הפלילי. העיסוק באריה דרעי מעלה שאלה טבעיות: העיסוק באדם שהוא גם כנגד אישיות פוליטית וגם כנגד פושע פלילי, האם מן הראוי שיעלה את העיתונאי על דרך הסיקור הפוליטי,

ההקדמה הראשונה נוגעת לכל אתיקה מקצועית, לאו דווקא

בתחום התקשורת. האתיקה של כל מקצוע, ארגון או עיסוק משקיפת לא רק את התפיסה "הפנימית" של אנשי המקצוע, הארגון או העיסוק, אלא גם את התפיסה "החיצונית" של המעטפת החברתית שבמסגרתה הם פעילים. כך, לרוגמה, הרופא רשאי לטפל בחולה, שלא בתנאי חירום, רק אם החולה נתון לו מראש הסכמה מדעת. הדרישה לקבל מראש הסכמה של ממש אינה נעוצה בתפיסה "הפנימית", בדבר מטרות הרופא להגנה על חייו של החולה ועל ברדאוטו, אלא בתפיסה "החיצונית" של הרמוקרטיה, המגינה על זכויות האורח מפני התערבות בלתי רצויה בחייו.

1. זכות האורח לדעת
 2. חופש הביטוי
 3. שירותי פרוטוקול מקצועית
 4. חופש העיסוק (הכלכלי)
- כאן לתהות, מהי הדרך הנכונה לעיסוק תקשורת באדם שהוא גם פושע פלילי וגם אישיות פוליטית, חייב לעגן את הטיעונים שלו בנורמות האתיות המבטאות כל אחד מרעיונות המפתח הללו.

זכות האורח לדעת: התקשורת עוזרת לאורח לממש את זכותו לדעת מה מתרחש סביבו, כדי לכלכל את מעשיו עליפי טעמו וכדי לגבש לעצמו עמדה משלו בדבר כל סוגיה ציבורית שיש לו בה עניין (הביטוי הריוח "זכות הציבור לדעת" אינו מוצלח, ככל שהמרובר נוכחתו של האורח, כשהוא לעצמו ולא כמי שנמנה עם "הציבור"). ראוי להדגיש כי המדובר בזכות, בהצדקה לדרישה בנוסח "מגיע לי" רק כשהמרובר במידע "בעל עניין ציבורי", להבדיל ממידע "בעל עניין ציבורי", הווח אומר, כשהמרובר במה שהאורח זקוק לו כאורח, הרשאי לכלכל את מעשיו לפי טעמו ולגבש לעצמו עמדה משלו, ולא כמה שהאורח היה רוצה לדעת, מפני שהוא סקרן או מציצן.

כך בעולם הרפואה, כך בעולם התקשורת, כשם שבעולם האתיקה הרפואית נמצאות נורמות שמקורן בעקרונות המוסריים של הרמוקרטיה, כך גם בעולם האתיקה העיתונאית (במובן הרחב של אתיקה תקשורתית) יש נורמות המשקפות את רוח המשטר הרמוקרטי. האתיקה העיתונאית מבטאת את ההבחנה בין אורחים חפים מפשע לבין פושעים פליליים, שהיא הכתנה חשובה ומעשית, המתחייבת מן האופי המוסרי של הרמוקרטיה. לפיכך, תקנון האתיקה המקצועית של מועצת העיתונות הורשע "עיתון ועיתונאי יכבדו בפרסומיהם את העיקרון היסודי שכל אדם הוא בחזקת חף מפשע אלא אם נמצא אשם בדיון" (סעיף 13(א)), מצד אחד. וכיוצא בזה, לא עולה על דעתו של איש להחיל על פרסום הכרעת דין, שבה נמצא אדם אשם בעבירה פלילית, את העיקרון שפרסום "דבר הנוגע לפרטיותו או לשמו הטוב" של אדם "והעי לול לפגוע בו מצדו כרגיל בירוד מוקדם עם הנוגע בדבר ופרי סום הוגן של תגובתו" (סעיף 8). מצד שני, האתיקה העיתונאית אוסרת לטשטש את ההבדל בין חף מפשע לבין הפושע, לא בדיון וח על כתביהאישום לפני המשפט, לא בדיווח על פסקהדיון המרשיע בתום המשפט, ולא בדיווח עם הפושע כשהוא מרצה את עונשו בבית הכלא.

זכות האורח לדעת: מה הן רעותיו של פושע פלילי המרצה את עונשו, בדבר העם, האדם או העולם בשולי התמונה, יש לאורח זכות לדעת אם שירות בתי הסוהר, במסגרת ממלכתית, מתנהל כראוי מנקודת מבט מקצועית, אתית או משפטית, אולם זכות זו לא מתממשת בעזרת דיווח עיתונאי עם פושע בכלא, אלא באמצעות דו"ח של ביקורת המדינה או תחקיר עיתונאי ראוי לשמו. לאורח יש זכות לדעת מה הן רעותיו של אדם המועמד לראשות הממשלה או לחברות בכנסת או לתפקיד רשמי אחר, כשם שיש לו זכות לדעת מה הן עמדותיו של אדם המכהן כשליח הציבור או כנאמן הציבור בתחום מסוים. זכות זו מתממשת בדרכים שונות: פוליטיקאים נואמים ומתראיינים, שופטים כותבים פסקידין ומרצים, קצינים מתבטאים בפומבי כהתאם לכללי

ההקדמה השנייה נוגעת לאתיקה העיתונאית כשלעצמה הייחוד המקצועי של התקשורת אינו בא לידי ביטוי בשום קלישאה רווחת, בנוסח "כלב השמירה של הרמוקרטיה", שאינו הולם את מה שמתרחש בתקשורת. ניתוח הציני יותר של הזהות

הצבא בדבר התבטאות פומבית. בשום מקרה אין שחר לטענה כי הדרך היחידה לממש את זכות האזרח לדעת היא עליידי קיום ראיון ופרסומו או שידורו כמות שהיא.

כאשר אדם הוא פושע פלילי, שעבר על החוק, ואפילו באופן שיש עמו קלון, ושהיה חבר-כנסת, שר או מנהיג תנועה פוליטית, מדובר באדם שגם האתיקה של הפעילות הפוליטית, גם המוסר, וכרגע גם החוק, כולם פוסלים אותו לכהונה פוליטית בעתיד הנר אה לעיון. אשר על כן, אין לאזרח זכות לדעת מה הן דעותיו של אדם כזה בשאלה מן השאלות, בכוח המעמד שלו בעולם הפוליטי. במדינה מתוקנת, האזרחים, רובם ככולם, יתייחסו אל אדם כזה כראוי ולא יעניקו לו מעמד שיש בו השפעה בעולם הפוליטי. בחב

רה קלוקלת, מן הסוג המוכר לנו, אזרחים רבים עלולים להוסיף ולהעניק לאדם כזה מעמד פוליטי משפיע, ואולי אף מכריע. התקשורת לא אמורה לסייע לרות קלוקלת כזו, אלא להפריע לה, אבל בה בעת היא לא רשאית להתעלם מן התופעה ומביטוייה המעשיים. אם אותו אדם ממשיך להיות פעיל העולם הפוליטי, חרף שבתו ככלא, מעשיו ראויים לסיקור תקשורתי. ועם זאת לא יהיה שחר לטענה, כי הדרך היחידה לסקר את

מעשיו הפוליטיים של הפרושע היא להפיק ולפרסם ראיון אתו. מנקודת המבט של זכות האזרח לדעת אין אפוא הצדקה לטש טש את ההבדל בין חף מפשע לבין פושע פלילי עליידי קיום ראיון ופרסומו, במתכונת הרגילה של ראיון פוליטי, אם כי יש מקום לסיקור ענייני, ללא ראיון, של כל פעילות פוליטית משמעותית של פושע פלילי ככלא.

חופש הביטוי: בדרך-כלל שמורה לאזרח הזכות להביע את דעתו באוזני וולתו. ככל זכות, גם זו אינה מוחלטת אלא מוגבלת כראוי, כשהיא מתנגשת בזכות אחרת. כך, לדוגמה, אין לאדם זכות להסית לרצח הזולת, אין לרופא זכות לגלות ברבים את פרטי מצבו הרפואי של מטופל ואין לשום לובש מדים זכות לבטא כפומפי את השקפתו הפוליטית. גם חופש הביטוי של פושע פלילי מוגבל באופן משמעותי, כחלק מהזותי של העונש שבית-המשפט משיית עליו.

מוכן מאלי כי אין לשום פושע פלילי היושב בכלא זכות להתראיין כדי לממש את חופש הביטוי שלו. וגם אם נתעלם מן ההבדל בין מדינה מתוקנת, שבה לא יכול להיות לו מעמד פוליטי משמעותי, לבין חברה קלוקלת, שבה הוא יכול לזכות אפילו למעמד של מנהיג, עדיין אין לו זכות להתראיין כדי לבטא את דעותיו והוא יכול לעשות זאת בשיוחות עם באי הכלא או במכתבים עם שידוריו מכחוק, כלי שהתקשורת תמצא את עצמה מטשטשת, בגלי לו ובשירותו, את ההבחנה בין חף מפשע לבין פושע פלילי.

שירותי פרשנות מקצועית: התקשורת מספקת לאזרח שירותים מגוונים של פרשנות מקצועית. הפרשן המשפטי, לדוגמה, מסביר את משמעותו של צער משפטי העומד על הפרק, בין אם מדובר בחוק ובין אם מדובר בפסק-דין. מטיבה של פרשנות מקציר עית שהיא מעוגנת בהכרה נאותה של הדברים, באופן מלא ומדויק ככל האפשר, אולם תפקידה העיקרי הוא להציג ניתוח מקצועי של התמונה ולהסיק מתוכו מסקנות בעלות חשיבות. ראיון עיתונאי עם אדם, שהוא פושע פלילי הנהנה ממעמד פוליטי, אינו דרוש לשם הצגה הולמת של המשמעות הפוליטית של דעותיו של אותו אדם או של מעשיו.

חופש העיסוק (הכלכלי): מנהג העולם הוא, כי עיתון יכול להיות רכושו הפרטי של אדם. במקומותינו, לכל אחד מן

העיתונים הגדולים יש מו"ל פרטי. המו"ל של עיתון רשאי לראות בו מוקד של ביטוי מובהק של חופש העיסוק שלו, הווה אומר, להתעניין בעיתון גם כמקור הכנסה או אף בעיקר כמקור הכנסה. כמוכן שמיימוש חופש העיסוק בעולם העיתונות אינו פוטר את המו"ל משום מגבלה אתית החלה על הפעילות העיתונאית, ממש כשם שמרכז-רפואי פרטי אינו פוטר משום מגבלה אתית החלה על הפעילות הרפואית.

דרך רווחת לשילוב הממד העסקי בתוך העשייה התקשורתית היא לשקוד על כוח המשיכה של התוצרים התקשורתיים. כתבה אמורה להיות לא רק בעלת עניין ציבורי, אלא גם בעלת עניין לציבור, לא רק אמיתית בתוכנה אלא גם מעניינת בצורתה. מנקד

בחברה קלוקלת, מן הסוג המוכר לנו, אזרחים רבים עלולים להוסיף ולהעניק לפושע פלילי מעמד פוליטי משפיע, ואולי אף מכריע. התקשורת לא אמורה לסייע לרוח קלוקלת כזו אלא להפריע לה, אבל בה בעת היא לא רשאית להתעלם מן התופעה ומביטוייה המעשיים

דת המכט של חופש העיסוק, העיתון מצטייר, במינון הולך וגדל, כמונחים של תעשיית הכיבוד.

אדם שהוא גם פושע פלילי וגם אישיות פוליטית יכול לעורר עניין רב, בדעותיו או במעשיו, בקבוצה לא מבוטלת של קוראים, מאזינים או צופים. מנקודת המבט של חופש העיסוק, יש לעיתון או לערוץ רדיו או טלוויזיה עניין לספק ררישה רווחת לחשוף את דעותיו של אדם כזה או את מעשיו, לא רק בשורות הצנועות של כתבה יבשה, אלא גם במראות ובקולות של ראיון צבעוני.

אלא שגם חופש העיסוק מוגבל, ככל חופש אחר. חופש העיסוק מוגבל עליידי האתיקה העיתונאית, ככל שהמדובר בחופש להוציא לאור עיתון ולנהל אותו מתוך שיקולים עסקיים. כיוון שהאתיקה העיתונאית מחייבת שלא לטשטש את ההבדל בין חף מפשע לבין פושע פלילי, גם חופש העיסוק של המו"ל מוגבל עליידי החובה שלא לטשטש את ההבדל הזה, גם אם יש בו תועלת ביודוית רבה, שהיא בעלת ערך כלכלי מובהק.

אף אחד מן היסודות המכוננים את הזהות המקצועית של התקשורת אינו מצדיק אפוא פרסום ראיון עם אדם שהוא פושע פלילי הנהנה ממעמד פוליטי, במתכונת הרגילה של ראיון ופרסומו. בתחום זה ראוי לפעול עליידי שלושה כללים:

1. ההבחנה היסודית בין אדם חף מפשע לבין אדם שהוא פושע פלילי המרצה את עונשו ראוייה להתבטא בכל כתבה בדבר אדם ככלא. כל פעילות עיתונאית העוזרת לטשטש את ההבחנה הזאת היא פסולה באופן אתי.
2. אדם שיש לו מעמד והשפעה פוליטית, מן הראוי שתהיה לציבור גישה אל דעותיו ואל מעשיו, בתחום שבו הוא נהנה מהשפעה.
3. סיקור פוליטי של פושע פלילי המרצה את עונשו, מן הראוי שיעשה בדיוח "יבש" וענייני, שיביא את החרשות וידגיש את העובדה שמדובר במושע הנמצא בכלא, ולא בכתבה צבעונית או בראיון, העוזרים מעצם טבעם לטשטש את ההבחנה היסודית בין שומרי החוק החופשיים לבין הפושעים הכלואים. ■

רופ' אסא כשר הוא מופקד הקתדרה לאתיקה מקצועית ולפילוסופיה של הפרקטיקה ופרופסור לפילוסופיה באוניברסיטת תל-אביב

דעת הקהל

■ הפרסומאים מכים שנית

ההיסטוריה הציבורית של איל ארד היא סיפור נפתל, שלא כאן המקום לספרו. כמו מנה"ל קמפיינים פוליטיים אחרים, יש לו נטייה לקפץ מרי מערכת בחירות מצד אחד של המערכת הפוליטית למשנהו. רק טבעי שעתה, כאשר רוח הבחירות חזרה לנשב בעוז, חזר גם שמו של ארד להישמע. ואכן, ב-12.12, תחת הכותרת "המלך הגולה שב לממלכה", פרס איל ארד ב-ynet את פרשנותו הסרקסטית למהלכיו של ביבי נתניהו בדרכו לראשות הממשלה (או לפחות למועמדות לראשות הממשלה). כמה ימים קודם לכן נשמע ברשת-ב' קולו של אסטרטג קמפיינים אחר, מוטי מורל, שנטייתו לזנק אל מעבר למתרחס הפוליטי מרי ארבע שנים (או פחות) מרשימה עוד יותר משל ארד. מורל השתתף בתוכניתה של דליה יאירי ב"מראייני אורח" (ופרשן לעז מוצוא).

קשה, קשה מאוד לשמוע "פרשנות" מפי אלה שאחראים לכמה מן הסיסמאות והקמפיינים הפוליטיים הצינניים ביותר שנערכו כאן. קשה גם להאמין שארד או מורל ייוותרו מובטלים במערכת הבחירות הקרובה (שמועוץ שהם מצאו לעצמם ג'וב כבר מתרוצצות). עוד יותר קשה להבין מה חשבו להם עורכי ynet ועורכי תוכניתה של דליה יאירי כאשר הציבו יועצי תדמית בעמדת הפרשן. מוטב כבר היה שייתנו את הבמה הזאת לנתניהו, שרון או ברק.

מצד שני, נדמה שההיגיון להצבתם של ארד ומורל בכס הפרשן ברור: פרשן הוא מי שירדע מה הולך מבפנים, מי שמכיר את המשחק על בוריו, כולל כל הטריקים והמניפולציות. הפרשן הוא מי שיכול לספק לנו פרטים עסיסיים, מידע שלא חלמנו שניתן להשיגו. גם אם הוא שומר על דיסקרטיות, כולנו יודעים שהוא יודע וכאשר המיקרופון כבוי, אנחנו יכולים לתאר לעצמנו על מה הוא מתלחש שם עם דליה יאירי. זהו ההיגיון השולט גם בבחירת הפרשנים בתוכניות הספורט למיניהן. לכן אוכלוסיית פרשני הספורט מכילה הרבה מאוד מאמנים, שחקנים, עסקני ספורט ומדי פעם אפילו שופטים.

ההיגיון שלי עובר הפוך. לפי ההיגיון שלי, הדרישה האלמנטרית ביותר מן הפרשן היא שיוכל להתבונן מרחוק, בלי היכרות, קשרים או אינטרסים. אינטרסנטים יש לנו בלי דיין מה שאנו זקוקים לו הוא מעט התבוננות ללא מעורבות אישית.

לקראת סוף התוכנית שאלה דליה יאירי את מוטי מורל, הפעם בכובע המרואייני, כנר"א, אם ניתן כיום להדריך את שמעון פרס לראשות הממשלה. הוא סירב, בנימוס, לענות. יאירי ביקשה ממנו, למצער, לנסח סיסמה. מורל סירב גם לזה והפטיר: "סיסמה תמיד אפשר להמציא". מי כמוהו יודע זאת, ומה כמו אמירה כזו, כשהיא באה מפיו, מעידה עד כמה ההיגיון היח"צני הפוך מן ההיגיון הפרשני. הפוך על הפוך.

א ר נ ו ן ל ו י

מבחינת רייטינג, של הערוץ הראשון. עוד לא שמענו על מפרסם שוועמד לדין על סירוב לפרסם בערוץ 2. לעומת זאת, המפרסמים של ערוץ 1 – שהם את(ה) ואני – עוברים עבירה פלילית אם אנחנו לא משלמים את האגרה. עם תקציב קבוע ועצום ובלי דקת פרסומת על המסך, ערוץ 1 עשוי אפוא לצאת הזוכה הגדול של מכרו הערוץ השלישי. אלא אם קברניטי רוממה ימצאו דרך לפספס גם את ההזדמנויות הזו. ותסמכו עליהם שהם ימצאו.

א ו ר י ט ר ל ו

דרך שלישית היא לא לעשות כלום – ולפשוט את הרגל.

כל מה שאמרנו על ערוץ 2 תופס גם לגבי הערוץ המסחרי החדש, הערוץ השלישי. ואת המתמטיקה הפשוטה הזו עשה, מן הסתם, בני גאון לפני שהחליט שהעסק הזה של הערוץ השלישי הוא לא כשביליו. גאון, אם תרצו, הוא אחד שיוודע לכרוח בזמן מצרה שחכמים לא היו נכנסים לתוכה.

תופעת לוראי מעניינת במיוחד שעשייה לנבוט מהפעלת הערוץ השלישי היא שובו לתחייה,

■ לא צריך להיות גאון

הוכינות הפוטנציאליות של הערוץ השלישי נושרות מהמרוץ כמו זבובים. יש המסבירים את התופעה בהתערבות יתר של הרגולטור בתכנים. היות שאלו מלים מעט מסובכות, אני נוטה לדרות פרשנות זו, ולו מטעמים של בורות – ולדבוק בהסבר פשטני בהרבה, שאותו פיתחתי בכלים המאוד בסיסיים שעומדים לרשותי.

בואו נעסוק אפוא במתימטיקה לסוסים, אבל קודם-כל נניח את היסודות. או ככה: בערוץ 2 יש תשע דקות פרסום לשעת שידור. חצי דקת שידור בפריימיטיים עולה, במקרה הטוב (מבחינת הוכי"י נ"ת), משהו כמו 10,000 דולר.

עד כאן פשוט. אוקיי, ממשיכים: כלל צופי הטלוויזיה הוא מספר נתון הצורך אותה מדי ערב. העוגה הזו מתחלקת בין הערוצים השונים, כשמאז הקמתו נוטל ערוץ 2 את חלקהארי. את הערוץ השלישי ניתן להגדיר, באופן כוללני, כתואם ערוץ 2. מכאן שלכשיקום הערוץ השלישי, הוא יגזול משהו כמו חצי מצופי ערוץ 2. זאת בהנחה שמספר הצופים הכולל לא יגרל. והוא לא יגרל, כי מי שנמצא בקול-נוע, או בעבודה, או בחו"ל בערב נתון – נמצא שם גם כשיש עוד ערוץ.

או אם אני חברת קוקהקולה, למשל, והיום אני משלם בעבור חצי דקת פרסומת בערוץ 2 10,000 דולר, כשהרייטינג שם יירד לחצי, אני אהיה מוכן לשלם חצי. מה שישאיר את זכייני ערוץ 2 עם חצי מהכסף.

עם חצי מהכסף, ועם אותו לוח שידורים, יש לצי"י. אז יש כמה דרכים לאזן את החור הענק הזה בתקציב. אחת מהן היא להכפיל את זמן הפרסומות. אבל זמן הפרסומות כבר הוגדל פעם בשתיים-שלוש דקות, שאותן סחטו הוכיניוץ בעקבות שידורי הכדורגל בערוץ, שהחלו בקיץ 1994 (מאז, אגב, עברה תוכנית הסיכום של הכדורגל לערוץ 5, אבל זמן הפרסומות לא ירד בהתאמה). אז להגדיל עוד את זמן הפרסום גם תשע הדקות, לצופה המזדמן, הן נצח. יגדילו עוד – והוא יימלט לערוץ אחר.

דרך שנייה לאזן את החור בתקציב היא לשלם פחות למפיקי התוכניות. זה טוב ויפה, אבל תוכנית שמופקת בתקציב של 30 אלף דולר במקום 60 אלף דולר גם נראית בהתאם. התוצאה כאן וזהה אפוא לזו של שיטת עיבוי דקות הפרסום: בריחה המונית של צופים.

■ הנאות האסון

יש משהו כמעט מכאיב בעוצמה הסימבולית של ההצלחה הגורפת שלה זכתה הנבחרת הישראלית באולימפיאדת הנכים. ובייחוד כשהצלחה זו מושמת בכפיפה אחת עם הכישלון הצורב של הנציגים הישראלים במשחקים האולימפיים העולמיים. אפילו בתוך המרקם של החיים בארץ, הספוג בסמלים עגומים ובשיקופים מעוותים של מצבה של החברה והמנטליות שלה, מתבלטת הזכייה. מעבר להסברים הטכניים שניתנו לה – רובם של

הספורטאים הנכים הם נכי מלחמות שנפגעו בגיל צעיר ובשיא אונם – קיים הסבר תרבותי פשוט. כדי להצטיין, היהודי זקוק למכה, לפצע, לאיום מבהיל. הוא מעולה בחתכופפות גמישה כשהרוח עזה, אבל לא ממש יודע לצמוח בימי האביב הכהים רים. הלהט שבו מתמסרת התקשורת לסגידה לאסון התורני הוא הוכחה חותכת. לא צריך להרהר חיק את העבר כדי לראות זאת. החיים פה מספקים שפע של הזדמנויות לבחינת התופעה.

למרות השיבותו לסוגיה, אין זה המקום לנהל את הדיון הסבוך על יחסי הגומלין של התקשורת עם המציאות; האם זו הראשונה מנסחת את זו האחרונה או מתארת אותה בתמימות. יש כאן רק ניסיון לשרטט תימה חוזרת וחשובה לא פחות: התקשורת בארץ תופסת את עצמה ואת תפקידה ררך אותה מערכת מחשבתית יהודית. בציניות נוראה ניתן לומר, שמהומות אל-יאקצה והבעירה המחודשת בשטחים הם הדבר הטוב ביותר שקרה לתקשורת ולחברה הישראלית-יהודית בארץ. הקפיצה מאי-רועי ירי למלחמה איננה רק היתלות כסנסציה ויי-צורה, כי אם הבאת צורך בסיסי ובווער על סיפוק, לגיטימציה לחיות את השעה במלואה, ואם לחיות את השעה פירושו התענגות על מציאות בצל האסון, או מה רע? – לחיות ללא רגשות אשמה הוא לא משהו שאנו מסוגלים לעשות כחברה וכיחידים. כדי להפעיל את מלוא היקף יכולות ההגאה שלנו, אנו זקוקים לאסון. אסון אמיתי, עם אש ותמורות עש.

ואם אי מי זקוק לחיזוקים באשר למידת הממשי-ות של האסון, הוא מוזמן לעיין בסמל הבלתי נמנע הבא: בסוף השנה האורחית, מועד פקיעתו הרשמית של המילניום, היה אמור להיערך בפעם הראשונה בישראל כנס מדע בדיוני עולמי. הכנס, שהתהדר בשם ארמגדון, היה מיועד להיערך בירושלים ובהד מגידו, מחווה מקאברית משהו לחזון אחרית הימים. קיומו של כנס המדע הבדיוני העולמי היה חשוב משום שבדרכו הוא מעיר על שחרור מן השעבוד המיותר של כל אורחות החיים האורחיים למצב הכטחוני, לסכנת הנפשות של החיים על פני הארץ-מה הוו. אמנם הכנס, שהיה אמור לחגוג את הצדדים היותר מרתקים של האפוקליפסה, בוטל או נדחה למועד לא ירוע אחר, כיוון שאורחי הכנס מחו"ל הודיעו שאין בכוונתם להגיע. אולם אין בכך לגרוע מן המטאפוריות של הביטול. כמה עצוב, כמה אירוני. ני. כמה סמלי שאין ביריגו להתרפק על האספקטים האסתטיים והרעיוניים של האסון, אלא רק על אלה הריאליסטיים, המאיימים, המוכיחים לנו שוב ושוב, למקרה שתהינו, שאין ביכולתנו להגיע למנוחה ולנחלה של הגורמליות.

■ שחטון אדף

■ "המלה האחרונה", אבל לא סופית

מגישי התוכנית "המלה האחרונה" בגל"צ, המתפקדים בתוכנית גם כפובליציסטים, גם כבדרנים וגם כעיתונאים מראיינים, דנים לא פעם בנושאים מבלי שטרוחו ללמוד את העובדות ולגבש עמדה על בסיס ידע. נוצר בתוכנית רפוס חוזר: קודם מושמעות בה אמירות הגורמות עוול לגורם כזה או אחר מבלי שניתנת לו היכולת להשתתף בדיון, אחר-כך מתקבל הפקס היועם/נעלב/מתמרמר שנקרא בחצי פה תוך התנצלות והבהרה ש"לא היתה שום כוונה לפגוע". ביום ראשון, ה'26.11, דנו אברי גלעד ואורי אורכך, במסגרת "המלה האחרונה" בגל"צה"ל, בביקורת של אנשי עמותת "רופאים למען זכויות אדם" בכפר הפלסטיני חארס שתושביו לא זכו לביקור רופא מזה חודשיים. אורכך התעקש כי "האנשים האלו הם קודם כל שמאלנים לפני שהם רופאים", ואף כינה אותם בתחילת דבריו "מאניקים". גלעד אמנם ידע להתעקש על כך שאור"כך יחזור בו מהביטוי, אבל התקשה להתמודד עם הטענות מסיבה פשוטה: "אני לא יודע בדיוק מי היה שם", הודה.

בשעה שהדברים שודרו היו אנשי העמותה בכנסת, שם קיבלו מראש הממשלה את פרס "מגן הילד" על מרפאה שהם מפעילים בדרום תל-אביב. זהו אינו תחום הפעילות היחיד שלהם. 300 הרופאים החברים בארגון מסייעים לעוברים וזרים, נשים מוכות וגם אסירים. הקריטריון המנחה את עבודתם הוא סיוע לאוכלוסיות הנמצאות באחריות ישראל ואינן נהנות מביטוח בריאות ממלכתי (וכאלו הם הפלסטינים, גם בשטחי הרשות).

למחרת התנצל גלעד בפתח התוכנית וקרא את התגובה ששלחו בפקס אנשי העמותה המספרת על פעילותם. אורכך לא נתן לעובדות לכלכל אותו ("אם אתה חושב שזה רק רופאים נטו, אתה טועה, זה אקט פוליטי שנועד לפעול נגד הכיבוש הישראלי"), אבל גם לו היה יודי קטן: "לא ראיתי את הכתבה, רק ריווחתי עליה". שני המגישים קיימו במשך יומיים דיון על כתבה שלא ראו בנוגע לארגון שעל פעילותו ידעו מעט מאוד. מה זה חשוב, העיקר שיש להם רעה. מצפוננו של גלעד כנראה ייסר אותו בכל זאת, כי באורח משונה למדי, כמה ימים אחר-כך, הכריז בתוכניתו בערוץ 2, "הפיתוי", כי התרומה שנותנת התוכנית תופנה הפעם לארגון "רופ"אים למען זכויות אדם". ככה זה, קודם מעליבים בתוכנית אקטואליה, אחר-כך מעניקים פיצוי קטן בתוכנית בידור.

■ ענת באלינט

עולמם חדש חופלא

מרבית עיתונות האינטרנט חסרה כל ביקורת על הנושא שבו היא עוסקת

אבנר חולכו

האינטרנט, כידוע לכל קורא עיתונים ישראלי, הוא העתיד שלנו. גם מי שלא יודע בדיוק למה, יודע כי מדובר בתחום בעל השלכות נרחבות, לא סתם משחק לילדים. אדם שהיה מכיר את האינטרנט דרך מוספי המחשבים ביומונים, היה מגיע לעומת זאת למסקנה כי מדובר במין טריטוריה חוץ-ארצית, שבה מיליוני אנשים מאושרים מחליפים חוויות, משחקים, וככדרך אגב גם מקדמים את הכלכלה העולמית לעידן חדש. כ־70% מבתי האב בישראל אינם מחוברים לרשת, וסביר להניח כי גם בקרב המשפחות המחוברות הורים רבים אינם גולשים כלל, או גולשים למספר אתרים קבועים הקשורים לתחומי העניין והעבודה שלהם. למרבית הישראלים מהווים אפוא מדורי האינטרנט של העיתונים היומיים מקור מידע מרכזי לגבי הרשת. במלים אחרות, האופן שבו מתואר האינטרנט בעיתונות היומית משפיע מאוד על דעתו של רוב הציבור בתחום זה.

את סגנון הסיקור של העולם המקוון, המקובל כיום ככל העיתונים, הציב המדור "קפטן אינטרנט" של "הארץ". מעל לכל בולטת ההשפעה בעיצוב הגרפי פי ההריג, אך גם בנושאי הכתיבה ובשפה. סגנונו של "הקפטן" בימיו הראשונים (והוא תו של הקפטן עצמו נשמרת בסוד, והוא ממשיך לכתוב מדי פעם) היה קליל ומשעי ש, ובעיקר יידידותי מאוד. הרשת הצטיינה כמקום שבו כל אדם יכול למצוא משהו מעניין ומועיל. סגנון זה נשמר גם כמעבר למוסף השבועי. עורכו הראשון של המוסף, דרור פויר, כתב קודם לכן במדור התרבות, והביא עמו את הגישה התרבותית ששלטה במוסף בשנותיו הראשונות. פויר מצהיר על עצמו כעיתונאי בעל עניין מצומצם במחשבים עצמם, ואכן, "קפטן אינטרנט" בעריכתו עסק בעיקר בתרבות האינטרנט: אתרים מיוחדים (העוסקים לעתים קרובות באינטרנט עצמו), תוכנות חדשות, משחקי מחשב והשפעות תרבותיות כוללות של האינטרנט. המגמה הזו נשמרה גם לאחר שפויר עזב, אם כי כיום מקצים במוסף הזה מקום רב יותר לכתבות על מחשבים והיי-טק, וגם לנושאים הנוגעים גם לאלה שאינם חובבי מחשבים. עצות להורים החדשים למשל, או קניות דרך הרשת.

בשני העיתונים האחרים הטיפול ברשת מפותח פחות, לא רק מבחינת מספר העמודים במוספי האינטרנט, אלא גם בהתייחסות לתחום זה בשאר חלקי העיתון. כשפורסם פסקהדין במשפט מיקרוסופט, הגיש "הארץ" את הידיעה בכותרתו הראשית. הכתירה נראתה כה מוזרה עד כי רוי ברקאי העלה לשידור את עורך החדשות של "הארץ" כדי לברר את שיקוליו (מצד שני יש לזכור כי ברקאי אי ביקש פעם לברר עם האחראי על רשת האינטרנט, כך שנראה שאין הוא מצוי במיוחד בתחום זה).

גם נושאי הכתיבה במדורי האינטרנט שונים מעיתון לעיתון. המדור "מחשבים" ב"ידיעות אחרונות" מתרכז בעיקר בחדשות בנושאי חומרה ואביזרים, בצד סקירת אתרים ומשחקים. "עסקים און-ליין" ב"מעריב" מביא אף הוא סקירת קצרות על משחקים ואביזרים, וגם ב"עסקים@מחשבים", שאינו שונה

ממנו בהרבה, מופיעות סקירות צרכניות על ציוד מחשבים. ב"ידיעות אחרונות", למרות מיקומו במוסף הכלכלי, ו"במעריב", למרות שמם של שני המגזינים, אין כמעט התייחסות לכלכלה ולעסקים. ב"מעריב" טוענים כי השם "עסקים" הוא מותג, ואינו מעיד על התוכן. ספק אם הקורא הממוצע מכין זאת כך. המגזינים של "מעריב" עוסקים גם בתרבות מחשבים ואינטרנט, אך כדרך שונה מזו של "הארץ", ולרוב ברמה נמוכה יותר. מצד אחד מופיעות כתבות מרעישות כמו "הגוף של קלאודיה שיפר, הראש של ביל גייטס" (29.10). לפי הכתבה, לפחות, מדובר באשה מוכשרת בעלת תואר במחשבים שנוהגת לפלרטט עם אנשי מחשבים דרך האינטרנט. כותרת הכתבה, לעומת זאת, מכריזה על "סיפורה המדהים של נערת ליווי" אינטרנטית. מצד שני מופיעות מרי שבוע כתבות עיתוניות, מופרכות למדי, המספרות על פיתוחים שונים אשר עתידים לשנות את העולם תוך זמן קצר: אינטליגנציה מלאכותית, תיקון מכשירי חשמל דרך האינטרנט ונושאים אחרים שמשפטים המפתח בהם הוא "נשמע רמירי ניי? לגמרי לא". אדם שאינו בקי בתחום עשוי לחשוב כי העתיד הזה נמצא ממש מעבר לפינה.

התופעה הזו ניכרת בכל עיתוני האינטרנט. קיים פער גדול בין תמונת עולם המחשבים כפי שהוא מוצג בעיתונים לבין המציאות המוכרת למשתמש השכיח. המציאות שונה לא רק מהעולם החדש והמופלא המתואר ב"מעריב", אלא גם מהעולם המציאותי יותר המתואר ב"ידיעות אחרונות" ו"הארץ". ייתכן בהחלט שהרוב המכריע של האנשים ימצא עניין כלשהו באינטרנט; ספק רב אם הרשת משנה ממש את חייהם של רוב המשתמשים בה. כל מי שמשתמש במחשב מודע היטב לתקלות התכופות האופייניות לשימוש בו. מניסיון אישי, רבות מהנפלאות המתוארות במדורי האינטרנט מתבררות, לאחר כמה שעות של נסיונות להתקנה, כחסרות טעם, במקרה הטוב, ובמקור לכמה שעות עבודה נוספות בניסיון לתקן את הנזק שגרמו, במקרה הרע. תרבות האינטרנט מתוארת לעתים קרובות כאוטופיה שבה כל אדם יוכל לגלות עולמות חדשים. קשה לתת הערכה מושכלת, אבל דומה כי האינטרנט משקף בעניין זה את התרבות שמחוצה לו: כמו בחיים, רוב אתרי האינטרנט הם משעממים למדי, כמו גם רוב השיחות בצ'טים (מי שרוצה לברוק זאת בעצנו מוזמן להביט בצ'טים המשודרים בערוץ שתיים בשעות הלילה המאוחרות). אך מי שקורא רק עיתון נים יקבל מהשפה רוויית השבחים המופיעה במדורי האינטרנט רושם שונה לחלוטין, כאילו עולם שכולו טוב מצפה לו אם רק יתחבר לרשת.

במידה רבה, תופעת השבחים המופלגים קיימת גם בעיתונות הספורט הישראלית. כאן, לפחות, המציאות מזמנת מבחנים ברורים לשאלת הקשר בין תיאור הספורטאים הישראלים בעיתונות לבין כושרם האמיתי. בכל הקשור באינטרנט, קשה הרבה יותר להציב מבחנים אובייקטיביים. בכל מקרה, גם אם ניתן להתווכח על השאלה אם הפער בין מציאות האינטרנט לתיאורה בעיתונות הוא אכן כה גדול, עובדה אחת ברורה למדי – מרבית עיתונות האינטרנט חסרה כל ביקורת בנושא שבו היא עוסקת. אמנם גליון "קפטן אינטרנט" מיום 28.11 יחדו ל"צדו האפל של האינטרנט", אך זהו היוצא מן הכלל המעיד על הכלל. מעניין לציין גם כי מרבית הכותבים בגליון הזה

עיתונות האינטרנט בארץ נעשית בעיקר

עלידי חובבי מחשבים, לחמן חובבי מחשבים.

ולעתים קרובות על חובבי מחשבים

איור: בחיה קורטון

הניסוח "אם תתגשם הבטחה זו במלואה היא אכן תביא לשינוי דרמטי במדיום הפלאים – האינטרנט. זהו הדור הבא של האינטרנט, קובעים המומחים" (26.10)? "קפטן אינטרנט", יש להדגיש, מספק לקוראיו ריווח רציני יותר ובסגנון טיים עיתונאיים מקובלים. אולם גם כאן מכתובה ההתלהבות המובנת של הכותבים את נימת הדברים. דרור פויר מספר כי בשנתיים הראשונות לקיומו כוון העיתון בעיקר לדור הצעיר של קוראי "הארץ". כיום, מעידים עורכי העיתון, המצב שונה: עדיין הדגש הוא על מה ששייך לקטגוריית המלהיב והמרתק, לאו רוקאק על החשוב ובעל ההשפעה הרחבה. משחקי מחשב, מצלמות אינטרנט ושאר הגושים הזוכים למרב הכיסוי במוסף שייכים לקטגוריה הראשונה. אם מיועדים עיתוני האינטרנט לחובבי מחשבים בלבד, ייתכן כי יש להשוות אותם למדורי התרבות, ולא למדורי הכלכלה. בהשוואה כזו "קפטן אינטרנט" עומד יפה, "עסקים אויליין" פחות, ו"מחשבים" לא משתתף. בציבור הישראלי, לעומת זאת, זוכה האינטרנט למעמד שמעבר לתופעה תרבותית בלבד. הסיסמה "מחשב לכל ילד" נולדה מתוך האווירה הזו. אם האינטרנט הוא אכן כה חשוב, ואינו עניין למשוגעים לדבר בלבד, יש להתייחס אליו בהתאם. לשאלה, האם מקבל קורא העיתונים הישראלי תמונה טובה של האינטרנט, התשובה, בינתיים, מסויגת.

אנר מולכו הוא סטודנט לתואר שני בהיסטוריה

אינם שייכים לצוות הקבוע של המוסף.

זה ביטוי של מחלות הילדות המלוות עדיין את עיתונות האינטרנט הישראלי. עיתונות האינטרנט בארץ נעשית בעיקר על-ידי חובבי מחשבים, למען חובבי מחשבים, ולעתים קרובות, אפילו על חובבי מחשבים. הכתבים השונים, רובם המכריע צעירים, כותבים על הנושאים המלהיבים אותם. הביקורת החיצונית עליהם אינה קפדנית, גם מפני שהתחום אינו נחשב מרכזי מספיק, וגם מפני שהוא אינו מובן מספיק לעיתונאים ולעורכים הוותיקים יותר. מכיוון שקיומו של האינטרנט הוא עדיין בגדר חידוש, ואינו מובן מאליו לקוראים, כתיבתם של עיתונאי האינטרנט היא לעתים קרובות מיסיונרית.

אילו לא היה האינטרנט תחום רציני וחשוב – ניתח היה להתייחס לכך בביטול. זו, פחות או יותר, הדרך שבה מתייחס "ידיעות אחרונות" לאינטרנט. מדור המחשבים של עיתון זה מצומצם יחסית, ומוקדש ברובו לחדשות הייטק ולציוד מחשבים. אולם "הארץ" ו"מעריב" החליטו להקדיש מוסף שבועי שלם לנושא, מכאן שהם מייחסים לו חשיבות. ובכל זאת, בשום מדור אחד בעיתון לא היתה מתקבלת הרמה העיתונאית הניכרת במוספי המחשבים של "מעריב" (למעט, אולי, מדורי הספורט בכל העיתונים). הפער בולט במיוחד בהשוואת רמת הכתבות במוסף עצמו. לעומת סקירות המחשבים והתוכנה, שהן לרוב מקצועיות ומקיפות, כתבות האינטרנט דומות יותר למדורים פרטומיים מאשר לעיתונאות. האם בכתבה על שפת תכנות חרשה במדור הכלכלה היה מתקבל

מדריד, סוף אוקטובר '91

טיימס" ידע שניתוחיו המבריקים יכולים לרתק את מאזינינו באזור חיוג שדרות ירושלים, אבל הוא לרגע לא חשב שצריך להעיר אותו בשביל זה בחושך. אין לי כוונה לחזור כאן על גל הברכות ששטף אותי מן הצד השני של הקו. האמת היא שאת פרטי השיחה ההיא הרחקתי חזק ועמוק במהלך השנים. אבל נדמה לי שפרידמן כעס. ובצדק.

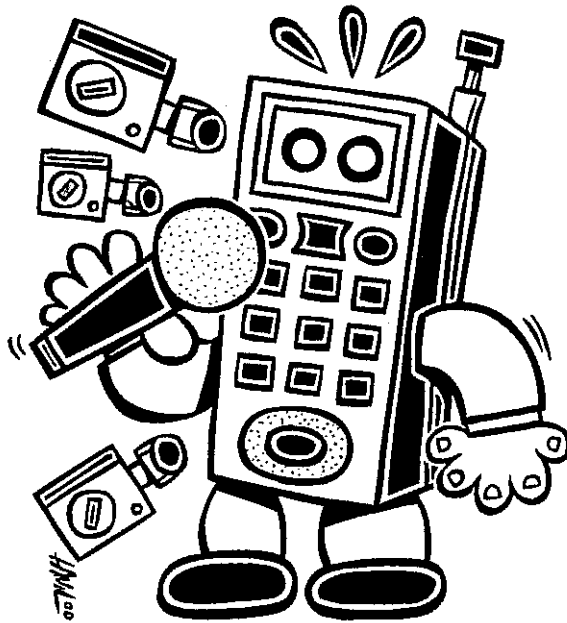
הנה לקח ספציפי שלמרתי באותו בוקר דלי-אייטמים במדריד: יש חיים מחוץ לבועת הזכויות שתוחמת את אולפן הרדיו. יש אנשים שם בחוץ, וחיייהם מתנהלים על-פי שעון נורמלי, לי, שפוי, שלא מחויב בהכרח ללו" חות השידור ולהיסטריות ה"גל פתוח" למיניהן. גם לא לאגוצנטרי ות המסוימת של שדרים שטופי אמביציה.

כמעט עשר שנים עברו מאז. פרידמן היה, ועורנו, אחד העיתונאים החשובים בעולם. אני משתדל לת לעקוב אחרי כתיבתו, כשה בקשר המורחבת-יכוני. פה ושם ראיתי אותו מתראיין לטלוויזיה

הישראלית, וצפיתי בו בעיניים כלות. הוא אולי לא זוכר את התקרית ההיא, אבל לי לא היה ער עכשיו האומץ לנסות שנית. בטלפון אז הוא נשמע כמי שיתקשה לסלוח.

אז את פרידמן הפסרתי, אולי, אבל הרווחתי שיעור קטן: א. מותר להביט בשעון לפני שמעירים אדם חף מפשע באמצע הלילה. ב. ברומטר הלחץ בתחומי האולפן מייצר שינויים ביולוגיים מסוכנים בגופו של האדם המשרד. חשוב לדעת את זה, ולהיערך בהתאם. ג. זוה הלחץ הרחב יותר, שקיבל עם השנים חיזוקים מטעויות מצטביות: להט השידור הוא, בדרך-כלל, יועץ רע. המדיום האלקטרוני תובע להט כזה, אבל לא מביא בחשבון את מחירו. זה מחיר השאלה התוקפנית מרי לרמטכ"ל אחרי פיגועים קשים, מחיר אי-הרגישות לפרטיותו של פצוע או לגבולות החשיפה של הורה שכול.

אין, כמובן, מרשם טוב לגמילה מן הלהט המשכר והמסוכן הזה. אבל מודעות גבוהה יותר עשויה לעזור. אפשר גם לחשוב רגע אחר לפני שמרימים את הטלפון בשעת בוקר מופרכת, בתור התחלה.

איור: תמיר שפר

תום פרידמן ידע שניתוחיו המבריקים יכולים לרתק את מאזיני גלי-צה"ל, אבל הוא לרגע לא חשב שצריך להעיר אותו בשביל זה בחושך

השעה היתה קצת אחרי 4:30 לפנות בוקר, באולפן המאולתר של גלי-צה"ל במרכז התקשורת הענק בלב מדריד. ועידת השלום כבר היתה בעיצומה. הפרש השעות מול תל-אביב הכתיב לוח זמנים רצחני לאנשי רדיו: "יומן הבוקר" בשבע, אנסקי פותח שידור בשש, כלומר בשעה חמש לפני שעוננו.

חומר אמיתי, כידוע, יש מעט מאוד באירועי ענק מן הסוג הזה: אחרי נאומי הפתיחה והדומנניות הצילום למיניהן, נותרנו עם עשרות שעות שידור ואפס חומר, כמעט.

אבל גלי-צה"ל, כידוע, מבררים מהשטח. כל הזמן. רפי רשף ואני הובלנו את השידורים ממדריד. נתן גוטמן היה כתבנו המדיני. גיא זוהר היה העורך במקום. ההתחלה, מבחינתנו, היתה טובה: הספרדים אמנם לא הבינו שהצבא הישראלי צריך אולפן, אבל טכנאינו המצוינים הורדו לאלתר את שידורי המליאה גנבנו מ"קול אמריקה". את החלל הצפוף במרתפי האתר כבשנו בסעי רה. בלילה שלפני הפתיחה עוד

סחבנו כבלים לכל כיוון. אדומים ממאמץ הלפנו על פני עמיתינו המגורה צים מקול-ישראל. שעה לפני טקס הפתיחה עוד עסקנו בנסיונות כושלים לשלוח אות חיים רדיופוני לתחנה ביפו. הנקמה, עם זאת, לא איחרה לבוא: אחת ההחלטות הראשונות שקיבלנו במדריד היתה לשכור שני טלפונים סלולריים לצורכי שידור. זו היתה הברקה: הפטנט הסלולרי היה אז בחיתוליו. הביורוקרטיה המפוארת של רשות השידור לא חלמה על אישור ההוצאה לחברינו מן הרדיו הממלכתי. זרזים וחצופים, כמו תמיד, שידרנו למאזיני גל"צ מכל מוקדי ההתרשות, בזמן אמת.

ואו, באותו בוקר קר וערפילי, 4:30 שעות מדריד, יומיים אל תוך רדיו ני הוועידה, עמדנו פנים אל פנים מול הרגע הקשה מכולם: הבנו שפשוט אין לנו מה לומר. אפס. ריק. שום כלום. פשוט אין. רפי זרק, "תום פריד" מן. גיא בירד תוך רגע את הטלפון במלון.

את הפנייה עצמה, זה היה ברור, אעשה אני, מחזיקת תיק הראיונות באנגלית בתחנת השידור הצבאית. אף אחד מאתנו לא עצר להביט בשעון. אף אחד, חוץ מתום פרידמן. הפרשן המדיני הבכיר של ה"ניר-יורק

זכות הציבור שלא לדעת

א ר י ה פ ל ג י

מהצד האחר, התקשורת היא, ללא ספק, מעמודי התווך של הדמוקרטיה, וזכות הציבור לדעת היא מרכיב מרכזי בהבטחת אורח חיים דמוקרטי. עם זאת הרמוקרטיה חייבת, לפעמים, "לגונן על עצמה"; הכלל הזה חל, בוודאי, על שימוש באלימות נגדה, שרצה פוליטי הוא מגילויי המוסכנים ביותר. יגאל עמיר אינו רשאי להתלונן; לא ירו בו במקום הרצח, הוא זכה לטיפול משטרתי ומשפטי מסודר. גם "הופעתו הפומבית" הנדונה קשורה בשימוש שהוא עשה בזכותו לבקש הקלה בתנאי מאסרו. האם נכון היה לתת לו פתחון פה בתוכנית טלוויזיה פופולרית, אשר אם נרצה ואם לא, מעניקה לו בכך מידה של לגיטימציה חברתית בעיני רבים, כיניהם צעירים, שהיו ילדים בעת רצח רבין? האם לא היתה זו חובתו של ערוץ 2 לא להפריע למגמה לנדות את הרוצח, להוקיעו ולהקיא מן החברה? הרי כל עיתונאי הוא גם אזרח ישראלי, לא רק "מקצוען" שחובתו, כביכול, להעביר כל מלה, מכל אדם, לידיעת הציבור? בדיעבד אפשר לומר שהופעתו של עמיר בבית המשפט היתה אירוע חרשתי, ולכן ראוי היה לאזר כור, אבל הפרסום בפועל יצא מן הפרופורציה

אמר בנו פיו שהגה וביצע את ההתנקשות בעצמו. גם "חרטתו" על שלא רצח את יצחק רבין עוד קודם העמידה אותו במקומו, מקום של רוצח נחוש וקר מזג. לא, טען קיטל, זה לא היה מתן במה לרוצח, זה לא היה טוקישואו או נאום שלו לאומה אלא חלק מסקרי רה-חדשותית, רלבנטית. הוספת מידע לשחרי מידע, כלומר לכולנו. קיטל ביקש להדוף במיוחד את ההאשמות שהשירור עלה לאוויר בגלל רדיפה אחרי הרייטינג. לא ממנה ולא מקצתה. הוא גם שלף דוגמה, אחת מני רבות לפי דבריו, המוכיחה שערורץ 2 ויתר על שידור עתיר רייטינג (ממורדי הבולע מסמכים).

• • •

כרגיל אחרי מקרים של שידורים בעייתיים, החל מיד פסטיבל בעד ונגד. שורה ארוכה של אנשי ציבור ואנשי תקשורת, קרובים לרבין ומתנגדיו, חיוו דעתם. הזמן שעבר מאז מאפשר לדלות מן הפרש שה כמה הבחנות עקרוניות הנוגעות לזכות הציבור לדעת, העיתונות כמקצוע, העיתונאי כאזרח המדינה, האם רוצח זכאי לזמן שידור. זכות הציבור לדעת היא אחד השיעונים המרכזיים להנמקת העיסוק העיתונאי, אבל גם מן המוערים

• • •

ביצר העריכה את חשיבות שידור הראיון המעריכת של חברת החדשות של ערוץ 2 אפשר היה ללמוד ממיקומו (ראשון בתוכנית), מהצגתו הנלהבת על ידי סוקניק, מן הציפיות שהוא עורר לקראתו. אמנם ערוץ 2 לא יום את הראיון; הוא רק הודמן לערוץ. ראשי המערכת לא חשבו כלל שהרוצח יהיה נגיש לשיחה. רק בגלל איוה שיבוש ביוקורטי בין רשויות החוק הרבות (מחול שנוצלו) נוצר מצב טיפוסי של "לא עכברא גנב אלא חורא גנב". היו שם אנשים מן הכבלים, היה מי ששאל ומי שצילם. אבל בסופו של חשבון גורל השידור היה בידי העורכים. מה היה השיקולים שלהם, שהכריעו לטובת השידור? שלום קיטל, מנכ"ל חברת החדשות של ערוץ 2, שאתו שוחחתי בשבוע שבו שודר הראיון, נשמע מגובש ובר טה. לדעתו, הראיון היה חשוב וראוי. לא במקרה נתקבלה ההחלטה על שידורו ללא התנגדות במערכת. הוא משוכנע שלציבור היתה לא רק זכות אלא חובה לדעת מה בפיו של הרוצח עמיר. ימי הזיכרון שהוקדשו ליצחק רבין עוד הגבירו את הקשב לכל דבר הקשור ברצח, וכך קיבל הראיון משנה עניין, חשיבות ומשקל. הנתון המדאיג של 12 אחוזים מהציר בוד התומכים בחנינת יגאל עמיר, כפי שפורסם בארץ תם ימים, היה סיבה נוספת שעמרה מול ראשי חברת החדשות לא להרפות מן הרוצח ולחשוף את פרצופו האמיתי בשידור. דברי עמיר גם הפריכו את החשדות, שהרצח היה תוצאה של קונספירציה; הוא

צילומים: חיקי קרצמן

הראיון עם יגאל עמיר היה ביטוי של שיקול דעת חוזמת של עורכי החדשות בערוץ 2

המתאימה. כך כאשר לאירוע עצמו – בקשתו לגבי תנאי מאסרו והודעתו כי אינו מתחרט על הרצח – וקל וחומר אשר להבאת דבריו על נושאים פוליטיים שעל סדר היום. צריך היה להסתפק בשידור ידיעה קצרה, בצילום המתלווה אליה ובהבאת כמה משפטים מדברי ריו. זכותו של הציבור לדעת היתה מתממשת וגם יחסו אל הרוצח היה מתבטא בצורה הולמת יותר. אמת מידה – זה שם המשחק.

ביותר לטעויות ולהטעויות, כי היא מקנה, כביכול, חירות לאנשי תקשורת לפרסם כל דבר. אך האמת היא שהתקשורת אינה קופסה שחודה שחייבת לקלוט ולשדר הכל, ואנשי התקשורת הם לא מיקרוד פונים בלבד המתווכים בין אירועים לקהל. אגב, בניגוד למוסכמה הרווחת בציבור, אין לטעון הבעייתית הזו עוגן חוקי. להפך, דווקא מפני נזקיו זכו האורחים להגנה באמצעות חוקים ותקנות כמו בענייני צנעת הפרט, סיווג בטחוני, פרסום שמות של קטינים וכדומה.

הוא משוכנע שלציבור היתה לא רק זכות אלא חובה לדעת מה בפיו של הרוצח עמיר. ימי הזיכרון שהוקדשו ליצחק רבין עוד הגבירו את הקשב לכל דבר הקשור ברצח, וכך קיבל הראיון משנה עניין, חשיבות ומשקל. הנתון המדאיג של 12 אחוזים מהציר בוד התומכים בחנינת יגאל עמיר, כפי שפורסם בארץ תם ימים, היה סיבה נוספת שעמרה מול ראשי חברת החדשות לא להרפות מן הרוצח ולחשוף את פרצופו האמיתי בשידור. דברי עמיר גם הפריכו את החשדות, שהרצח היה תוצאה של קונספירציה; הוא

שמחבר היה עורך "חותם", מוסף "על המשמר"

עין בינלאומית

המחלוקת על יחסו של ריצ'ארד (ריק) צ'ייני, סגן הנשיא הנבחר של ארה"ב, לאמצעי התקשורת היתה כחורשים האחרונים לחלק בלתי נפרד מן הוויכוח הפוליטי האמריקאי, והיא מעלה שורה של סוגיות הנוגעות גם למתרחש אצלנו, במערכת היחסים בין צה"ל לעיתונות. המאמץ של גורמי צבא לשלוט במידע הזורם לציבור דרך אמצעי התקשורת, והחשש כי נעשה ניסיון למנוע פרסום לא רק של סודות צבאיים, אלא גם מידע מביך שאינו משרת את האינטרסים של בכירי הצבא, רלבנטי לא רק לזירה האמריקאית.

מנקודת ראותם של עיתונאים בכירים וחוקרי תקשורת, צ'ייני הוא האיש שבימי מבצע "סופה במדבר" "בלם, הכשיל או צמצם את זרימת המידע לציבור", כהגדרתו של בכיר ברשת סיא.אן.אן. באפריל 1991, לאחר סיום הקרבות, שיגרו כמה עיתונאים בכירים מכתב חריף לצ'ייני, ובו האשימו כי אפשר לפנטגון "שליטה כמעט מלאה על העיתונות האמריקאית", תוך התעלמות בוטה מתפקידה של עיתונאות בלתי תלויה כחלק חיוני במשטר דמוקרטי.

אחת ההתקפות החריפות ביותר על צ'ייני נכללת במאמר ארוך, שפורסם באוקטובר האחרון בכתב-העת "אמריקן ג'ורנליזם ריביו", פרי עטה של ז'קלין שארקי, פרופסור לעיתונאות מאוניברסיטת אריוונה. שארקי חקרה את המגבלות שהטיל הצבא האמריקאי על אמצעי התקשורת, מן הפלישה לגרנדה בשנת 1983 ועד למלחמת המפרץ, ופרסמה על כך גם ספר שנקרא "תחת אש".

צ'ייני, כותבת שארקי, הודה בראיון לפני שנים אחרות, כי כאשר הגיע לפנטגון הבין שהסיקור העיתונאי בשעת מלחמה הוא בבחינת "בעיה שיש לפתור אותה". כל עיסוק בסוגיה הזו רווי במשקעים המרים של מלחמת וייטנם. באמריקה, ובכלל זה בצמרת הפנטגון, יש עדיין רבים הסבורים כי וושינגטון הפסידה את המלחמה לא בשדה הקרב אלא על מרקעי הטלוויזיה. וייטנם כבר הפכה מאז יעד מבוקש לטיולים ולהשקעות של המערב, אבל בצמרת הצבאית עדיין זוכרים את תחושת התסכול מאובדן התמיכה הציבורית באותה מלחמה – כאשר הטלוויזיה הביאה את צילומי הכפרים השרופים והחיילים המרממים לכל בית.

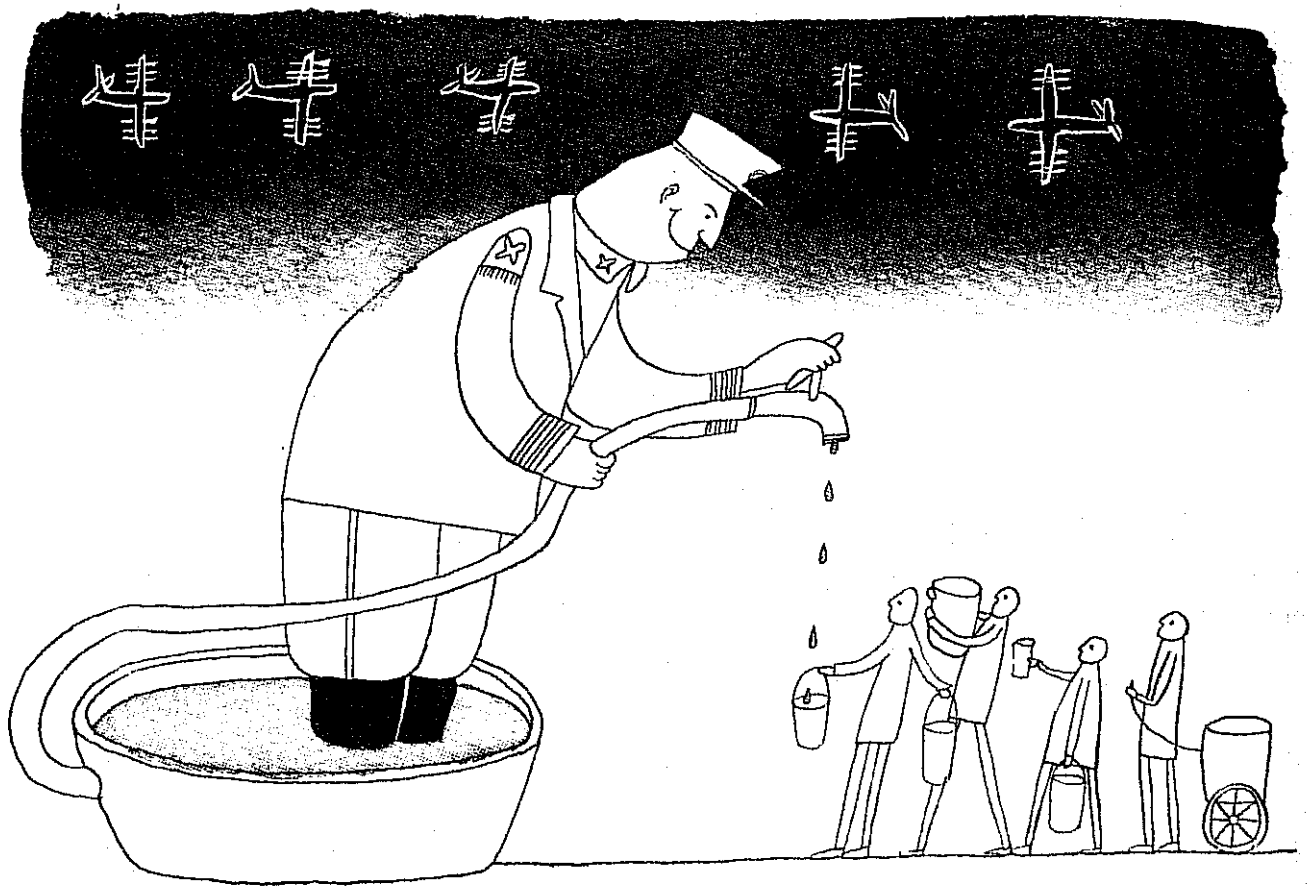
צ'ייני, כך מאשימים מבקריו, ביקש שלא לחזור על השגיאות של וייטנם, שבה יכלו כתבים לצאת עם מסוקים היישר אל שדות הקרב, לשמוע את קולות החיילים ולראות את המלחמה מקרוב. הדרך הטובה ביותר לעשות זאת היתה להחזיק את הכתבים קצר, למנוע מהם גישה חופשית, ולהבטיח זרימת מידע מבוקרת. בלשונו של צ'ייני, היה צורך "לנהל את מערכת היחסים" עם אמצעי התקשורת, "כך שהעיתונות לא תרפוק אותנו". הפנטגון, תחת אחריותו של צ'ייני, הצליח ליישם זאת לראשונה בשנת 1989, בעת הפלישה האמריקאית לפנמה. הפנטגון לא אפשר לכתבים להגיע לאזור הקרבות בשעות הראשונות של התקיפה, וגם אחר-כך היתה לכתבים תחושה ברורה שאנשי הצבא מבקשים לשלוט במידע המועבר מן השטח, ואינם מניחים להם לגוץ בחופשיות. רשת סיא.אן.אן עקפה את מחסומי הצבא בכך שפתחה קו "טלפון אדום", וקראה לצופיה בפנמה להתקשר ולמסור מידע. התמונה שעלתה משיחות הטלפון הרבות שהגיעו לרשת הטלוויזיה היתה שונה מזו שהוצגה על-ידי מתרדכי הפנטגון.

נוכח הביקורת החריפה של עיתונאים וארגוני תקשורת, מינה הפנטגון בודק לפרשה. הדו"ח הביקורתי שהגיש הבודק, פרד הופמן, כתב פנטגון ותיק של סוכנות אי.פי ואחר-כך דובר משודד ההגנה, האשים את הגנרלים בעודף חשאיות בלתי מוצדקת, וחוסר התחשבות בצורך לספק מידע אמין ומעודכן לציבור האמריקאי. בעקבות דו"ח הופמן הוציא צ'ייני הנחיות, המחייבות את זרועות הצבא האמריקאי לסייע בהעברת מידע לתקשורת. "מידע לא יסווג או יישמר בדרך אחרת כדי להגן על הממשלה מפני ביקורת או מבוכה", קבע צ'ייני.

בפועל, מתברר, דבר לא השתנה. כאשר החלו כוחות אמריקאיים זורמים לסעודיה באוגוסט 1990, לאחר הפלישה העיראקית לכוויית, חלפו ימים עד שהותר לכתבים להצטרף לכוחות. כשהגיעו, גילו כי החיבוק המגומם של יח"צני הפנטגון מונע מהם כל פעילות עצמאית. על הכתבים נאסר לצאת לברם לשטח. כל סיור בקרב הכוחות נעשה במסגרות של "פול". מאות כתבים נאלצו להמתין בבת"י המלון בסעודיה לדיווחי עמיתיהם מן ה"פול", ולתדרכים היומיים של דוברי הפיקוד הצבאי.

רפי חן

נשק הטלני

איור: יערה עשה

לעיתונאים לא היתה ברירה, והם נאלצו לשתף פעולה עם מכונת התקשורת של הפנטגון: אנשי הצבא, לא העיתונאים, בחרו את יעדי הסיוורים; הכתבים נדרשו לצאת לשטח אך ורק בליווי צמוד של קציני צבא; כל ראיון עם קצינים וחיללים התנהל תחת עינו הפקוחה של דובר צבא; דיווחי ה"פול" – טקסט וצילומים – נדרשו לעבור "בריקה בטחונית" לפני הפצתם. נהלים כאלה מקובלים זה שנים בצה"ל, אך כתיב המלחמה האמריקאית הורגלו ליר חופשית, כמלחמת העולם השנייה כמו גם בווייטנאם, ויכלו לשהות, ללא פיקוח של דוברים צמודים, עם חיילים בשטח.

רעיון "הבריקה הבטחונית" המוקדמת של הכתבות, בבחינת צנזורה צבאית (שאיננה קיימת בארה"ב), קומם במיוחד את הכתבים ואת עורכיהם. הפנטגון טען שהכוונה לוודא שלא מועבר מידע צבאי מסווג. אבל בעיני ראשי ארגוני התקשורת האמריקאית הופעל הפיקוח ההרוק על-פי שיקולים של פוליטיקה ותעמולה, לא של בטחון שדה. העיתונאים מחו, וחלק מן הכללים רוככו, אך לא בוטלו. חלק מן ההגבלות על תנועתם של כתבים וצלמים נומק בצורך לשמור על בטחונם ושלומם של העיתונאים. בוב סיימון, כתב רשת הטלוויזיה סי.בי.אס, יכול להעיד כי הטענה הזו לא היתה משוללת יסוד: הוא וצוותו נלכדו בשטח ההפקר בין סעודיה לכוויית בידי חייליו של סדאם חוסיין, ובילו ארבעים יום בכלא העיראקי. אבל העיתונאים היו מוכנים ליטול על עצמם סיכונים, ממש כפי שעשו בזירות לחימה אחרות בעולם, ובלבד שלא להיות מובלים ומונחים רק בידי יח"צני הצבא.

רוב הכתבים נאלצו לשתף פעולה עם כללי הפיקוד האמריקאי. בודדים מחו. כמה עיתונים פנו לכתימתשפט בארה"ב, בדרישה שיורה לפנטגון לבטל את ההגבלות הפוגעות בחופש העיתונות ובורימת המידע לציבור. והיו כמה כתבים שחמקו ויצאו לבר לשטח, משימה לא קלה במדינה כסעודיה. אחד מהם היה קולונל ברימוס דייוויד האקוורס, שהגיע לסקר את המלחמה בשליחות המגזין "ניווייק", ולא הסכים לקבל על עצמו את כללי ה"פול", שבהם הצבא מחליט לאן יגיעו הכתבים. "השיטה הזו שוללת ממני את היכולת להעריך באופן עצמאי את המצב", האשים. הוא ארגן לעצמו רכב ויצא לשטח עם צלם – אך ללא ליווי של דוברים צבאיים. ביחידות מצא חיילים שניאותו להתראיין, וכמה פעמים גם להסתיר אותו מפני קצינים שניהלו מצוד אחר עיתונאים שהצליחו לחמוק מעינו הפקוחה של דובר הצבא. בחלוף עשור משוכנע האקוורס כי "הציבור האמריקאי לא קיבל את האמת על המלחמה".

מה הוסתר מעיני הציבור? בתדריכים בווינגטון וכסעודיה הוצגו פעם אחר פעם תצלומי הווידאו של טילי הטומאהוק ופצצות מונחות. כך הצטיירה המלחמה, כפי שביקשו בפנטגון, לא רק כניצחון.

► מרשים של טכנולוגיות יקרות, אלא גם כמהלך "נקי" נטול דם, כמעט כמו משחק וידיאו על צג המחשב. אולם בדיונים שנערכו לאחר מכן בוועדות של הקונגרס התברר כי רק 8.8 אחוזים מן התחמושת שנורתה היתה טילים ופצצות מונחות. הרוב המכריע של התחמושת היה מן הסוג הישן, שבה פגז אחד פוגע – ורבים מחטיאים. בתדרוכים רווח על "הצלחה של 98% בשיגורי הטומאווק", אבל רק בדיעבד דווח לקונגרס כי הפנטגון התקשה לקבל מידע מדויק על שיעור הפגיעות המדויקות של הטילים.

גם טילי ה"פטריוט", שחלק מהם הוצבו בישראל כניסיון לתת מענה לטילי ה"סקאד" ששיגרו העיראקים, הוצגו עליידי הצבא האמריקאי כהצלחה; רק בתום המלחמה נחשפו הליקויים, ביניהם התפורות שברי הטילים מעל אזורים נרחבים, תוך גרימת נזקים רבים.

ככל שחלף הזמן מתום המלחמה התפרסם מידע נוסף, חלקו מכיך ובעייתי לפנטגון. בראשית שנת 2000 פרסם סיימור הרש, התחקירן שזכה בפרס פוליצר בשנת 1970 על חשיפת הטבח שביצעה יחידה אמריקאית בכפר הווייטנמי מאילאי, תחקיר על פעולותיה של דיוויזיית החי"ר ה-24 במלחמת המפרץ. לטענתו, לאחר שהוכרז על הפסקת אש והכוחות העיראקיים נצטוו לסגת, הורה מפקד הריוויזיה, גנרל

בארי מק'קאפרי, לתקוף באופן חרצודי יחידות עיראקיות. מק'קאפרי, שפשט מאז את מריו והיה למתאם על של המאבק בסמים בממשל קלינטון, הכחיש בתוקף.

"התחקיר של הרש מצביע שוב על הכשל של הצנזורה שהטיל הפנטגון באותה מלחמה", כתב ל"נירירוק טיימס" שדר הטלוויזיה הוותיק וולטר קרונקייט. "המדריגות הגבילה בצורה חמורה את זכותם של כתבים וצלמים ללוות את כוחותינו בקרב, כפי שהותר בכל מלחמותינו הקודמות. מגיעת הגישה שללה מן הציבור האמריקאי את היכולת לקבל מידע בלתי תלוי על המלחמה".

כאשר דיווח קרונקייט בשנת 1968 היישר משדות הקרב בווייטנם, והציג תמונה קשה וביקורתית, הבין הנשיא לינדון ג'ונסון ש"אם הפסדנו את קרונקייט – הפסדנו את אמריקה" ואת תמיכת הציבור במערכה שלושה עשורים אחר-כך שב והאשים קרונקייט כי הפנטגון שלל במלחמת המפרץ מן העם האמריקאי, "המשגר את בנו ובנותיו לשדות הקרב, ומממן בכספו את המלחמה", את הזכות לקבל דיווח מלא ואמין.

גם התדרוכים היומיים לכתבים, שערכו קציני צבא בכירים מדי יום בסעודיה ובוושינגטון – ושהועברו בשידור ישיר לכל העולם – מצטיירים במבט לאחור כחלק ממדיניות השליטה המבוקרת בתקשורת. מי, למשל, קובע אילו סרטי ירי ופגיעה יוצגו לכתבים? בסופו של דבר, "ההצגה" כולה מבויתת ומנוהלת עליידי דוברי הפנטגון. אבל לחלק ניכר מן הכתבים זו היתה הדרך הכמעט יחידה לקבל מידע, ללא יכולת לבדוק אותו. אם תרצו, מעין "האבסה קבוצתית" של מידע מבוקר.

מבחינת הפנטגון, התדרוכים בשידור חי סייעו להעביר את המידע הרצוי היישר לציבור, ללא סינון, עריכה או פרשנות של העיתונאים. לעתים, לאחר ההופעה המלוטשת של הגנרלים שהציגו הצלחות מרשימות בשדה הקרב, הצטיירו שאלות הכתבים כקטגוניות, מטופשות ו"לא פטריוטיות". לטענת כמה עיתונאים כינו

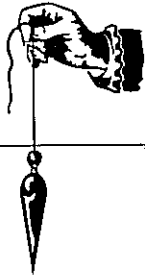
בפנטגון את תוכנית הטיפול בכתבים, באמצעות התדרוכים ובאמצעים נוספים, "נשק קטלני". בפנטגון מכחישים בתוקף.

"ניהול המדיה" נוסח הפנטגון כלל גם את הטסתם לסעודיה של עיתונאים מערים קטנות ברחבי ארה"ב, שזכו לסיוורים מאורגנים באתרי פעילות של הצבא האמריקאי. כ-150 כתבים וצלמים הובאו בדרך זו לאזור, והתוצאה הצדיקה את התקוות של יח"צני הפנטגון: הריווחים היו חיוביים, אוהדים ונלהבים. כמעט כל הכתבים המקומיים היו נטולי ניסיון בנושאי צבא, בניגוד לסגל הקבוע של הכתבים המנוסים המסקרים את הפנטגון בקביעות.

צ'ייני עצמו סירב להגיב על מאמרה הביקורתי של שארקי. מי שהיה דוברו בימי המלחמה, ועתה כתב רשת אן.בי.סי, פיט ויליאמס, טען בתגובה כי תהיה זו טעות חמורה לטעון כאילו הפנטגון הצליח לגבש ולהפעיל תוכנית אחידה, משומנת היטב, כדי לבצע מניפולציה של דעת הקהל.

גם בין העיתונאים, לא הכל שותפים לביקורת הקשה על צ'ייני ועל דובריו. אחרים מודים כי לא פעם היתה זו "בורותם המקצועית" של חלק מעמיתיהם, שמנעה מהם לבחון בעין ביקורתית את המידע שקיבלו בסיוורים מאורגנים ובעיקר בתדרוכים היומיים. אחרים לא הצליחו ליצור לעצמם מקורות מידע נוספים. כלשונה של מליסה הילי, שסיקרה את הפנטגון בתקופת המלחמה עבור "לוס-אנג'לס טיימס": "כנראה שחלק מן הכתבים ציפו שיגישו להם הכל על מגש של כסף".

**"גישת הדוברות של
הפנטגון שללה מן הציבור
האמריקאי את היכולת
לקבל מידע בלתי תלוי
על המלחמה", קבע וולטר
קרונקייט במאמר שניתח
את מדיניות ההסברה
האמריקאית במלחמת
המפרץ. האם דובר
צה"ל למד את הלקח?**

איתן להמן

אחריותו האישית של הכתב

בבית־משפט השלום בירושלים הוגש לפני כשנתיים כתב־אישום נגד עיתונאי על שהפך צו איסור פרסום. בימים אלה ניתנה הכרעת הדין בתיק.

העיתונאי, מרדכי ויינשטיין, כתב המקור מון "ירושלים" לענייני משטרה בשנת 1998, עקב בסוף פברואר 1998, כיתר עמיתיו, אחר פרשת היעלמותה של תלמידת בית־הספר התיכון בעיר נועה אייל. תוך כמה ימים נתגלה, למרבה הוועה, כי הגערה נרצחה.

זמן קצר לאחר גילוי הגופה ביקשה המשטרה להטיל איפול על פרטי הקירחה, בטענה שהפרסום עלול לחבל בחקירה. בית־המשפט המחוזי בירושלים קיבל את הבקשה ביום ה' בשבוע, יום לפני הופעת המקומונים. בו ביום העביר דובר המשטרה הודעות על כך למעריכות כל העיתונים.

עם מערכת המקומון "ירושלים" לא הצליח הרובד ליצור קשר, שכן העיתון הודפס בשעה מוקדמת יותר ומשרדי העיתון כבר התרוקנו. במקביל לפקס שנשלח למערכת, הושארה הודעה טלפונית לוויינשטיין.

במשפט התברר כי ויינשטיין העביר את הידיעה מטעמו כבר ביום רביעי, יום לפני הוצאת הצו בבית־המשפט המחוזי. ככתבתו נכללו גם פרטים שנאסרו בצו. ביום חמישי הוא אכן קיבל את ההודעה על הצו החדש מדובר משטרת מחוז ירושלים, אך לא פעל בעקבותיה וכתבתו הופיעה על כל הפרטים שנאסרו לפרסום.

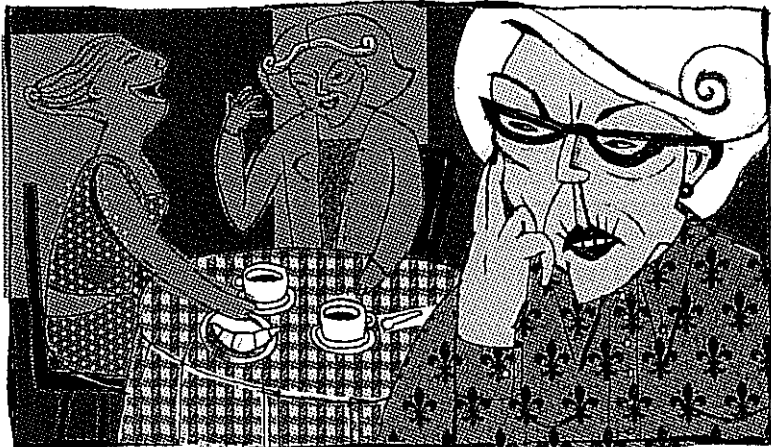
ויינשטיין הוא היחיד שהועמד לדין, שכן לא היתה כל ראייה כי מערכת העיתון ידעה בפועל על קיומו של הצו. הוא הודה בעובדות אך כפר באשמה. טענתו הראשונה היתה שלא האמינו שהצו חל גם על המקומונים, אך טענה זו נדחתה על הסף על־ידי בית־המשפט. טענתו העיקרית היתה, כי בזמן שהעביר את הכתבה למערכת עדיין לא היה כל צו בתוקף, ומאותו רגע ואילך, האחראיות עוברת למערכת העיתון.

השופט רפי שטראוס דחה את הטענה וקבע כי זו זווית ראייה צרה ושגויה של מעשה הפרסום, שכן המונח "פרסום" כולל שרשרת פעויות, מניסוח וכתביבה, המשך בהגהה, שכתוב, עריכה והדפסה, וכלה בהפצת העיתון והכאת

כעבור זמן קצר הגישה הגב' סורני תלונה במשטרת ישראל על גניבת 3,400 ש"ח מבי"ת. בתלונה תלתה התובעת את חשודה בגב' הרשקוביץ כאחראית לגניבה.

המשטרה חקרה את התלונה וסגרה אותה מחוסר ראיות. מיר אחר־כך הגישה הגב' הרשקוביץ תביעת לשון הרע נגד הגב' סורני. הגב' הרשקוביץ טענה, כי סורני ידעה שהתלונה שקרית, והגישה אותה בחוסר תום לב. סורני,

הכתוב לירי הקורא. השופט קבע כי העובדה שצו איסור הפרסום הוצא לאחר שחלק מהלי"כים אלה כבר נעשו, אינה גורעת מהאחריות של כל אחד ואחד מהאחראים לכל אחת מהפעולות בשרשרת, שכן קבלת טיעון זה היתה מביאה לכדי מסקנה אבסורדית, שבסופו של דבר ניתן היה במקרה זה להעמיד לדין רק את מחלק העיתונים או את בעל הקיוסק (בהנחה שידעו על הפרת הצו).

איור: אורית ערף

לעומת זאת, טענה במשפט כי חשדה באמת ובתמים שהרשקוביץ גנבה ממנה את הכסף. במשפט עלתה השאלה, האם בעובדה שהיחסים בין השתיים לא היו תקינים אף קודם לתלונה במשטרה, וסורני הסתייגה מקשרי הידידות שבין הרשקוביץ ובתה, יש כדי להשפיע על טענת תום הלב שלה.

השופט דליה מארקיהורג צ"ק קבעה, כי אין כל משמעות למניע המוקדם של הגשת התלונה במשטרה, ואין בכך כדי לשלול את הגנת תום הלב בתביעות דיבה.

גם אם אדם מן היישוב לא היה מתלונן מיר על הגניבה, לדוגמה, וגם אם סורני מיהרה להחשיד במשטרה את החברה של בתה בגלל מניע פסול, הרי אם האמינה בנכונות התלונה (וכך אכן נקבע, במקרה זה), עומדת לה הגנת תום הלב, ואין היא אחראית ללשון הרע שבתלונה. לפיכך נדחתה התביעה.

איתן להמן הוא עורך־דין

השופט שטראוס נעזר בפסיקתו ברבריו של הנאשם עצמו, שאמר כי אם היה מבין שהצו חל גם על מקומונים היה מתקשר לעורך, מיי"רע אותו ומוורא שהמערכת תפעל בעניין. כן הסתמך השופט על עדותו של עורך המקומון, הממונה על ויינשטיין באותה עת, שסיפר כי הנהוג הוא: משגודע לכתב על הוצאת צו איסור פרסום, עליו להודיע על כך למערכת. לפיכך הורשע ויינשטיין בעבירה של איסור פרסום בניגוד לצו בית־המשפט.

לא חשוב מה היה המניע

בבית־משפט השלום בתל־אביב נדונה לאחריונה תביעת לשון הרע בין שתי נשים פרטיות. התובעת, הגב' הרשקוביץ, הכירה את בתה של הנתבעת, הגב' סורני, והחלו ביניהן יחסי ידידות, למורת רוחה של הנתבעת עצמה.

העיתונאי חפץ השמעות

לפני לא מעט שנים היה נחום ברנע עיתונאי לוחם, בעל השקפת עולם. הוא עבר אז בעיתון עם השקפת עולם ("דבר"), וכתב טור בעל השקפת עולם. מותר היה אולי להגדיר אותו אז כעיתונאי שמאלני, לבטח ניתן היה להגדיר אותו כעיתונאי חשוב, חרוץ ומבריק. השנים, רכבות השורות שיצאו תחת ידיו, הגיל, המעמד, מצב הרוח ומגעמי הקריירה עשו את שלהם. עיתונות היא מקצוע שוחק, אומי רים, וברנע שינה את אכסנייתו ואת חברבורותיו. הברק הלך קצת ודהה, השקפת העולם נמחקה כליל. אולי אין להלין עליו: קשה מאוד לעבור בעיתון כמו "ידיעות אחרונות", להיות בכיר כתביו, ולשמור על השקפת עולם. סופיסוף מדובר בעיתון נטול כל השקפת עולם, להוציא את מספר העותקים שהוא מוכר.

ברנע התרווח בבית המידות החדש שלו, בית שרושם שיאי מכירה עולמיים באמצעות ליבוי יצרים, שיסוי, לאומנות וסחר ברם. זה כנראה לא היה קל לו. לפני כחודשיים יצא ל"חופשת התאווררות" מטורו השבוי עי: כשנה קודם לכן איים בכתב לפרוש מהעיתון אם עורכו דאן, אלון שלי, יפוטר. אמר ועשה: ברנע יצא או ברעש גדול ובאומץ לב ראוי לציין ון לחופשת מחאה. אבל ימיה היו קצרים להפליא. שלי פוטר. ברנע חזר, זנבו בין רגליו, מבלי שאיפעם נתן דין וחשבון ציבורי למהלכו. איים להתפטר, או מה? מה, כבר לא מותר לאיים ולא לקיים? טוריו של ברנע הרי מלאים בדוגמאות כאלה למכביר. ומי יטיף מוסר לברנע, תחום ששמוד לו?

ברנע התגבר בקלות על מצפונו והמשיך לכתוב בעיתון שכמה עמודים אחריו ולפניו התגברה בו מלאכת ליבוי היצרים הלאומניים והגיי עזה לשיאים חדשים, גם במונחי "ידיעות אחרונות". הוא המשיך במלאכה תו, וגם אם ניטל ממנו מעט מהברק הישן והטוב שלו, הוא ממשיך להיחשב, ובצדק, לכוכב של "ידיעות". ברנע מדווח מכל מקום, עוקץ את כולם. כאן גילוי, שם סקופ, פה פרוטוקול, שם מכתב סודי. במי המדמנה של הפוליטיקה הישראלית ברנע שוחה כדג. גם את מכמני המו"מ המדיני הוא חושף בשקדנות, מדי פעם הוא מתלווה למפקד של צה"ל או לכביר של המשטרה. אפילו את בכירי הרשות הפלסטינית הוא ראיין. גם במחנה פליי טים הוא ביקר. רק רבר אחר חסר בדיווחיו המרתקים: השקפת עולם. גם במיקרוסקופ אי-אפשר למצוא לה זכר. מישהו יודע מה עמדתו של בכיר עיתונאי "ידיעות אחרונות"? מישהו שמע מברנע מה הוא חושב? מה הוא מציץ? האם קראתם פעם התמודדות שלו עם עמדה, ולא רק עם נושאה?

לזכותו של ברנע ייאמר שהוא כנראה מודע לכך, אולי זה אפילו לא נותן לו מנוח. איך אפשר לדעת? כי כך, רק כך, אפשר להסביר את השתלחותו חסרת הרסן בעיתונאי השמאל, הח"מ ביניהם ("העין השבוי עית", גיליון מס' 29). לברנע קשה כנראה לכתוב בלי השקפת עולם וקשה לו שבעתיים להכיר בקיומם של עמיתים למקצוע שהשקפת עולמם היא נר לעבודתם. ברנע לא מנמק את התקפתו. אין לה נימור קים. יש לה רק מגיעים. "לוי הוא אמא תרזה, ליתר דיוק, פווה של אמא תרזה", כתב ברנע. הבריק, למה אמא תרזה? ולמה פווה? שנינות, אתם יודעים. "לוי קפץ בקושי מתחת לרף", כתב ברנע, הבריק. איזה

רף? איזה קושי? שנינות, אתם יודעים. "התמיכה של אחרים מהבולטים בעיתונאים בעניין הפלסטיני היא מוחלטת. היא לא נובעת מרגישות לזכויות אדם, אלא ממניעים אחרים", כתב, הבריק. מנין לו מניעי כולם? ברנע יורע. ברנע יודע הכל (והוא כותב על "הלהט הפטרוני" של עמירה הס). אילו היתה המציאות המדממת מופע סטנדרט, היה ברנע, בניסוחיו, כוכב-על שלה. אלא שמה לעשות, יש גם כמה שאלות מוסריות בסביבה, שמהן מתרחק ברנע כמפני אש. הוא רק מצרד, על-פי "מבחן הליניץ" שלו, ב"שקט יורים" המפורסם והרע.

אין לי כל צורך להצטרף בפני ברנע על עבודתו. גם לא בפני קוראי "העין השביעית": מותר להניח שהם מכירים אותה. אולי היא טובה, אולי לא, אולי נכונה, אולי לא. אבל היא לבטח שונה מכתבתו של ברנע, בדיוק כמו כתיבתם של שני עמיתי המאוד נחשבים בעיני, עמירה הס ויגאל סרנה, גם הם נשואי התקפתו: היא מונעת מהשקפת עולם, גם אם רבים חולקים עליה.

אבל על משפט אחד ברשימתו אני

חש צורך עמוק להגיב: על שורתו האחרונה. לפנים הצטיין ברנע בפאנץ-ליין שלו. כל קטע במדורו ב"דבר" הסתיים תמיד בשורת מחץ תחתונה. הוא ניסה גם הפעם. בכיר אלמוני (למה אלמוני?) ברשות הפלסטינית, כתב ברנע, שאותו שאל פעם על עבודתו, צחק צחוק גדול ואמר: "זה בשבילכם, לא בשבילנו". ברנע משוכנע שבכך עקץ את עקיפתו הארסית מכל. אני מודה לכביר הפלסטיני וגם לברנע, נושא דברו, על השורה התחתונה הזו. שנים שאני מנסה לנסח אותה בפחות הצלחה וריוק. מה שאני כותב בעיתוני, "הארץ", כל מה שאני כותב בעיתוני, הוא "שביל-כם, לא בשבילנו". אני כותב בעיתון ישראלי, לישראלים, לא לפלסטינים. אני כותב לישראלים שרוצים לקרוא על מה שעובר על העם הפלסטיני שתחת הכיבוש הישראלי. אני כותב את הדברים מנקודת ראות ישראלית, שלא לומר מנקודת ראות פטריוטית בעיני עצמי. אני כותב בעיקר על מה שאנחנו מעוללים להם, לא כדי לעזור להם, לא כדי לעזור למישהו, אלא רק כדי שרע. ברנע עם אליק דון ונשואי התקפתו בהלוויית ות שאליק דון מותיר אחריו. יש מקום לזה וגם לזה והקורא ישפט מי הוא מי ומה הוא מה.

א ח נ ו ן ק פ ל י ו ק

שק החבטות של הפטריוטים

עם שאלתי אחד מכבירי הרשות הפלסטינית מה דעתו על מאמריו של גרעון לוי. הוא צחק צחוק גדול. "זה בשבילכם", אמר, "לא בשבילנו".

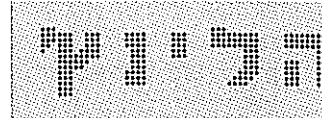
זו הפסקה המסיימת את מאמרו של נחום ברנע, שבו הוא מלמד לקח, גם קצת מוקיע, עיתונאים ש"חטאו" למקצועם ולא רצם ובראשם גרעון לוי ("העין השביעית", גיליון מס' 29). הפסקה הזו נועדה, כנראה, לתפקד כנוקדאט, אבל תוכנה אינו סביר, יש בה, לעומת זאת, לא מעט ציניות וגם התגשאות.

בקריירה הלא קצרה שלי כעיתונאי המכסה את הסכסוך הישראלי-ערבי הפלסטיני נפגשתי ושוחחתי עם אלפי פלסטינים, בכירים וכאלה שפסקו להיות בכירים, ואחרים שיהפכו לבכירים, וכמוכן גם כאלה שלעולם לא יהיו בכירים. שוחחתי אתם תמיד בשפתם. דיברנו הרבה

פעמים, מטבע הדברים, גם על החברה הישראלית ואני שמעתי טענה חוזרת ונשנית: מדוע יש ישראלים כה מעטים העדים לסבל, למצוקה ולאכזריות של הכיבוש. לא אתה היו בני שיחי מזכירים שמוח של עיתונאי אים ישראלים, שהם רוחשים להם הערכה על שהם מרווחים לבני עמם על ייסורי העם השכן, ותמיד היה גרוע לוי בראשם. רק בודדים מכירים אותו מקריאת "הארץ"; כל האחרים הכירוהו ממאות הכתבות שלו שתר-רגמו לערבית במרוצת השנים ב"אלקודס", ב"אלאיאם", ב"אלחיאית אלג'דירה" וכו'.

מעולם לא שמעתי מפייהם הלצה או זלזול כלשהו על חשבוננו של לוי. ברבע טוען ששמע, ואילו אני שמעתי שוב ושוב: "הלואי וירבו כמותו". ברבע מציג כך את גרוע לוי כפני קוראי "העין השביעית": "התהילתו נבנתה על רגשות האשם של קוראיו. לוי הוא אמה תרזה, ליתר דיוק, פוזה של אמה חרוה". במלים אחרות, אלה המעריכים את עבודתו של לוי הם טיפוסים בעלי רגשות אשם, אבל הם אינם יודעים שהגיבור שלהם הוא לא סתם אמה חרוה אלא פוזה של אמה חרוה.

פוזה, אומר מילון אבן-שושן, היא "התחפשות, העמדת פנים", וממ-חיש: "אלי-נא תאמין לו, זוהי רק פוזה מצורו". הגה לכס: גרוע לוי הוא בסך-הכל מעמיד פנים.

בהמשך אנו מוצאים אצל ברנע את "כתבה-אשמה". לוי התראיין בקול-ישראל ואמר שהלינין של שני החיילים ברמאללה היה מתריד, אבל, מדגיש ברנע, "הוא מיד הזכיר שהגופה הראשונה שצולמה כשהיא נזרקת מהחלון היתה גופת פלסטיני שנזרקה עליידי יהודים לאחר פיגוע בבית-שאן לפני 26 שנה". מה החטא באזכור זה? הוא מוכיח שלינין הוא טירוף חוצה גבולות. אני זוכר את הוועדה ההיא; סיקרתי אותה ל"ה מונד". היתה בה גם טרגדיה בתוך טרגדיה, שלוי לא הזכיר: ההמון המשתולל לא בדק במי הוא מבצע את הלינין, ואחד מקורבנותיו היה יהודי מזרחי בעל חזות ערבית שנרצח למרות צעקותיו: "אני יהודי".

ברנע גם גוער בגרוע לוי על שהוא מביא רברים שאמר לו בראיון מפקד משטרת רמאללה, שלפיהם הוא עשה הכל כדי לגונן על חיי שני החיילים הישראלים. הדברים, קובע ברנע, "עומדים בניגוד מוחלט לתמונות". כולנו ראינו את התמונות של הצוות האיטלקי, אבל הן היו הפרק האחרון של הוועדה, אחרי שההמון שטוף הנקמה התפרץ לבניין המשטרה ושום דבר לא יכול היה לעמוד בפניו. הטעות של שובי שני החיילים היתה שהם נסעו אתם ברחוב הראשי הצפוף של רמאללה, עוב-רים ושבים הבחינו בהם, התקהלו ליד תחנת המשטרה והסוף הנורא ידוע. והרי היו כבר מקרים באינתיפאדת אלאקצה ששוטרים פלסטינים החזיר-רו לישראל חיילים תועים.

"מאורעות אוקטובר", כותב ברנע, היו לגרוע לוי "שעה של מבחן משולש: איזה עיתונאי אחז? איזה בן-אדם אתה? איזה ישראלי אתה...? לוי קפץ בקושי מתחת לרף". אלה דברים חמורים. איזה עיתונאי הוא גרוע לוי - יחליטו עורכיו וקוראיו. איזה בן-אדם הוא, יחליטו חבריו. אבל איזה ישראלי הוא? כאן עובר ברנע קו אדום. מהביטוי הציורי "קפץ בקושי מתחת לרף" בהקשר ה"ל ועד לקריאות "בוגד", שכבר נשמעות פה ושם, יש אמנם מרחק, אבל הוא יצטמצם ככל שיימשכו אינתיפאדת אלאקצה ודיכוייה שאיכר כל פרופורציה.

בהמשך מאמרו עולה ברנע רף. "התמיכה של אחרים מהחולטים בעיי-תונאים בעניין הפלסטיני היא מוחלטת. היא לא נובעת מרגישות לזכו-ות אדם (ממש השמצה; מניין הוא יודע זאת? א"ק) אלא ממניעים אחרים. קצתם שבויים באהבת פלסטין. קצתם בשנאת ציון" (מונח נרדף לביטוי המאוס "שנאה עצמית"). ויש עוד סיבה, לדעת הכותב, לתמיכה בפלס-טינים: מאורעות אוקטובר (על משקל מאורעות תרצ"ו?) עוררו בהם

(ובאלה הלוקים באהבת פלסטין ו/או בשנאת ציון) תשוקה עזה(ו) להיות גיבורי קולנוע כמו העיתונאי האמריקאי ג'ון ריד, מחבר "עשרה ימים שזעזעו את העולם" על פרוץ המהפכה הכולשביקית. "תשוקה עזה", קובע ברנע...

בנקודה זו מניח ברנע לגרוע לוי ויורה צורות מהמקלדת על כל מי שזו (בכיוון הלא נכון, לדעתו). מטרה ראשונה: יגאל סרנה, ש"עצמותיו אומרות שירה לנוכח החורש הטבעי שהוצת עליידי ערבים". סרנה, שכתבתו רוויה ברגישות חברתית ואנושית, הופך תחת קולמוסו של ברנע לטיפוס ברברי המשתלהב מפירומונים לאומנים.

הבאה בתור, ואיך לא, היא שק החבטות של כל פטרויט מצוי: עמירה הס. היא לא זכתה ובוודאי לא תזכה בפרס סוקולוב או בפרס ישראל, אבל היא נבחרה עליידי מכון העיתונות הבינלאומי היוקרתי כאחת מחמישים עיתונאי המחצית השניה של המאה העשרים. ברנע מוצא אצלה "להט פטרוני, עיסוק בהסתה נגד ישראל, התלהבות מהפגנות התמיכה בפלס-טינים בעולם הערבי, הפגנות שקראו בסך-הכל לטבח יהודים באשר הם".

עמירה הס, הוא מוחה, משווה את המצב כאן לדרום-אפריקה בתקופת האפרטהייד: "היהודים הם הלבנים, הערבים הם השחורים והיא הגיבורה הלבנה שבאה לעזרתם". אבל, הוא מסביר ל"גיבורה הלבנה", מי שסבור שהבעיה העומדת בין הישראלים לפלסטינים היא זכויות אדם ושוויון גזעי, לא היה כאן, כנראה, במאה השנים האחרונות". נכון שהסכסוך כאן הוא בעל אופי לאומי, אבל "הגיבורה הלבנה" היא גם עיתונאית, ותחום עבודתה היה והינו השטחים הכבושים ושם שודרת מציאות קלאסית של אפרטהייד: שתי קהי-לות חיות על אותה פיסת קרקע, לאחת כל הזכויות, לשנייה כלום (להוציא את משפתי הפעולה שבתוכה). כך עד אוסלו וכך הלאה עד ימינו אלה, תוך שינויים שהזמן גרמם. אפרטהייד הוא כידוע שאלה מובהקת של זכויות אדם, כך שגם היא חדרה אפוא לסכסוך. זו לא המצאה של עמירה הס.

הטלסקופ של ברנע מגלה את עקיבא אלדר. הוא מכוון אליו את המקל-דת וצדוד של תריסר מלים ופוגע בו: "עקיבא אלדר קובע בראיון רדיו שערפאת לא אשם במה שקרה. רק ברק". ברק לא אשם? נעבור בקצרה על כל חודשי ברק. יאסר ערפאת, שכה ציפה לנצחונשל ברק, היה צריך לחכות למעלה מחודשיים עד שיואל להיפגש אתו. הפגישה הראשונה היתה, לדברי הפלסטינים, אכזבה. השנייה הוגדרה כקטסטרופה. אחרי-כך, במשך למעלה ממחצית השנה, מכרכר ברק סביב "בונה סוריה המודרנית", ורק כשנכשל בסיונו לחתום על הסכם שלום עם דמשק, שצריך היה להר-ריר את "מחיר" הפלסטינים, הוא כופה עליהם, בעזרת האמריקאים, לנטוש את הסכם הביניים שהיה כה חשוב להם (הפעימה השלישית) ולע-בור לדיונים חפוזים, לפי תאריכיו, על הסכם הקבע. במקפדייווידי ביקש ברק לאלץ את ערפאת לחתום על הסכם, שאפילו אנשי "אגודות הכפרים" המשת"פיות של שרון לא היו מסוגלים לקבל.

חוסר הסבלנות בצד הפלסטיני מגיע כמעט לנקודת רתיחה. "הישרא-לים ימשכו אותנו כך עוד שנים ארוכות וכינתיים ימלאו את הגדה בהתנ-חלויות", הם אומרים. על רקע זה באה הפרובוקציה של שרון ברחבת המסגדים. המשטרה יורה על זורקי האבנים אש חיה. מספר הקורבנות רב ואינתיפאדת אלאקצה יוצאת לדרך. בין אם תיאר ברק לעצמו שביקור שרון יצית את הלהבה ובין אם לאו, אחריותו למה שאירע רבה ביותר. מה שזאמר כאן הוא ממש על קצה המזלג. על כל פנים, רורנו והדורות הבאים לא יזרקו ל"היסטוריונים חרשים" כדי לדעת את מידת אחריותו של ברק למה שהתרחש. כל מתעניין או חוקר יעיין בעיתונים ויחכים. הכתבות של עקיבא אלדר, של גרוע לוי, של עמירה הס, של יגאל סרנה, ישמשו מקור חשוב.

מעולם לא שמעתי
חפי פלסטיני כלשהו
ביטוי של הלצה או
זלזול בגרוע לוי.
ברנע שמע, ואילו אני
שמעתי שוב ושוב:
"הלואי וירבו כמותו"

ד"ר אמנון קפליק הוא כותב "להמונד דיפלומטיק" ובמשך השנים היה כותב משוטט של "ידיעות אחרונות" בארצות ערב ובמסקבה

מבחן גרעון לוי

ברנע תוקף גם את עמירה הס על השימוש באנלוגיה לאפרטהייד ואת לוי על הטענה שהישגי הערבים הושגו ברובם באמצעות שימוש בכוח. והנה מופיע לאחרונה עמי איילון, ראש השב"כ לשעבר, וחוזר על שני טיעונים אלה. עכשיו אולי יעניק ברנע לשני העיתונאים מדליות לקריאה נכונה של מפת המציאות.

אני משוכנע כי לימים יוכרו גרעון לוי ועמירה הס כעיתונאים אמיצים שסירבו להתקרנף בדומה לברנע, קניוק וארי שביט שהתחילו לזמר זמירות פטריוטיות מן הסוג השוביניסטי כאילו היינו חסדים זמירות מן הזן הזה.

חנשה בן-חאיר

הכותב מרכז מגמת תקשורת וקולנוע בבית-ספר תיכון

רצה איננו "מבחן"

הרצח המחריד של שני הישראלים בידי המון משולהב ברמאללה אינו "מבחן" שבו נכשלו גרעון לוי, עמירה הס ואחרים – כישלון עיתונאי, אנושי, וישראלי, כדברי נחום ברנע ("העין השביעית", גיליון מס' 29). הוא איננו "מבחן" כלל, אלא תזכורת למה שקורה לפעמים, כשאספסוף מדוכא ומבוזה מתפרץ. לא אספסוף פלסטיני או ערבי דווקא, כל אספסוף. זה איננו מבחן לרמתו של אדם כעיתונאי, משום שכל עיתונאי ראוי לשמו היה מפרסם את הדברים. בפני לוי ועמיתיו לא עמדה השאלה אם לפרסם את הרצח או לא. הדברים צולמו והתפרסמו. זה איננו מבחן לרמתו המוסרית או האנושית של אדם, משום שכל מי שראה את הזוועה הזרועה, וחנץ מפסיכופתים לא ייתכן שיש נכשלים ב"מבחן" כזה. על החלק השלישי של המבחן מוטב לא להרחיב את הריבוי. אם אתה לא בן אדם, לא ממש מעניין אם אתה "ישראלי", מה שזה לא אומר, ואני מקווה שברנע לא נזקק למפלטו האחרון של הגבל.

גרעון לוי, עמירה הס והמושמצים האחרים בכתב הפלסטר של ברנע עומדים יפה במבחן האמיתי של כל עיתונאי שעושה את מלאכתו נאמנה. הם מדווחים על התחום שעליו הם מופקדים בלי לשקר, בלי לעוות את הממשות לצרכים אידיאולוגיים, בלי להסתיר את דעתם. בזכותם יודע כל מי שקורא עיתון את המחיר שהפלסטינים ואנחנו משלמים על הכיבוש המטומטם שממשלות ישראל מתעקשות להמשיך בו. אומץ לבם האישי וההתמדה שבה הם ממלאים את תפקידם הלא פופולרי, שבוע אחרי שבוע, מעידים עליהם גם כבני-אדם.

אם אפשר בכלל להתייחס אל הרצח ברמאללה או אל איזשהו מאורע אחד (נורא ככל שיהיה) בתור "מבחן", אולי זה המבחן שמבדיל בין גזענים לבין אנשים הגונים. אנשים הגונים מבינים

נחום ברנע נחשב לעיתונאי רציני והגון. תרומתו לניר ג'ורנליזם הישראלי במיטבו היא רבה. כתיבתו שימשה במשך תקופה ארוכה מודל לעיתונאים צעירים ולסטורנטים לתקשורת, והוא היה לנשוא קנאה לרבים בקרב העיתונאים.

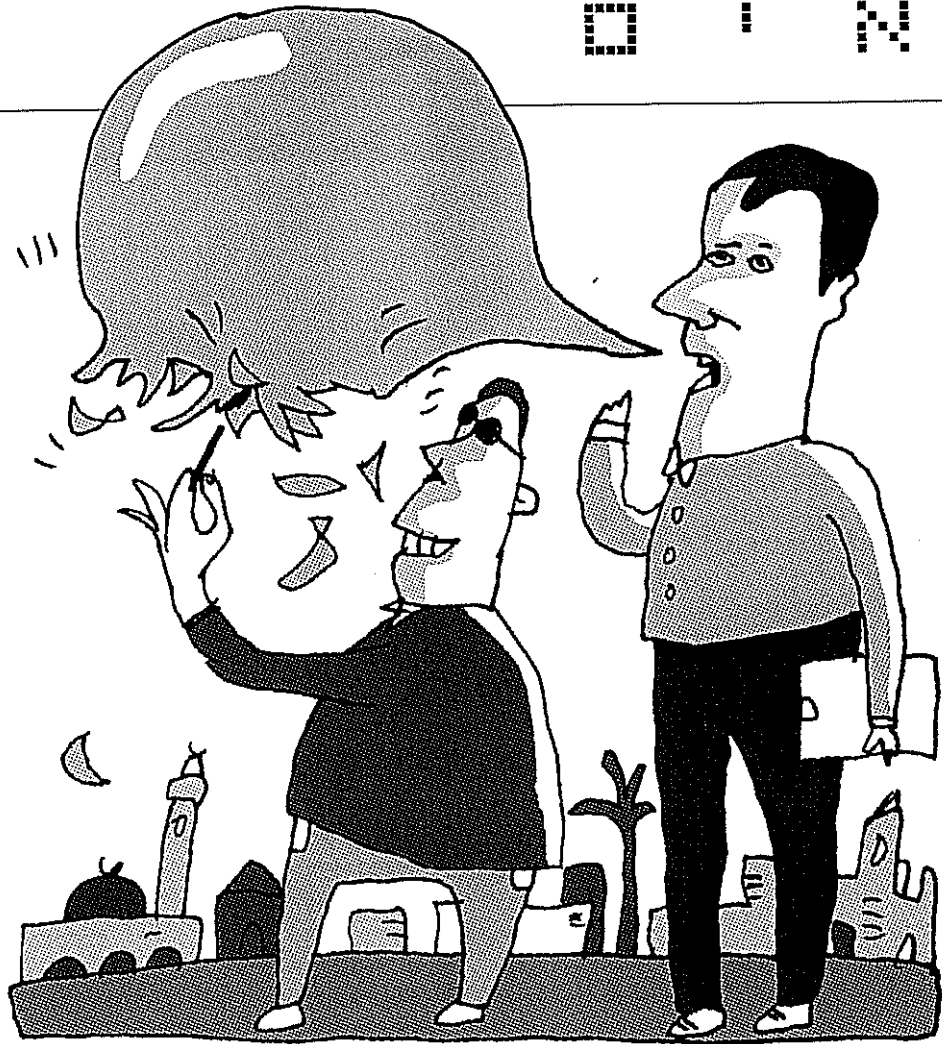
לפיכך רבה הפליאה למקרא מאמרו "מבחן הלינץ", שהשת" רבבו בו יותר משמץ של רשעות, גבהות-לב ואולי גם צרות עין שפגעו בשמו הטוב. ייתכן שצריך בכלל לבחון מחדש את כתיבתו של ברנע (בייחוד בעת האחרונה) ולהעמיד אותה במבחן "גרעון לוי". מה צריך הקורא להבין ממשפט כמו "לוי הוא אמא תרוה, ליתר דיוק, פוזה של אמא תרוה"? מה הקשר? מה לאמא תרוה ולעיתונאי מקצועי העושה את תפקידו נאמנה? מה מפריע לברנע בהתנהלותו של גרעון לוי? אולי החשש שלי יורש, ובצדק, את מקומו של ברנע כעיתונאי מצפוני? וכיצד יגיב ברנע אם נאמר עליו שהוא ממלא בכל שבוע תפקיד של מכשף השבט היוצר תוד" עה כוזבת, המסיח את הדעת מהעיקר, המקהה את הערנות הנרד" שת, המטשטש את הזוועה והאימה, המעצב הסכמה עם הסדר הקיים?

ברנע לא עמר, לטעמי, במבחן שתבעו אירועי הדמים והתיישר עם פטריוטיות סינתטית החייבת, כנראה, להקיא מתוכה עיתונאי כמו גרעון לוי ולשולחו כשעיר לעזאזל.

בניגוד לברנע, גרעון לוי אינו שיכור ממלים ואינו מסמם את קוראיו בין זול של מטאפוריקה נוצצת שהוא רוקח לעתים קרובות במאמריו. לשיא היהירות מגיע ברנע כשהוא מחלק מדליות לעיתונאים כאילו היה נציג הוועד האולימפי. מדליה בשלוש קטגוריות (עיתונאי, בן-אדם וישראלי) הוא מעניק בטובו לאתי ויזלטיר "מקצוענית טלוויזיה", אך שולל אותן מלוי משום שהלה "קפץ בקושי מתחת לרף". מהי זכותו של ברנע לפקפק ברמתו האנושית, הישראלית והעיתונאית של עיתונאי כגרעון לוי? מי שמו לשופט כלי-הארץ?

ברנע מאשים את לוי, כמו גם "אחרים מהבולטים בעיתונאים", כי "תמיכתם" בעניין הפלסטיני מוחלטת והיא לא "נובעת מרגישות לזכויות אדם, אלא ממניעים אחרים...", וכאן הוא מונה את המניעים הלא כשרים של העיתונאים האלה.

אינני יודע למה להשוות את הרטוריקה של ברנע. האם לזו של ועדת מקארתי? האם לדרך החשיבה של "מנגנון החושך" בימי בן-גוריון? מה מניע את ברנע ל"ציר מכשפות" זה? מה הצורך שלו לבנות החשרה גורפת ופקפוק רבתי ביחס למניעיהם המקצועיים ורגישותם המוסרית של העיתונאים המדוכאים? מדוע המושג "שליחות" מקבל אצל ברנע צביון ציני כשמדובר באחרים? ומה פירוש "אהבת פלסטין" ו"שנאת ציון" המיוחסות לעיתונאים הללו? האם מנסה ברנע להטיל בהם סימני בגידה או לסווגם כלא פטריוטים במושגים מקארתיסטיים?

איור: עוז אלנון

כדלקמן: "גם בטאונה של התנועה האסלאמית, 'צות אלחק ואלחוריה' (6 באוקטובר), הביע התנגדות לקולות שקראו להרגעה, כשהוא טוען שאלה קולות המוציאים את האוויר ממפרשי הזעם והמחאה". דבריו של מר כבהא מוכיחים שהוא לא טרח לברוק את מה שנכתב ב"צות אלחק ואלחוריה" והסתפק בהבעת רעתו שלו, בעוד שהביא ציטוטים והוכחות למה שנכתב ביתר העיתונים שהזכיר.

לו טרח מר כבהא לברוק מה נכתב ב"צות אלחק ואלחוריה", היה מוצא בגליון ה-13 באוקטובר התנגדות חריפה לשריפת הבנקים, סניפי הרואר והרמזורים ולעקירת עמודי התאורה.

מר כבהא גם קובע, ואני מצטט: "...המאורעות לא האפילו לחלוטין על השגרה, ניסו, עד כמה שאפשר, לשמור על המדורים הקבועים ולא ויתרו בעיקר על הפרסומות (פת לחמם) גם בשעות הקשות". זאת למרות שכל המדורים הקבועים וכל הפרסומות ב"צות אלחק ואלחוריה" הוטרו מהגליון הראשון שיצא לאור לאחר המאורעות (6 באוקטובר) כיוון שריח הדם וההרג והפצועים היה חזק יותר מכל דבר אחר.

תאופיק ג'בארין

הכתב הוא עורך בטאון התנועה האסלאמית, 'צות אלחק ואלחוריה'

שכל אספסוף, ערבי או לא ערבי, מסוגל בתנאים מסוימים לעשות מה שהרוב הגדול של האנשים שמרכיבים אותו לא היה עושה. גזענים הופכים את זה בו במקום לעדות נוספת למה שהם מאמינים בו ממילא - שהערבים לא כני'אדם. במבחן הזה יותר מדי אנשים בכלי התקשורת שלנו התגלו כגזענים. וברנע ביניהם.

דן דאור

הכתב הוא סיוולוג ומתרגם

העיתון שלנו נהג אחרת

ברצוני להתייחס לשתי נקודות העולות ממאמרו של מצטפא כבהא ("העין השביעית", גיליון מס' 29).

מר כבהא קבע, ואני מצטט: "אחרי שעברו ימי ההלם הראשונים, התחילו להסתמן בעיתונות הערבית שתי מגמות ברורות: הראשונה היתה של העיתונות המפלגתית ('פצל אלמקאל', 'צות אלחק ואלחוריה' ובמידה מסוימת גם 'אלאתחאד'). ומר כבהא מביא ציטוטים מ"פצל אלמקאל" ומ"אלאתחאד", אבל כשהוא מגיע לעיתון "צות אלחאק ואלחוריה" הוא קובע בעצמו, ללא שום ציטוט,

1 כתב סי.אן.אן נפצע ואושפז בישראל. כתב

רשת הטלוויזיה סי.אן.אן בן וידמן נפצע מאש חיילי צה"ל ברצועת עזה. וידמן, שלדברי קציני צה"ל עמד סמוך למפגינים פלסטינים, נפצע באורח קל, אושפז בבית-חולים בעזה ולאחר יממה הועבר לטיפול בישראל. צה"ל הכחיש כי מדובר בירי מכוון לעבר עיתונאים.

6 אינטרנט נזהר בישראל. שר התקשורת בני

מין בן-אליעזר הודיע על מתן רשיון לחברת בוק להפעיל לראשונה בישראל שירות אינטרנט מהיר. האינטרנט המהיר, שיפעל על רשת רחבת-פס (ADSL), יאפשר התחברות לאתרי אינטרנט בחו"ל במהירות הגבוהה פי 4-6 מן המהירות הרגילה, ויעניק למשתמשים שורה ארוכה של יתרונות, הן במהירות והן באיכות קבלת המידע ברשת.

7 רשות אחת לשידור הציבורי. יש להקים רשות

אחת לפיקוח על השידור הציבורי בישראל, אשר במסגרתה יפעלו הערוץ הראשון, ערוץ 33, הטלוויזיה החינוכית, קול-ישראל וגלי צה"ל – כן ממליצה ועדה בראשות פרופ' חיים בראשית, אשר הגישה את מסקנותיה לשר המדע, התרבות והספורט, מתן וילנאי.

9 נפטר הנזיר הוותיק רפאל בשן. העיתונאי

רפאל בשן, שהיה במשך שנים אחד המראיינים הנולטים בעיתונות הישראלית, נפטר בגיל שבעים. בשן ערך ב"מעריב" ואחר-כך ב"ידיעות אחרונות" ראיונות שבועיים בסג"ג נון מיוחד, ובהם שיבץ תיאורים קצרים של בני שיחו.

13 ביקורת על הטלוויזיה החינוכית. הנהלת

טלוויזיה החינוכית ידעה והשלמה במשך תקופה ארוכה עם נוהגם של עובדים לרשום בכרטיסי הנוכחות שלהם דיווחים שאינם אמת על שעות העבודה, ולקבל כדרך זו שכר שלא הגיע להם. שופט בית-המשפט העליון יצחק זמיר מתח ביקורת חריפה על ההנהלה בעניין זה, בעת שרחה את ערעורו של מי שהיה יו"ר ועד העובדים בטלוויזיה החינוכית, מאיר מוטיל, שהורשע במתן דיווחים שאינם

אמת על נוכחות בעבודה.

14 פורטס הנכרז לערוץ החדשות. המועצה

לשידורי כבלים ולוויין במשרד התקשורת פרסמה את המכרז לערוץ החדשות הישראלי. הערוץ החדש אמור לשרד מהירות חדשות ומבוקים, תוכניות בענייני היום ומידע שימושי. הזוכים תוכניות בענייני היום ומידע שימושי. הזוכים במכרז יחויבו לשרד בשנה הראשונה לפחות שמונה שעות ביממה, והחל מן השנה השנייה – לפחות 12 שעות. בעלי זכיון הכבלים, הל"י ויין, ערוץ 2 והרדיו האזורי אינם יכולים לגשת למכרז.

19 פיראטים בקול-ישראל? שוטרים ואנשי יחי

דת הפיקוח של משרד התקשורת ביקשו לפרק ולהחרים משרדי רדיו המוצבים בבני-סימואל, צפונית לירושלים, המשמשים לשידורי "רשת מורשת" למסורת יהודית של קול-ישר"אל. לטענת משרד התקשורת החל קול-ישר"אל בשידורי הרשת, בלא שניתן לה אישור כחוק על שימוש בתדר 88.5 א.א.אם למטרה זו, ומשום כך מדובר בשידור בלתי חוקי. המשרד רים לא פורק, אך משרד התקשורת הודיע שימשיך בפעילותו לאכיפת החוק. בקול-ישראל נמתחה ביקורת על מהלכי משרד התקשורת, ונאמר כי נושא התדרים מצוי בכ"י רור, וכי על משרד התקשורת היה להמתין להכרעה בנושא ולא לנקוט פעולה חד-צדדית.

21 איסור פרסום שם חשוד. ועדת החוקה, חוק

ומשפט של הכנסת העבירה להצבעה במליאה בקריאה ראשונה הצעות חוק של חמישה ח"כים, המבקשות לאסור בחוק את פרסום שמו של חשוד בעבירה פלילית, בטרם הוגש נגדו כתב-אישום. נשיא מועצת העיתונות, פרופ' מרדכי קרמניצר, ועורך "הארץ", חנוך מרמרי, הביעו בדיון התנגדות להצעת החוק. הצעות דומות נידונו בעבר בכנסת, אך נדחו.

22 עיתונאים חנושים. שלושה עיתונאים תור

כים, אשר הגיעו ארצה לסיקור ביקורו של שר החוץ התורכי איסמעיל ג'ם, נעצרו בפתח משרד ראש הממשלה בירושלים. הסיבה: בכליהם נמצאו רימוני גז ותחמושת. בדיקה העלתה כי מדובר ברימונים ריקים ובתורמי

לים משומשים, ולדבריהם ביקשו להציג את הדברים בעת מסיבת-עיתונאים משותפת של ראש הממשלה ברק עם אורחו התורכי. העי-תונאים שוחררו לאחר חקירה קצרה.

27 הסתה וחופש דיבור. שופטי בית-המשפט

העליון קיבלו את ערעור האגודה לזכויות האזרח וביטלו את הרשעתו של העיתונאי הערבי-ישראלי מוחמד ג'בארין בעבירה של פרסום דבר שבה למעשי אלימות, על-פי הפקודה למניעת טרור. השופטים קבעו כי פרסום כזה חל רק על פרסומים הנוגעים לאר"י גוני טרור, ולא למעשי אלימות הנעשים בידי יחידים, כפי שאירע בין היתר באינת'פאדה. במקביל החליטו השופטים להרשיע את פעיל הימין הקיצוני בנימין כהנא בהמרה, לאחר שקרא בכחירות 1992 "להפציץ את אום אלפאחם". השופט תיאודור אור, שכתב את דעת הרוב בשני הנושאים, קבע בין היתר: "אין לזלזל בכוחן ובעוצמתן של מלים. מלים עלולות ללבות יצרים ושנאה, ולהביא לאלימות, ובכך לחתור תחת לכידות המינימלית של החברה".

28 דחייה בחונד הגשת המכרז. מועד הגשת

ההצעות למכרז לערוץ 3 בטלוויזיה נדחה מ-21 בינואר ל-6 בפברואר 2001. הדחייה באה בעקבות פניות של קבוצות המתכננות לגשת למכרז. מאוחר יותר, בראשית דצמבר, הודיעה אחת הקבוצות שביקשה את הדחייה, גאון-תקשורת, כי החליטה שלא להתמודד במכרז.

29 פישמן רכש מניותיו של עורך חוזם. איש

העסקים אליעזר פישמן (כמסגרת קבוצת פישמן-בראון) רכש את מניותיו של עורך חוזם ב"ידיעות אחרונות" תמורת 205 מיליון דולר. העסקה התאפשרה לאחר שהושג הסדר, שעל-פיו הועברו חלק ממניותיו הקודמות של פישמן (המחזיק 25% מן הבעלות על העיתון, במקביל לשליטה ביומן הכלכלי "גלובס") ב"ידיעות אחרונות" לירי נאמן (עו"ד ישראל קנטור). הממונה על ההגבלים העסקיים, ד"ר דוד תדמור, הסביר במאמר ב"הארץ" כי בעקבות מעורבותו "השותפות פישמן-בראון היתה וגותרה בעליים של פחות מרבע ממניות 'ידיעות אחרונות'".

דצמבר

4 השופטים יגיבו. נשיא בית-המשפט העליון, אהרון ברק, אישר הקמת ועדת היגוי, אשר תגבש את מדיניות ההסברה של השופטים. הוועדה תדון בכללי עבודה, אשר יאפשרו לשופטים להגיב על ביקורת נגד מערכת המשפט או שופטים. כראש הוועדה תעמוד שופטת בית-המשפט העליון, השופטת דורית ביניש. הוועדה הוקמה בעקבות ביקורת של שופטים שאינם יכולים להגיב על ביקורת הנשמעת נגדם, ודרישה שמערכת בתי-המשפט גם תבצע פעולות הסברה יוזמות.

4 אות למדי פרויס. העיתונאי הוותיק טדי פרויס קיבל את מוליית "כוכב הצפון" של שבדיה לאות הוקרה על כתיבתו על ארץ זו. בטקס מיוחד העניק שגריר שבדיה בארץ לפרויס את האות. בשנות עבודתו ב"דבר" כתב פרויס סקירות, מאמרים וסדרות על שבדיה ועל האופן שבו היא מיישמת את תפיסתה הסוציאלי-דמוקרטית. אחד מממצאיו המפתיעים היה הפסימיזם העמוק שאבחן אצל העם השבדי חרף הישגיו הסוציאליים המרשימים.

5 שידורי בחירות - לא בחינם. תביעה לבטל את החוק המחייב את ערוץ 2 לשרד בחינם את תשדירי התעמולה של המפלגות. הדרישה הועלתה בידי יוחנן צנגן, מנכ"ל הזכיינית "רשת", אשר הודיע כי יתח במגעים עם סיעות הכנסת במטרה לשנות את החוק, המעמיד לרשות הרשימות מאות רקות חינם בערוץ השני.

6 איחוד באינטרנט. שני הפורטלים הישראליים, "וואלה" ו-IOL, הודיעו על מהלכים למיזוג. IOL היא כבעלות קבוצת "הארץ", וב"וואלה" הבעלים העיקרי הוא חברת "בוק בינלאומית".

6 התקצו: צלם-לוחם. סיווג מקצועי חדש בקרוב בצה"ל: צלם-לוחם. דובר צה"ל, תת-אלוף רון כיתרי, מסר כי הוחלט על מיסודו של מקצוע כזה, כדי לאפשר נוכחות של צלמים בשטח בעת אירועים.

6 חברות הכבלים נגד רובינשטיין. חברות הכבלים בטלוויזיה טוענות כי היועץ המשפטי לממשלה, אליקים רובינשטיין, "מחפש בנרות להערים קשיים" כדי למנוע מן החברות לקבל רשיון ממשרד התקשורת להפעלת שירותי אינטרנט מהיר. לטענת החברות, מונע רובינשטיין משר התקשורת לממש את סמכותו בחוק להעניק להן את הרשיון המבוקש לתקשורת פנים ארצית, כולל אינטרנט מהיר.

12 ניצב בדימוס לוי הורשע בפרשת נמרודי. ניצב בדימוס יוסי לוי הורשע, במסגרת עסקת טיעון, ברשלנות העברת מידע שלא כרין, הנוגע לחקירה נגד מו"ל "מעריב" לשעבר, עופר נמרודי. לוי, לשעבר ראש המטה המבצעי של השר לבטחון פנים, התבקש על-ידי השר לשעבר אביגדור קהלני להעביר לו מידע על החקירה, אך לרבירו לא ידע שהמידע הגיע לנמרודי. לוי גרן לקנס של 30 אלף ש"ח. הוא אמר לשמש עז מדינה במשפט המתנהל נגד קהלני באותה פרשה.

12 פרסומות - גם בערוץ 33. ועדת החינוך של הכנסת אישרה להגיש לקריאה ראשונה הצעת חוק שתאפשר שידור פרסומות בערוץ 33 של רשות-השידור, המשרד בין היתר שידורים חיים מן הכנסת. הצעת החוק, שהגיש ח"כ מאיר שיטרית (ליכוד), קובעת כי הערוץ יקבל לפחות מחצית מן הכנסות מן הפרסומות, בין היתר כדי לעודד הפקה ישראלית מקורית. הערוץ ימשיך לפעול במסגרת רשות-השידור.

13 תת-ניצב שרביט זוכה. קצין המשטרה כרימוס תת-ניצב שמעון שרביט זוכה בבית-משפט השלום בתל-אביב מן האשמה של קבלת שוחד והפרת אמונים. שרביט נאשם בקבלת שוחד והפרת אמונים כאשר ניהל, לפי כתב-האישום, מו"מ עם נציגיו של עופר נמרודי על מסירת תצהיר לבג"ץ, שיצטרף לעתירה נגד אי העמדתם לדין של מו"ל "ידיעות אחרונות" ארנון מוסס, והממונה על הביטחון והמשק בעיתון חיים רוזנברג.

17 החחשלה אישרה חינוי המועצות. הממשלה אישרה את ההרכבים החדשים של מליאת

רשות-השידור ומועצת הרשות השנייה לטלר-ויזיה ולרדיו. יו"ר רשות-השידור יהיה נחמן שי, והממנה ליו"ר - אהובה אורן. מוטי שקלי-אר ימשיך לכהן כיו"ר הרשות השנייה. ימים אחרים אחרי-כך עתרו ח"כ ציפי לבני (ליכוד) וסיעת ישראל בעלייה לבג"ץ, בדרישה לבטל את המינויים, בטענה שמדובר ברשימה בעלת גוון פוליטי מובהק, עם נטייה שמאלה, וללא ייצוג הולם לנשים ולעולים חדשים.

18 יעקב נמרודי - לתעצור-בית. יושב-ראש מועצת המנהלים של "מעריב", איש העסקים יעקב נמרודי, נשלח למעצר-בית. נמרודי די נחקר על-ידי היחידה לחקירת פשעים בינ"ל במשטרה כחשד להטרדת עדים במשפט המתנהל נגד בנו, עופר נמרודי, בבית-המשפט המחוזי בתל-אביב. במקביל נעצר לחקירה הסופר אריה קרישק, החשוד שאסף מידע מערי המדינה. השניים מכחישים את החשדות נגדם. לטענת חוקרי המשטרה מדובר רק ב"קצה הקרחון" בפרשה הנוגעת לנסיגות לשיבוש המשפט. במקביל הגיש יעקב נמרודי קובלנה פלילית בגין לשון הרע נגד מפקד היחידה לחקירת פשעים בינ"ל, תת-ניצב משה מזרחי. מאוחר יותר עתר נמרודי לבג"ץ נגד מינויו של מזרחי לתפקיד ראש אגף החקירות במשטרה.

19 קול-ישראל: חוזרים תוכניות. לקראת הבחירות הורה מנהל קול-ישראל אמנון נרב להפסיק את שידורן של תוכניות אישיות בעלות גוון פוליטי, כדוגמת אלה המוגשות בידי גאון לה כהן, צלי רשף, נרב העצני ועוד.

24 חלבי יועמד לדין חשמוני. מנהל חטיבת החדשות בערוץ 1, רפיק חלבי, יועמד לדין משמעתי בפרשת קשריו עם אריה דרעי. ההחלטה על כך התקבלה על-ידי היועץ המשפטי לממשלה. קודם לכן קבעה פרקליטות המדינה כי אין להעמיד את חלבי לדין פלילי באותה פרשה.

הידיעות מחבטסות ברובן על מידע שפורסם באמצעי התקשורת

1 כתב סי.אן.אן נפצע ואושפז בישראל. כתב

רשת הטלוויזיה סי.אן.אן בן וידמן נפצע מאש חיילי צה"ל ברצועת עזה. וידמן, שלדברי קציני צה"ל עמד סמוך למפגינים פלסטינים, נפצע באורח קל, אושפז בבית-חולים בעזה ולאחר יממה הועבר לטיפול בישראל. צה"ל הכחיש כי מדובר בירי מכוון לעבר עיתונאים.

6 אינטרנט נהיר בישראל. שר התקשורת בני

מין בן-דאליעזר הודיע על מתן רישון לחברת בזק להפעיל לראשונה בישראל שירות אינטרנט מהיר. האינטרנט המהיר, שיפעל על רשת רחבת-פס (ADSL), יאפשר התחברות לאתרי אינטרנט בחו"ל במהירות הגבוהה פי 4-6 מן המהירות הרגילה, ויעניק למשתמשים שורה ארוכה של יתרונות, הן במהירות והן באיכות קבלת המידע ברשת.

7 רשות אחת לשידור הציבורי. יש להקים רשות

אחת לפיקוח על השידור הציבורי בישראל, אשר במסגרתה יפעלו הערוץ הראשון, ערוץ 33, הטלוויזיה החינוכית, קול-ישראל וגלי צה"ל – כך ממליצה ועדה בראשות פרופ' חיים בראשית, אשר הגישה את מסקנותיה לשר המדע, התרבות והספורט, מתן וילנאי.

9 נפטר החוראין הוותיק רפאל בשן. העיתונאי

רפאל בשן, שהיה במשך שנים אחד המראיינים הבולטים בעיתונות הישראלית, נפטר בגיל שבעים. בשן ערך ב"מעריב" ואחר-כך ב"דיעות אחרונות" ראיונות שבועיים בסג' נון מיוחד, ובהם שיבץ תיאורים קצרים של בני שיחו.

13 ביקורת על הטלוויזיה החינוכית. הנהלת

טלוויזיה החינוכית ידעה והשלימה במשך תקופה ארוכה עם נוהגם של עובדים לרשום בכרטיסי הנוכחות שלהם דיווחים שאינם אמת על שעות העבודה, ולקבל בדרך זו שכר שלא הגיע להם. שופט בית-המשפט העליון יצחק זמיר מתח ביקורת חריפה על הנהלה בעניין זה, בעת שדחה את ערעורו של מי שהיה יו"ר ועד העובדים בטלוויזיה החינוכית, מאיר מוטיל, שהורשע במתן דיווחים שאינם

אמת על נוכחות בעבודה.

14 פורסם המכרז לערוץ החדשות. המועצה

לשידורי כבלים ולוויין במשרד התקשורת פרסמה את המכרז לערוץ החדשות הישראלי. הערוץ החדש אמור לשדר מהדרות חדשות ומבזקים, תוכניות תעודה בענייני החדשות, תוכניות בענייני היום ומידע שימושי. הזוכים במכרז יחויבו לשדר בשנה הראשונה לפחות שמונה שעות ביממה, והחל מן השנה השנייה – לפחות 12 שעות. בעלי זכיון הכבלים, הלר ויין, ערוץ 2 והרדיו האזורי אינם יכולים לגשת למכרז.

19 פידאטים בקול-ישראל? שוטרים ואנשי יחי

דת הפיקוח של משרד התקשורת ביקשו לפרק ולהחרים משדרי רדיו המוצבים בבני-יסמואל, צפונת לירושלים, המשמשים לשידורי "רשת מורשת" למסורת היהודית של קול-ישר"אל. לטענת משרד התקשורת החל קול-ישר"אל בשידורי הרשת, בלא שניתן לה אישור כחוק על שימוש בתדר 88.5 אף.אם למטרות, ומשום כך מדובר בשידור בלתי חוקי. המשרד רים לא פורקו, אך משרד התקשורת הודיע שימשיך בפעילותו לאכיפת החוק. בקול-ישראל נמתחה ביקורת על מהלכי משרד התקשורת, ונאמר כי נושא התדרים מצוי בב"ד, וכי על משרד התקשורת היה להמתין להכרעה בנושא ולא לנקוט פעולה חד-צדדית.

21 איסור פרסום שם חשוד. ועדת החוקה, חוק

ומשפט של הכנסת העבירה להצבעה במליאה בקריאה ראשונה הצעות חוק של המישה ח"כים, המבקשות לאסור בחוק את פרסום שמו של חשוד בעבירה פלילית, בטרם הוגש נגדו כתב-אישום. נשיא מועצת העיתונות, פרופ' מרדכי קרמניצר, ועורך "הארץ", חנוך מרמרי, הביעו בריון התנגדות להצעת החוק. הצעות דומות נידונו בעבר בכנסת, אך נדחו.

22 עיתונאים חנושים. שלושה עיתונאים תור-

כים, אשר הגיעו ארצה לסיקור ביקורו של שר החוץ התורכי איסמעיל ג'ם, נעצרו בפתח משרד ראש הממשלה בירושלים. הסיבה: ככליהם נמצאו רימוני גז ותחמושת. בדיקה העלתה כי מדובר ברימונים ריקים ובתרמי-

לים משומשים, ולדבריהם ביקשו להציג את הדברים בעת מסיבת-עיתונאים משותפת של ראש הממשלה ברק עם אורחו התורכי. העי-תונאים שוחררו לאחר חקירה קצרה.

27 הסתה וחופש דיבור. שופטי בית-המשפט

העליון קיבלו את ערעור האגודה לזכויות האזרח וביטלו את הרשעתו של העיתונאי הערבי-ישראלי מוחמד ג'בארין בעבירה של פרסום דבר שבח למעשי אלימות, על-פי הפקודה למניעת טרור. השופטים קבעו כי פרסום כזה חל רק על פרסומים הנוגעים לאירי גוני טרור, ולא למעשי אלימות הנעשים בידי יחידים, כפי שאירע בין היתר באינתיפאדה. במקביל החליטו השופטים להרשיע את פעיל הימין הקיצוני בנימין כהנא בהמרדה, לאחר שקרא בבחירות 1992 "להפציץ את אוס"אלפאחם". השופט תיאודור אור, שכתב את דעת הרוב בשני הנושאים, קבע בין היתר: "אין לזלזל בכוחן ובעוצמתן של מלים. מלים עלולות ללבות יצרים ושנאה, ולהביא לאלימות, ובכך לחתור תחת לכידותה המינימלית של החברה".

28 דחייה במועד הגשת המכרז. מועד הגשת

ההצעות למכרז לערוץ 3 בטלוויזיה נדחה מ"21 בינואר ל"6 בפברואר 2001. הדחייה באה בעקבות פניות של קבוצות המתכננות לגשת למכרז. מאוחר יותר, בראשית דצמבר, הודיעה אחת הקבוצות שביקשה את הדחייה, גאון-תקשורת, כי החליטה שלא להתמודד במכרז.

29 פישחן רכש מניותיו של עודד מוזס. איש

העסקים אליעזר פישמן (במסגרת קבוצת פישמן-בראון) רכש את מניותיו של עודד מוזס ב"דיעות אחרונות" תמורת 205 מיליון דולר. העסקה התאפשרה לאחר שהושג הסדר, שעל-פיו הועברו חלק ממניותיו הקודמות של פישמן (המחזיק 25% מן הבעלות על העיתון, במקביל לשליטה ביומן הכלכלי "גלובס") ב"דיעות אחרונות" לידי נאמן (עו"ד ישראל קנטור). הממונה על ההגבלים העסקיים, ד"ר דוד תדמור, הסביר במאמר ב"הארץ" כי בעקבות מעורבותו "השותפות פישמן-בראון היתה ונתרה בעלים של פחות מרבע ממניות "דיעות אחרונות".

דלצמור

4 השופטים יגיבו. נשיא בית-המשפט העליון, אהרון ברק, אישר הקמת ועדת היגוי, אשר תגבש את מדיניות ההסברה של השופטים. הוועדה תדון בכללי עבודה, אשר יאפשרו לשופטים להגיב על ביקורת נגד מערכת המשפט או שופטים. בראש הוועדה תעמוד שופטת בית-המשפט העליון, השופטת דורית ביניש. הוועדה הוקמה בעקבות ביקורת של שופטים שאינם יכולים להגיב על ביקורת הנשמעת נגדם, ודרישה שמערכת בתי-המשפט גם תבצע פעולות הסברה יוזמות.

4 אות לטדי פרויס. העיתונאי הוותיק טדי פרויס קיבל את מדליית "כוכב הצפון" של שבדיה לאות הוקרה על כתיבתו על ארץ זו. בטקס מיוחד העניק שגריר שבדיה בארץ לפרויס את האות. בשנות עבודתו ב"דבר" כתב פרויס סקירות, מאמרים וסדרות על שבדיה ועל האופן שבו היא מיישמת את תפיסתה הסוציאלי-דמוקרטית. אחד מממצאיו המפתיעים היה הפסימיזם העמוק שאבחן אצל העם השבדי הרף הישגיו הסוציאליים המרשימים.

5 שידורי בחירות - לא בחינם. תביעה לבטל את החוק המחייב את ערוץ 2 לשרד בחינם את תשדירי התעמולה של המפלגות. הדרישה הועלתה בידי יוחנן צנגן, מנכ"ל הוועדה ל"רשת", אשר הודיע כי יפתח במגע עם סיעות הכנסת במטרה לשנות את החוק, המעמיד לרשות הרשימות מאות דקות חינם בערוץ השני.

6 איחוד באינטרנט. שני הפרוטלים הישראליים, "וואלה" ו-IOL, הודיעו על מהלכים למיזוג. IOL היא בבעלות קבוצת "הארץ", ו"וואלה" הבעלים העיקרי הוא חברת "בזק בינלאומית".

6 התקצוע: צלם-לוחם. סיווג מקצועי חדש בקרוב בצה"ל: צלם-לוחם. דובר צה"ל, תת-אלוף רון כיתרי, מסר כי החלט על מיסודו של מקצוע כזה, כדי לאפשר נוכחות של צלמים בשטח בעת אירועים.

6 חברות הכבלים נגד רובינשטיין. חברות הכבלים בטלויזיה טוענות כי היועץ המשפטי לממשלה, אליקים רובינשטיין, "מחפש בנרות להערים קשיים" כדי למנוע מן החברות לקבל רשיון ממשרד התקשורת להפעלת שירותי אינטרנט מהיר. לטענת החברות, מונע רובינשטיין משר התקשורת לממש את סמכותו בחוק להעניק להן את הרשיון המבוקש לתקשורת פנים ארצית, כולל אינטרנט מהיר.

12 ניצב בדימוס לוי הורשע בפרשת נמרודי. ניצב בדימוס יוסי לוי הורשע, במסגרת עסקת טיעון, ברשלנות העברת מידע שלא כדיון, הנוגע לחקירה נגד מו"ל "מעריב" לשעבר, עופר נמרודי. לוי, לשעבר ראש המטה המבצעי של השר לבטחון פנים, התבקש על-ידי השר לשעבר אביגדור קהלני להעביר לו מידע על החקירה, אך לדבריו לא ידע שהמידע הגיע לנמרודי. לוי נדון לקנס של 30 אלף ש"ח. הוא אמר לשמש עד מדינה במשפט המתנהל נגד קהלני באותה פרשה.

12 פרסומות - גם בערוץ 33. ועדת החינוך של הכנסת אישרה להגיש לקריאה ראשונה הצעת חוק שתאפשר שידור פרסומות בערוץ של רשות השידור, המשרד בין היתר שידורים חיים מן הכנסת. הצעת החוק, שהגיש ח"כ מאיר שיטרית (ליכוד), קובעת כי הערוץ יקבל לפחות מחצית מן ההכנסות מן הפרסומות, בין היתר כדי לעודד הפקה ישראלית מקורית. הערוץ ימשיך לפעול במסגרת רשות השידור.

13 תת-ניצב שרביט זוכה. קציני המשטרה בדימוס תת-ניצב שמעון שרביט זוכה בבית-משפט השלום בתל-אביב מן האשמה של קבלת שוחד והפרת אמונים. שרביט נאשם בקבלת שוחד והפרת אמונים כאשר ניהל, לפי כתב-האישום, שום, מו"מ עם נציגיו של עופר נמרודי על מסירת תצהיר לבג"ץ, שיצורף לעתירה נגד אי העמדתם לדיון של מו"ל "ידיעות אחרונות" ארנון מוזס, והממונה על הביטחון והמשק בעיתון חיים רוזנברג.

17 המחשלה אישרה מינוי החנוצות. המחשלה אישרה את ההרכבים החדשים של מליאת

רשות השידור ומועצת הרשות השנייה לטלויזיה ולרדיו. יו"ר רשות השידור יהיה נחמן שי, והמשנה ליו"ר - אהובה אורן. מוטי שקל-אר ימשיך לכהן כיו"ר הרשות השנייה. ימים אחרים אחר-כך עתרו ח"כ ציפי לבני (ליכוד) וסיעת ישראל בעלייה לבג"ץ, בדרישה לבטל את המינויים, בטענה שמדובר ברישימה בעלת גוון פוליטי מובהק, עם נטייה שמאלה, וללא ייצוג הולם לנשים ולעולים חדשים.

18 יעקב נמרודי - לחצצר-בית. יושב-ראש מועצת המנהלים של "מעריב", איש העסקים יעקב נמרודי, נשלח למעצר-בית. נמרודי די נחקר על-ידי היחידה לחקירת פשעים בינ"ל במשטרה בחשד להטרדת עדים במשפט המתנהל נגד בנו, עופר נמרודי, בבית-המשפט המחוזי בתל-אביב. במקביל נעצר לחקירה הסופר אריה קרישק, החשוד שאסף מידע מערי המדינה. השניים מכחישים את החשדות נגדם. לטענת חוקרי המשטרה מדובר רק ב"קצה הקרחון" בפרשה הנוגעת לנסיגות לשיבוש המשפט. במקביל הגיש יעקב נמרודי קובלנה פלילית בגין לשון הרע נגד מפקד היחידה לחקירת פשעים בינ"ל, תת-ניצב משה מזרחי. מאוחר יותר עתר נמרודי לבג"ץ נגד מינויו של מזרחי לתפקיד ראש אגף החקירות במשטרה.

19 קול-ישראל: חורידים תוכניות. לקראת הבחירות הורה מנהל קול-ישראל אמנון נרב להפסיק את שידורן של תוכניות אישיות בעלות גוון פוליטי, כדוגמת אלה המוגשות בידי גארי לה כהן, צלי רשף, נרב העצני ועוד.

24 חלבי יועמד לדיון חשעתני. מנהל חטיבת החרשות בערוץ 1, רפיק חלבי, יועמד לדיון משמעתי בפרשת קשריו עם אריה דרעי. ההחלטה על כך התקבלה על-ידי היועץ המשפטי לממשלה. קודם לכן קבעה פרקליטות המדינה כי אין להעמיד את חלבי לדיון פלילי באותה פרשה.

הדיועות מתבססות ברובן על מידע שפורסם באמצעי התקשורת